

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra církevních dějin a patristiky

Diplomová práce

**Nábožensko - církevní poměry v Českých
Budějovicích krátce po vzniku Československé
republiky z pohledu zastánců katolické církve**

Vedoucí práce: Doc. ThLic. Martin Weis, Th.D.

Autor práce: Pavlína Rajdlová

Studijní obor: Učitelství náboženství a etiky

Ročník: 5.

2006

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

F. Tajdlová

**Děkuji vedoucímu diplomové práce Doc. ThLic. Martinu Weisovi, Th.D.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.**

OBSAH

ÚVOD	5
1 Situace katolické církve v Evropě ve druhé polovině 19.stol. a začátku 20.stol.....	7
1.1 Filosofické proudy v 19.století	7
1.2 Antiklerikální naladění	7
1.3 Modernismus v katolické církvi	9
2 Vztah českého národa ke katolické církvi	9
2.1 Karel Havlíček Borovský	9
2.2 Vztah národa ke katolické církvi v období 60. - 90. let 19. století.....	11
2.3 Některé aktivity uvnitř české katolické církve od 90. let 19. století do roku 1920 .	12
2.4 Od české katolické moderny po vznik československé církve.....	13
2.5 Masarykův postoj ke katolické církvi	14
2.6 Doba první světové války	17
2.7 Nekatolíci po první světové válce	18
2.8 Školy	19
2.9 Katolíci po první světové válce	22
2.10 Vznik československé církve	23
3 Politická situace v Československé republice po roce 1918	24
3.1 Československá strana lidová.....	24
4 Katolická církev v Českých Budějovicích po roce 1918	25
4.1 Představitelé	25
4.2 Reakce katolické duchovní správy v Českých Budějovicích.....	26
4.2.1 Pastýřské listy.....	26
4.2.2 Ordinariátní listy.....	29
4.2.3 Rok 1918	29
4.2.4 Rok 1919	30
4.2.5 Rok 1920	31
4.2.6 Rok 1921	35
4.3 Reakce Československé strany lidové v Českých Budějovicích.....	37
4.3.1 Budějovické listy	37
4.3.2 Rok 1918	38
4.3.3 Rok 1919	41
4.3.4 Rok 1920	59
4.3.5 Rok 1921	90
ZÁVĚR.....	113
Seznam použitých pramenů.....	115
a) rukopisné prameny	115
b) tištěné prameny	115
Seznam literatury.....	115
Seznam použitých zkratk.....	117
ABSTRAKT	118

ÚVOD

Téma diplomové práce *Náboženstvo - církevní poměry v Českých Budějovicích krátce po vzniku Československé republiky z pohledu zastánců katolické církve* jsem si vybrala z důvodu zájmu zjistit hlubší kořeny chladného vztahu současného českého národa ke katolické církvi. Před první světovou válkou se hlásilo ke katolické církvi více jak 90 % obyvatelstva a katolická církev zasahovala do nejdůležitějších sfér lidského života od jeho narození až do smrti. Těsně po válce se počet katolíků začal snižovat, nejdříve pomalu, ale postupně počet odešlých z církve narůstal. Co přivedlo tyto katolíky k odchodu z církve? Jak se k nim chovalo katolické duchovenstvo, katolický tisk a „věrní“ katolíci? Udělal někdo z katolické církve chybu nebo se jednalo o nevyhnutelnou událost?

Cílem práce je představit katolickou církev v Českých Budějovicích v letech 1918 -1921 v návaznosti na předchozí vývoj církve v Evropě a v českém národě 19. a začátku 20. století, zjistit, jaké důvody vedly bývalé katolíky k odchodu z církve v Českých Budějovicích, zjistit jakým způsobem se katolická církev snažila zabránit jejich odchodu a jak se vyrovnávala se snížením své prestiže v novém československém státě.

Prostor ke konkrétnějšímu zkoumání jsem zúžila na České Budějovice. Některé zaznamenané události se staly i mimo město. Určitým způsobem však s náboženskými poměry v Českých Budějovicích souvisely nebo je podtrhávaly, proto jsem je také zařadila. K dosažení cílů jsem použila metodu sebrání informací z dobové i současné literatury a tisku, děkanské kroniky a protokolu o vystoupení z církve. Data jsem utřídila a analyzovala v závěru práce.

Při práci jsem se seznámila s autory vůči tehdejší církvi kritickými (P. Johnson), k církvi nekritickými (P. Alberti) a s autory snažícími se o objektivitu (F. X. Halas). Četla jsem také knihy dobové a hledala jsem v nich odraz myšlení jejich současníků. Nalezla jsem ho především v učebnicích pro střední školy. Knihy Masarykovy obsahovaly důležité informace o hlavních sporech katolické církve s českou inteligencí před první světovou válkou. P. Marek poskytl ve svých knihách podrobný přehled vzniku a vývoje modernismu, Jednoty katolického duchovenstva a vzniku československé církve. V českobudějovické vědecké knihovně jsem získala část literatury regionální, bohužel nebyla příliš obsažná. Přesto se zde objevil zajímavý vzpomínkový arch napsaný zakladateli československé církve v Českých Budějovicích v odstupu několika let. Jejich krásné vzpomínky na vznik církve kontrastovaly s často ironizujícími články Hlasu lidu z dané doby. Nejvíce k danému tématu přispěl již zmíněný českobudějovický lidovecký list *Hlas lidu* z let 1918 -1921 a *Ordinariátní listy českobudějovické diecéze* z let 1918 - 1921. *Religionsübertritts für die Budweiser Seelsorge (Protokol o vystupování z církve)* zaznamenával základní informace o osobách,

kteřé z katolické cířkve v Českých Budějovicích vystoupily. V roce 1927 začal psát *Pamětní knihu* českobudějovické farnosti kaplan Antonín Zátek. Biskupská konzistoř mu dala za úkol zaznamenat pokud možno historii posledních třiceti let.

První obecnější část práce popisuje myšlenkovou předeħru 19. století, antiklerikalismus v Evropě (předeħším v Itálii) a evropský modernismus. Vztah českého národa ke katolické cířkve je uveden článkem věnujícím se Karlu Havlíčku Borovskému. Havlíček byl předchůdcem celkové proměny vztahu českého národa ke katolické cířkvi od poloviny 19. století až do doby poválečné. Na Karla Havlíčka Borovského se často odvolával jako na předchůdce v náboženském myšlení československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Tomáš Garrigue Masaryk byl vzorem pro celý národ a dá se říci, že na něm se národ sjednocoval. Všechny politické strany se pokoušely na něj odvolávat včetně lidovců, ačkoliv Masaryk byl před válkou výrazně protikatolický. Po válce plánoval odluku cířkve a státu. Zmíněn je vznik a vývoj modernistického hnutí v Čechách, zákaz hnutí z rozhodnutí papeže, přesunutí myšlenek modernistů do Jednoty katolického duchovenstva a následné schizma vzešlé z Jednoty ústící do založení cířkve československé.

Druhá část práce se věnuje konkrétním událostem v Českých Budějovicích v prvních třech poválečných letech. Tyto tři roky provázeli katolickou cířkev v Českých Budějovicích dva biskupové – Josef Antonín Hůlka a Šimon Bárta. Oba se spolupodíleli na pastýřských listech vydaných spolu s ostatními českomoravskými biskupy. Těmto listům se věnuje kapitola pastýřské listy. Kapitola Ordinariátní listy má za úkol představit stručně zákony a nařizení týkající se cířkve v celém Československu a tedy i v Českých Budějovicích. Řada reakcí v Hlase lidu souvisela s těmito novými zákony. Pro větší přehlednost se dělí události získané z lidoveckého tisku Hlas lidu chronologicky do čtyř let, přičemž popis roku 1918 začíná 28. říjnem. Roky 1919 – 1921 v sobě obsahují vždy tři podkapitoly. První podkapitola zaznamenává události náboženské, druhá politické a třetí obranu a útok vyšlý od duchovenstva katolické cířkve, československé strany lidové nebo laiků. Dá se říci, že strategii obrany si vybralo předeħším duchovenstvo, na útok se zaměřovala převážně strana lidová. Výsledek zkoumání a osobní názor na dobu poválečnou v Českých Budějovicích shrnuje závěr práce.

1 Situace katolické církve v Evropě ve druhé polovině 19.stol. a začátku 20.stol.

1.1 Filosofické proudy v 19.století

Evropa druhé poloviny 19.století sebou nesla výrazné stopy myšlení několika nových filosofických proudů – pozitivismu, materialismu a marxismu. Tyto proudy s velikou silou nastartovaly nová pochopení světa, člověka a náboženství. Nový výběr pohledů na svět způsobil, že se člověk cítil více zodpovědný za to, který z pohledů na svět přijme za pravdivý. Jedinci toužící po vědění se zvláště na přelomu 18. a 19. století začali zajímat o průzkum historie. Pročítali staré archivní dokumenty a sepisovali jako jedni z prvních dějiny, v té době zvláště oblíbené dějiny vlastního národa. Středověké archivní dokumenty odhalovaly záležitosti všedního dne, vládní zájmy, boje, neshody, intriky měšťanů, šlechty, králů i některých zástupců církve. Výsledkem práce v archivu se stal nikoliv suchý přehled událostí jdoucích za sebou bez jakéhokoliv soudu ze strany svého tvůrce, nýbrž výklad dějin kriticky zhodnocený. Historická díla byla následně obvykle ceněna, respektována a čtena. Šířila se do obecného povědomí a stala se požadavkem základního vzdělání.

1.2 Antiklerikální naladění

Na tomto pozadí nových filosofí, snaze po kritickém myšlení a někdy subjektivně vykládaných dějinách evropských národů by se mohlo lépe porozumět antiklerikálním a některým proticírkevním projevům v intelektuální nebo politické rovině ve druhé polovině 19. století. Dějiny připomněly největší hříchy a nespravedlnost církevních zástupců za několika setleté období najednou, což u čtenářů vyvolalo přirozené rozhořčení. Filosofie Kantova, Hegelova, Fichtova zpochybňovala některá tvrzení křesťanské věrouky a církev nedokázala pohotově odpovědět na řadu vznikajících otázek. Papežovo odsouzení modernismu, vyhlášení dogmatu o papežské neomylnosti, vyvolalo mezi některými lidmi již před tím odmítavě naladěných ještě ostřejší nesouhlas. Antiklerikalismus zasáhl Itálii, sídlo papeže. Církev byla obviněna za stále trvajícím rozdělení Itálie, protože nebyla nikdy dost silná, aby Itálii sjednotila, ani dost slabá, aby nevyužívala mocenských sporů provincií ve svůj prospěch.¹ Italští vlastenci nesouhlasili v 19. století s vlivem církve na vzdělání, výchovu, tisk a dobročinná díla. Zamýšleli zestátnění majetku církve a podrobení církve státní kontrole. Neviděli význam v řeholních institucích a chtěli zavést občanská manželství. V roce 1861

¹ DOLINSKÝ, J. *Antiklerikalismus - Niektore aspekty antiklerikalismu v Európe v 19. a 20. storočí*. Bratislava : Dobrá kniha, 2003, s. 30

vzniklo Italské království.² V roce 1870 došlo k vypovězení jezuitů, uvěznění některých kněží, biskupů, zavření některých seminářů a zastavení vydávání novin.³ Nevraživost vůči církvi se objevila i v literatuře.⁴ Řehole byly považovány za spojence Rakouska a papež za odpůrce obrození.⁵

Nově nastoupivší papež Lev XIII. byl konzervativní, ale pokud viděl prospěch církve, dokázal se světu přizpůsobit. Díky jeho politice došlo ke stažení protikatolických zákonů.⁶ V *Immortale Dei* 1885 prohlásil, že nikdo nesmí být nucen přijmout katolickou víru proti své vůli. V *Quod apostolici* popřel právo státu rozvázat manželství.⁷

V roce 1903 se stal papežem Pius X. Johnson se domnívá, že svět viděl poněkud černobíle, tridentské papežství bílé, vše ostatní černé - demokracii, republikánství, vědu, moderní biblickou exegezi, komunismus, ateismus, svobodné myšlení a různé formy křesťanství. Protestantství pro něj bylo pouze zástěrkou k ateismu. Podle Johnsona Pius věřil v mohutné mezinárodní spiknutí, jehož cílem mělo být zničení katolické církve. Nejdůležitější část spiknutí se měla odehrávat uvnitř církve pokrokového či liberálního katolicismu, který měl mít vazby na svobodné zednářství. Do spiknutí zařadil i katolický modernismus.⁸

V roce 1907 vydal Pius *Lamentabili Sane* obsahující 65 tezí patřících k herezi modernismu. Podle Johnsona takto papež odmítl objektivní přístup ke studiu, bránil sledování pravdy bez ohledu na to, kam může vést. *Pascendi dominii gregis* požadovalo povinné složení antimodernistické přísahy. Johnson nazval tento požadavek antimodernistickým terorem, který zničil mnohým kněžskou kariéru. Důkazy o spiknutí nebyly nikdy nalezeny. Naopak se v roce 1915 v Belgii našly církevní dokumenty dokazující existenci antimodernistické společnosti *Solidatum Pianum*, nátlakové skupiny, která se zaměřovala na podporu kariéry "spolehlivých" kleriků v církevní byrokracii a informovala podle Johnsona o "nespolehlivých" klericích po celé Evropě.⁹

Jako poslední ránu uštědřila církvím podle Johnsona první světová válka. Křesťanství nebylo schopné válečným hrůzám zabránit. Naštěstí se žádná z církví se zlem neztotožnila. Po válce zavládla mezi křesťanskými vůdci sklíčenost a pesimismus. Dosavadní křesťanský triumfalismus byl odložen stranou.¹⁰

² DOLINSKÝ, J. *Antiklerikalismus - Niektore aspekty antiklerikalismu v Európe v 19. a 20. storočí*, s. 42

³ JOHNSON, P. *Dějiny křesťanství*. Brno : CDK, 1999, s. 428

⁴ DOLINSKÝ, J. *Antiklerikalismus - Niektore aspekty antiklerikalismu v Európe v 19. a 20. storočí*, s. 45

⁵ Tamtéž, s. 55

⁶ JOHNSON, P. *Dějiny křesťanství*, s. 428

⁷ Tamtéž, s. 429

⁸ Tamtéž, s. 435

⁹ Tamtéž, s. 437

¹⁰ JOHNSON, P. *Dějiny křesťanství*, s. 443

1.3 Modernismus v katolické církvi

Modernistický proud v katolické církvi vznikl ve 2. polovině 19. století. Modernistický proud neměl jedno centrum, nebyl organizovaný ani nesledoval jeden přesně stanovený cíl. Šlo spíše o nejasná přání a touhy kněží v řadách teologů, vědců a intelektuálů. Nejednalo se tedy o hnutí, spíše o směr, tendenci. Nikdy nevytvořil společný program.¹¹ Jako myšlenkový směr jej vymezily teprve encykliky *Pascendi domini gregis* a *Lamentabili Sane* roku 1907. Vytkly moderně teze, myšlenky a jevy, které měly být v rozporu s církevním učením a proto je zakázala.^{12 13}

Modernisté vnímali měnící se svět, novou filosofii a objevy ve vědě i v historii. Snažili se chápat záporné reakce řady lidí na autoritu církve, její vedení. Dívali se na církev očima svých současníků a dávali kritikům za pravdu bez ohledu na oficiální vyjádření církve. Pokusili se poznatky moderních věd aplikovat na křesťanskou víru a následně byli ochotni čelit rozpoutané diskusi. Modernistické snahy byly patrné především v Itálii, Francii a Anglii. Ve vlastním Rakousku, kromě českých zemí, se modernistický vliv téměř neprojevil. Rakouští duchovní žili stále pod vlivem post-josefinských teologů, kteří považovali dosavadní způsob výkladu Písma za jediný možný a odmítali debatu o něm. Je zajímavé, že na II. vatikánském koncilu byly některé myšlenky modernismu přijaty a tím zpětně rehabilitovány.¹⁴

Mezi tři důležité osobnosti světového modernismu patřili myslitelé Ital Antonio Rosmini Serbate (1797-1855), Franz Brentan a Teilhard de Chardin.

2 Vztah českého národa ke katolické církvi

2.1 Karel Havlíček Borovský

Život Karla Havlíčka Borovského (1821-1856) spadá sice do doby národního obrození v 19. století, ale právě myšlenky tohoto století budovaly český národ. Kritický vztah Karla Havlíčka Borovského ke katolické církvi byl významným ukazatelem i pro některé osobnosti první republiky, především pro Tomáše Garrigua Masaryka. Členové Volné myšlenky v Čechách, považovali Havlíčka dokonce za svého přímého předchůdce.¹⁵

¹¹ MAREK, P. *Apologetové nebo kacíři?* Rosice u Brna : Gloria, 1999.

¹² Tamtéž.

¹³ Marek považuje encykliky za zjednodušení a zveličení myšlenek moderny. Většina odsouzených myšlenek podle něj pocházela z učení pouze jednoho člověka – Alfreda Loisyho.

¹⁴ KUČERA, Z., KOŘALKA, J., LÁŠEK, J.B. *Živý odkaz modernismu*. Brno : Pontes Pragenses, 2003.

¹⁵ ANTONÍN, K, KUDLÁČ, K. *Příběh(y) Volné myšlenky*. Praha : Lidové noviny, 2005, s. 14

Rozčarování Karla Havlíčka Borovského z katolické církve se klade do doby jeho vstupu do kněžského semináře roku 1840 v Praze. Zamrazil ho podle jeho názoru suchý formalismus a pokrytectví. Seminář velice brzy opustil.¹⁶ Pod dojmem této zkušenosti se vzdal křesťanského náboženství, ale ne náboženství. Jeho náboženské cítění ho nutilo usilovat o náboženství jiné, o náboženství, které člověka povznáší, dělá ho ušlechtilějším, množí lásku a sbratřuje lidstvo. Jeho víra se stala protiřímská, protože římskokatolická církev podle něj učinila z Kristova náboženství řemeslo, z učení lásky a svobody prostředek k ovládnutí lidu. Kněží naučili vidět podstatu náboženství v ceremoniích, ornátech a formulích.¹⁷

V semináři napsal své osobní krédo, *Vyznání Víry, Naděje a Lásky*, ve kterém dosvědčil své rozloučení s křesťanstvím. Vyznal, že věří v Boha, ale v Boha, o kterém nebude nikdy nic jistého vědět. Věřil i v Krista, který sedí po pravici Boží. Božím synem však byl nazván pouze z židovské nevědomosti. Nedoufal v nic, v co doufá římská církev. I kdyby doufal, nikdy toho dosáhnout nemůže. Hříchy mu Bůh odpustit nemůže, nemůže ho zatratit ani odměnit, to může jen on sám. Miluje, protože je pro něj láska přirozená. Nemiluje však Boha, pouze ho ctí.¹⁸ Nemiluje ani všechny lidi, protože ne všichni lidé si lásku zaslouží.¹⁹

Podle Havlíčka bylo křesťanství ve svém počátku dobré, ale zkazilo je jeho kněžstvo, kterému nejde o náboženství, ale o nadvládu nad lidem. Církev se musí reformovat. Je třeba odstranit vládu vysokého kněžstva. Biskupové by měli zastávat postavení jakýchsi starších, nikoliv velmožů. Kněžství nesmí být živností. Sloužení mše a přísluhování svátostmi se nedá nazvat prací. Kněz se má živit učitelstvím, nikoliv kněžstvím. Zrušení celibátu považoval za vhodné, protože by vedlo k řádnému občanství a větší přirozenosti. Byl pro zavedení národního jazyka do bohoslužby, byl pro zrušení štoly a desátků, pro zavedení synod, postupování dle zásluh a pro odstátnění církve.²⁰ K reformám se přikláněl, protože si přál církevní jednotu. Předpovídal návrat evangelíků do katolické církve, což by mělo blahodárný vliv i na národní jednotu.²¹ Ve svých úvahách se opíral o Mistra Jana Husa, kterého nazval největším Čechem a jednou z prvních hvězd na obzoru českého národa. Nabádal lid, aby Husa ctil a miloval.²²

¹⁶ CAHA, A. *Karel Havlíček Borovský*. Brno: Vydavatelský odbor ústředního spolku učitelského na Moravě a ve Slezsku, 1921, s. 3

¹⁷ Tamtéž, s. 12

¹⁸ Masaryk také vyznával k Bohu úctu, nikoliv však lásku.

¹⁹ CAHA, A. *Karel Havlíček Borovský*, s. 3

²⁰ CAHA, A. *Karel Havlíček Borovský*, s. 3

²¹ MASARYK, T.G. *Česká otázka, Naše nynější krise*. Praha: Čin, 1948, s. 201

²² CAHA, A. *Karel Havlíček Borovský*, s. 13

2.2 Vztah národa ke katolické církvi v období 60. - 90. let 19. století

Ve srovnání vztahu českého národa ke katolické církvi na začátku 19. století a na začátku 20. století lze vidět rozdíl. Z lidu přirozeně katolického v průběhu sta let vystoupilo množství lidí z církve zklamaných až nepřátelsky naladěných. Za přelomový rok vztahu národa k Římu považuje F. X. Halas rok 1863. V tomto roce se národ stále hlásil k tradičnímu pojetí vztahu ke katolické církvi, ale zároveň se již objevovaly první aspekty budoucích směrů. Při kladení základního kamene k Národnímu divadlu pořadatelé záměrně vybrali datum svatojánských oslav, aby se v Praze sešlo, co nejvíce lidí. V této době se ještě národní spojovalo s náboženským. Při srovnání s dvacátými lety dvacátého století se jedná o dva protipóly. Mnozí pováleční „vlastenci“ svatého Jana již neuctívali, naopak jeho sochy ničili. Co se stalo, že se v průběhu několika desetiletí vztahy s Římem natolik pokazily?

Po Prusko-Rakouské válce v roce 1866 a po Rakousko-Uherským vyrovnání v roce 1867 se v Rakousku ustálily náboženské poměry do podoby, ve které přetrvaly až do 1. světové války. Církevní svoboda byla státem omezena, ale vysoké hierarchii zůstala řada privilegií, což mnohým duchovním vyhovovalo. Stát však utiskoval v právech také obyčejné lidi, kteří počali považovat církev za spoluvíníka na spáchaných křivdách vůči českému národu. Papeže viděl osobně málokdo, maximálně poutníci, kteří zavítali do Říma v letech 1809, 1885, 1880 a 1900. O minulosti vztahů českého národa s Římem se mluvilo poměrně pozitivně až do doby Karla IV. Negativně však působilo upálení Jana Husa (i když žádný papež za jeho smrti nestál, pouze Martin V. vyhlásil proti Čechám křížovou výpravu). Římu se vytýkalo, že svou podporou Ferdinanda II. napomohl k bělohorské porážce a stál i za nucenou emigrací společenských elit po této bitvě. Tyto prohřešky by podle Halase zůstaly zapomenuty, kdyby se negativa nezdůrazňovala poukazem na stále trvajícím spojenectví papežů s Habsburky. Spojenectví církve a státu vedlo k představě, že církev podporuje staré řády. Posílila se pozice církve ve školství, dokonce i po zániku konkordátu, načež laičtí učitelé reagovali nelibě.²³

V 60. letech 19. století začali do politiky vstupovat i duchovní. Například českobudějovický biskup Jan Valerián Jirsík působil jako poslanec českého zemského sněmu. Rovněž v politice reagovali ostatní politici na vstup duchovních do svých řad, buď pozitivně jako staročeši a negativně až antiklerikálně – mladočeši. Útok v této době nesměřoval proti náboženství jako takovému, pouze proti „opoře zastaralého řádu“.²⁴

²³ HALAS, X. F. Fenomén Vatikán. Brno : CDK, 2004, s. 514

²⁴ Tamtéž, s. 511 - 531

2.3 Některé aktivity uvnitř české katolické církve od 90. let 19. století do roku 1920

V období 1892 – 1922 se v české katolické církvi objevily rozličné obranné reakce vůči hrozbě, že církev pozbude svého mnohasetletého výsadního vlivu na život společnosti. V roce 1892 se počala postupnými kroky vytvářet česká katolická moderna tvořená katolickými literáty a katolickými knězi toužícími po zkvalitnění tzv. „katolické literatury“ a snažícími se prosadit určité reformy v katolické církvi. V politické oblasti chtěla zastupovat katolický lid Křesťansko sociální strana založená roku 1894.²⁵

Jako protiváhu proti straně křesťansko sociální inicioval pražský arcibiskup kardinál František Schönborn napůl tajnou organizaci Družina pro katolickou organizaci v království Českém. Do této organizace patřila paradoxně i skupina vůdčích činitelů z křesťansko sociální strany opírajících se o družstvo Vlast. Vlast byla jakýmsi katolickým kulturním a společenským střediskem. Vydávala své vlastní noviny se stejným názvem a navíc ovlivňovala řadu spolků. Seskupovala kolem sebe katolickou šlechtu, církevní špičky. Nikdy si nemohla stěžovat na nedostatek financí pro své aktivity. Roku 1899 křídlo mladých z křesťanské sociální strany rozhodlo o vzniku nové strany Křesťansko sociální strany lidové. Jejich představitelem se stal Emil Dlouhý-Pokorný jinak již od roku 1897 sympatizující také s katolickou modernou. Do roku 1902-1903 vedle sebe existovaly takřka symbioticky, politická strana ovlivňovala modernisty v jejich sociálních a politických tendencích a modernisté straně poskytovaly na oplátku prostor ve svých listech. Po roce 1903 se začaly vyvíjet samostatně.²⁶

V roce 1906 vznikla Strana katolického lidu v Čechách, prošla etapou třibení různých politických zájmů, až vykrystalizovala v konstituování Československé strany lidové v roce 1919. Před 1. světovou válkou se k římskokatolické církvi hlásilo přes 90% obyvatel v českých zemích. Ale samozřejmě toto číslo neznamenalou skutečnou víru národa. Intelektuálové a politické elity se katolicismu nadále vzdalovali. Proto katolická církev vyslala do politiky své zástupce.

2.4 Od české katolické moderny po vznik československé církve

Česká katolická moderna se dobově zařazuje do 90. let 19. století a končí rokem 1907, kdy papež vydal zákaz její existence. Zakladateli české moderny se stali dva mladí kněží

²⁵ MAREK, P. *Apologetové nebo kacíři?* Gloria: Rosice u Brna 1999, s. 94

²⁶ Tamtéž, s. 98

Sigismund Bouška a Karel Dostál-Lutinov. Stáli na počátku českého katolického modernismu v 90. letech 19. století a zpočátku zamýšleli obrodit katolictví pomocí literární činnosti.^{27 28}

Mladí kněží, podobného smýšlení, se k nim přidali a shromažďovali se kolem modernistického časopisu *Pod jedním praporem*. Brzy se ale uvědomili, že pokud chtějí oživit katolicismus v českém národě, je potřeba, aby se neorientovali pouze na omezené nástroje literatury, ale aby se snažili ovlivňovat další sféry života. Začali volat po církevních reformách. V roce 1897 zorganizoval Dostál v Praze sjezd pracovníků a přátel *Nového života*, aby si ujasnili názory. Řešily se převážně literární požadavky na katolickou literaturu, ale rovněž se již poprvé objevil požadavek revoluce náboženské.²⁹ Druhý sjezd v roce 1899 na Velehradě byl vůči prvnímu zaměřen více na otázky kolem chování vysoké církevní hierarchie, poukazovalo se na nepromyšlenou výchovnou činnost církve a na negativa plynoucí ze symbiózy státu a církve.³⁰

K této literární skupině se hlásili prokatoličtí spisovatelé jako František Bílek, Felix Jenewein, Otakar Březina, Jindřich Šimon Baar, Zdenka Braunerová, Xaver Dvořák, Julius Zeyer, Růžena Svobodová a další. V čele Katolické moderny stála Zemská jednota katolického duchovenstva.³¹ S českou katolickou modernou sympatizovala Křesťansko sociální strana lidová se zástupci patřícími i k moderně. Od roku 1899 byly spojeni vzájemnými kontakty.³²

Hnutí zaniklo po zákazu vydaném v papežské encyklice v roce 1910.³³ Hnutí se ale nevytratilo, naopak za války zesílilo a po válce 7. listopadu 1918 pod vedením Jindřicha Šimona Baara a Františka Kroihera znovu veřejně vystoupilo jako kdysi zakázaná Jednota katolického duchovenstva v Československu. Vstoupilo do ní 80-90% kléru. Mezi 115 zakládajících členů Jednoty katolického duchovenstva patřili z Českých Budějovic kaplané Dr. Antonín Mráz a Václav Řepa.³⁴ Jednota předkládala kurii a papeži své reformní návrhy,

²⁷ MAREK, P. *Apologetové nebo kacíři?* Rosice u Brna : Gloria, 1999.

²⁸ První nápad založit katolickou modernu se objevil v jejich vzájemné korespondenci již roku 1892. V roce 1895 prozatímně spolupracovali s katolickým časopisem *Vlasta*, jež vedl pan Škrdl. Oba literáti s ním často polemizovali a tím více uvažovali o osamostatnění se. Seznámili se s panem Kuldou, již pokročilého věku, který se pro jejich úmysly nadchl a finančně je zajistil, aby mohli vydat svůj první almanach „Pod jedním praporem“. V této době začali s přípravou budoucího neznámějšího modernistického časopisu „Nový život“. Založili literární skupinu Česká katolická moderna, která se prezentovala v časopise *Nový život* od roku 1896. Nejprve se jednalo o velmi volné seskupení většinou mladých literátů nespokojených se současným stavem katolické literatury a především s vedením časopisu *Vlast* v čele s Tomášem Škrdlou.

²⁹ MAREK, P. *Apologetové nebo kacíři?*

³⁰ MAREK, P. *Apologetové nebo kacíři?*

³¹ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky, díl první*. Praha : Libri, 2003, s. 315

³² MAREK, P. *Apologetové nebo kacíři?*

³³ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky, díl první*, s. 315

³⁴ FRÝDL, D. *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky*. Brno : L. Marek, 2001, s. 41-42

ale nedosáhla takřka žádných změn. 8. ledna 1920 nejradikálnější křídlo Jednoty v čele s Farským podniklo odtržení od katolické církve a vytvořilo církev československou.³⁵

2.5 Masarykův postoj ke katolické církvi

Tomáš Garrigue Masaryk³⁶ vůči katolické církvi zastával vyhraněný postoj a zdá se, že myšlenkově ovlivnil i československou církev, přestože jeho vlastní postoj k československé církvi byl zdrženlivý. Katolickou církev odmítal z více důvodů. Pokládal ji za církev českému národu vnucenou,³⁷ vadil mu na ní nedostatek opravdovosti, duchovní prázdnota, obřadnost, autoritativnost a dogma o neomylnosti papeže.³⁸ Inkvisice a protireformace vznikla podle Masaryka jako průvodní jev moci chtivosti katolické církve. Církev uvěřila, že dosáhla svého nejvyššího a definitivního stupně vývoje a přestala pracovat na svém zdokonalování.³⁹

Zvláště si neoblíbil katolicismus rakouský. Tím, že rakouský katolicismus potlačil reformaci, neměl soupeře a stal se podle jeho názoru pohodlným, oficiálním náboženstvím. Rakouský episkopát ve Vídni v roce 1848 označil národnost za zbytek pohanství, národní různost za následek hříchu a odpadnutí od Boha. Český jazyk byl hierarchii pohanský a kacírský. Český národ si spojovala s husitismem ještě na I.vatikánském koncilu.⁴⁰

Počátkem 90. let 19. století se počaly vytvářet v českých zemích katolické strany reagující na sociální encykliku *Rerum novarum* papeže Lva XIII.⁴¹ Zřejmě právě k jejich politice se vyjádřil Masaryk v *České otázce* vydané poprvé roku 1895. Stavěl se zde proti výbojnému klerikalismu, který prý ovlivňuje českou šlechtu v politice. Podřízení se klerikalismu by znamenalo vzdálit se od lidového programu.⁴² Příkladem může být strana staročeská, která již vlivu klerikalismu podlehla a zcela se odklonila od původního směru Palackého a Havlíčka.⁴³ Socialismus křesťanský se mu zdál pouze frázemi v ústech klerikálů, kteří vytýkali židům majetek, ale přepych církevní hierarchie jim na obtíž nebyl.⁴⁴ Obával se vstupu katolické církve do politiky, protože se mu zdálo, že cílem katolických politických stran je odstranění ideálů reformace a podřízení národního života ideji protireformační.⁴⁵

³⁵ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky, díl první*, s. 317

³⁶ Masaryk se ve svém náboženském postoji nechal v lecčems inspirovat Havlíčkem Borovským.

³⁷ MASARYK, T.G. *Světová revoluce*. Praha: Orbis 1925, s.583

³⁸ Tamtéž, s.16

³⁹ Tamtéž, s.213

⁴⁰ MASARYK, T.G. *Česká otázka, Naše nynější krise*. Praha: Čin, 1948, s.120

⁴¹ Harna, J., Fišer, R. *Dějiny českých zemí II*. Praha: Fortuna 1998, s.100

⁴² MASARYK, T.G. *Česká otázka, Naše nynější krise*, s.185

⁴³ Tamtéž, s.240

⁴⁴ Tamtéž, s.271

⁴⁵ MASARYK, T.G. *Česká otázka, Naše nynější krise*. Praha: Čin, 1948, s.190

Klerikalismus byl pro něj typickým konservatismem a tudíž zpátečnickým směrem vzdorujícím obrodnému hnutí. Zde je možné vidět jeden z důvodů jeho odporu k Římu.⁴⁶ Zamlouvala se mu ale katolická moderna vydělující se ze strany klerikální, která byla podle něj schopna pokračovat v tradici katolického duchovenstva z doby obrozenecké.⁴⁷

Masaryk o katolické církvi velmi kriticky nejen psal, ale i přednášel. Při své cestě do Ameriky v roce 1902 v Bostonu sice odmítl protikatolické hnutí Los von Rome (Pryč od Říma).⁴⁸ O pět let později roku 1907 v Americe na kongresu náboženských liberálů v Bostonu a na kongresu Svazu svobodomyšlných v Chicagu, však pronesl svou dosud nejtvrďší kritiku církevního náboženství.⁴⁹

Nepokládal se za ateistu, o církvi v instituční podobě ale řekl, že zabíjí náboženský život. Odsoudil dogmata o papežské neomylnosti, dogma o neposkvrněném početí a Syllabus, odpustky a pověry o svobodných zednářích. Církev se podle Masaryka příliš stará o politickou moc a představuje absolutistický teokratický systém. Fundamentální reformu církve považoval za nemožnou. Z katolické církve vystoupil a přešel do církve protestantské.⁵⁰

Odmítal náboženský liberalismus, který zplošťoval opravdovou zbožnost.⁵¹ Od náboženství si sliboval lék proti moderní skepsi, rozpadu společnosti a modernímu nihilismu.⁵² Během historického vývoje se podle něj na náboženství nabalily věci nepodstatné a zavádějící, proto je třeba náboženství od těchto zbytečností oprostít. Za nástroj nejvhodnější k očištění náboženství považoval Masaryk osvícenství.⁵⁴

Ve zbožnosti Jednoty bratrské spatřoval uskutečnění pravých humanitních ideálů (jiný termín pro výraz „láska k bližnímu“⁵⁵), což nedokázala ani francouzská revoluce⁵⁶. Z křesťanství si Masaryk vybíral etické učení, jeho původ ale kladl nikoliv do náboženské oblasti, nýbrž do lidské přirozenosti. Ježíše považoval za duchovního vůdce ve snaze člověka prožít zdařilý život.⁵⁷ Masaryk v některých výrocích dokonce nadřadil konkrétní lásku k bližnímu nad abstraktní lásku k Bohu. Masarykovo náboženské myšlení se promítlo do pochopení demokracie, což se ukázalo například v jeho přesvědčení o Božích soudech, které

⁴⁶ Tamtéž, s. 259

⁴⁷ Tamtéž, s. 258

⁴⁸ SMOLÍK, J., ŠTĚPÁN, J. *TGM ve třech staletích*. Brno : L.Marek, 2001, s. 22

⁴⁹ V roce 1893 odmítl v parlamentu návrh zákona na konfesijní školství. Byl pro náboženskou svobodu a tím se dostal do sporu s katechetou.

⁵⁰ SMOLÍK, J., ŠTĚPÁN, J. *TGM ve třech staletích*, s. 23

⁵¹ MASARYK, T.G. *Česká otázka, Naše nynější krise*, s. 119

⁵² Tamtéž, s. 95

⁵³ MASARYK, T.G. *Světová revoluce*. Praha: Orbis 1925, s. 421

⁵⁴ SMOLÍK, J., ŠTĚPÁN, J. *TGM ve třech staletích*, s. 16

⁵⁵ MASARYK, T.G. *Světová revoluce*, s. 557

⁵⁶ MASARYK, T.G. *Česká otázka, Naše nynější krise*, s. 170

⁵⁷ Tamtéž, s. 343

zapříčinily pád Rakouska Uherska.⁵⁸ Demokracii, opak theokracie (bohovlády uskutečňovanou vládou kněží⁵⁹),⁶⁰ vnímal eschatologicky, jako blížící se, ne-li již přítomné Boží království. Titanismus Masaryk spojoval s absolutistickými režimy evropských monarchií, opírajícími se o církve, proto chtěl církevní oporu rozbít a nastoupit cestu, kterou lidstvu otevírá vědecký pokrok a demokratické uspořádání společnosti.⁶¹

Masaryk mluvil o boji proti Rakousku Uhersku založeném na mravních důvodech. Tento boj nastolí nový věk, který vystřídá věk mytologický. Na mytologické teologii je podle něj založena církev a monarchické uspořádání feudální společnosti. Zánik mytologické teologie však nebude znamenat konec náboženství, nýbrž objevení se šance pro vznik náboženství nového.⁶²

Vztah k Bohu byl pro něj více než úcta, ale podle svých slov k němu necítil lásku. Odmítl panteizmus. S Bohem lidská nesmrtelná duše splynout nemůže. Odpověď, zda Masaryk byl, či nebyl pravověrným křesťanem, dokládá zcela zřetelně jeho sice veliký obdiv k Ježíšově osobnosti, ale odmítnutí jeho božství. Karafiát, přestože Masaryka obdivoval, prohlásil na adresu Masaryka: *"Ten, kdo hlásá, že učení o Synu Božím jako vykupiteli světa se nedá držet, přestává být křesťanem. Každý, kdo popírá božství Kristovo, musí být vyloučen."*⁶³

V novém Československém státě Masaryk plánoval odcírkevnit stát, nastolit demokracii založenou na humanitě a navázat na české reformační tradice.⁶⁴ V odcírkevnění státu viděl důležitý krok k politické svobodě. Některé role církve měl přebrat demokratický stát. V žádném případě nechtěl potlačit náboženství. Stát podle něj předpokládá víru v prozřetelnost. Náboženství a církve jsou základem demokratického humanitního státu.^{65 66}

První světová válka podle něj přinesla zánik starého světa theokratického absolutismu, představovaného Rakouskem Uherskem a Pruskem a vznik nového světa demokracie založeného na lidské humanitě, představovaného západními státy.⁶⁷ Demokratický stát má za úkol převzít funkce církve ve školství a ve výchově. Má se naučit myslet a odnaučit se nechat myslet za sebe církve.⁶⁸

⁵⁸ SMOLÍK, J., Štěpán J. TGM ve třech staletích, s. 37

⁵⁹ MASARYK, T.G. Světová revoluce, s. 551

⁶⁰ Tamtéž, s. 409

⁶¹ SMOLÍK, J., ŠTĚPÁN, J. TGM ve třech staletích, s. 37

⁶² Tamtéž, s. 37

⁶³ Tamtéž, s. 38

⁶⁴ Tamtéž, s. 77

⁶⁵ Tamtéž, s. 78

⁶⁶ MASARYK, T.G. Světová revoluce, s. 267

⁶⁷ Tamtéž, s. 436

⁶⁸ Tamtéž, s. 554

Masaryk žádal nové náboženství souhlasící s rozumem, svobodné a individuální. Vyhlížel toto náboženství díky procesu odcírkevnění, v rozluce státu a církve.⁶⁹ Modernistické kruhy v katolické církvi skutečně vytvořily novou církev – církev československou, což se dalo považovat za výsledek duchovní národní revoluce. Masaryk vítal, že nová církev chtěla navázat na reformaci.⁷⁰ Masarykovi se k radosti lidovců odluka církve a státu nepodařila. Vztah Masaryka k církvím byl po válce chladný, ale antiklerikalismus se z jeho projevů už neozýval.

2.6 Doba první světové války

Jak se jevila církev Čechům v době první světové války, kdy trpěli lidé na obou stranách válčící fronty? Záleželo jim na církevním postoji k válce nebo to považovali za nedůležité?

Masaryk považoval postoje Vatikánu k válčícím stranám za významné pro vývoj budoucích událostí, proto politickou činnost Vatikánu sledoval po celou dobu války. Podle Masarykova hodnocení se Vatikán na počátku války orientoval rozhodně austrofilsky a germanofilsky. Šířily se zprávy, že i papež Benedikt XV. je na straně Rakouska proti Srbsku. Masaryk považoval tyto zprávy za pravděpodobné, protože Rakousko Uhersko bylo jediným skutečně katolickým státem v Evropě a František Josef měl vždy pozitivní vztah k papežům.⁷¹ Vatikán se však navenek snažil zachovat neutrální tvář, alespoň to potvrzovali neustálé dohady politických katolíků, na čí straně vlastně stojí. Postupem války Vatikán své austrofilství mírnil, podle Masaryka kvůli slábnoucím vyhlídkám Rakouska Uherska. Svou pozitivní roli sehrál jako mírotvorce.⁷² Centrální Mocnosti si podle Masarykova názoru získaly Vatikán slibem podpory v nabytí papežského státu nezávislého na Itálii.⁷³

Českým legionářům se stalo husitství v první světové válce ve svém vojenském významu něčím symbolickým, dodávajícím jim odvalu k boji za své ideály. Legionářské oddíly v cizině se záměrně pojmenovávaly podle Husa a Žižky. Do svých znamení si dokonce vedle lvů vložily kalichy.⁷⁴ Masaryk vystoupil během války proti Rakousku právě v Husův

⁶⁹ MASARYK, T.G. *Světová revoluce*. Praha: Orbis, 1925, s. 552

⁷⁰ Tamtéž, s. 601

⁷¹ Tamtéž, s. 57

⁷² Tamtéž, s. 58

⁷³ Tamtéž, s.311

⁷⁴ MASARYK, T.G. *Světová revoluce*, s. 204

den. Snažil se cíleně o oživení husitské a tábořské tradice,⁷⁵ ale pravděpodobně bez náboženského podtextu.

Masaryk pochválil schopnost česko-amerických katolíků v cizině pracovat na osvobození se svobodomyšlnými a socialisty, přestože jejich předválečné vztahy nebyly ideální. Národní Svaz českých katolíků v Chicagu nechal papeži doručit memorandum, kde žádal samostatnost pro Čechoslovany. Masaryk se po tomto činu pokusil na katolickém sjezdu ve Washingtonu vysvětlit své dřívější postoje ke katolické církvi tím, že byl především odpůrcem katolické politiky, prováděné v Rakousku Uhersku. Zároveň slíbil, že pokud vznikne nový československý stát, bude se snažit o rozluky státu a církve bez boje.⁷⁶

2.7 Nekatolíci po první světové válce

Válka v lidech vyvolala podle názoru některých lidí náboženské probuzení kontrastující se situací před válkou. Do církví přišla však pouze část lidí zasažených novým náboženským hledáním. Náboženské hnutí vyrostlo, ale církevní upadalo.⁷⁷ Masaryk nesouhlasil s pozitivním vlivem války na zesílení náboženství. S náboženstvím spojoval mravnost člověka. Srovnal mravní život lidí před válkou a po válce a vyvodil, že mravnost velice klesla. Tedy ani náboženství v lidech nemohlo být silnější než před tím. Nové náboženské cítění se podle něj projevilo spíše ve větším množství lidí oddávajících se mysticismu, spiritismu a okultismu. Tyto směry ale nepokládal za žádoucí.^{78 79} Uvádělo se, že půl milionu spiritistů ze tří miliónů spiritistů v Evropě se nachází v českých zemích.⁸⁰

Zdá se, že vztah nekatolické části národa ke katolické církvi byl po první světové válce vyhrocen. V literatuře a v novinových článkách se objevovala negativní hodnocení. Katolická církev byla spojována s mnohaletou vládou Habsburků na českém trůně.

V Praze byl po válce vzhledem k rozbouřeným emocím na Staroměstském náměstí svržen mariánský sloup. Katolickou stranou toto bylo považováno za násilný projev vůči ní, ale jiní, například Smolík a Štěpán, považují tento čin za symbolický projev revolučního protirakouského odporu.⁸¹ Stejně i Masaryk hodnotil tuto událost jako politicky motivovanou,

⁷⁵ Tamtéž, s. 205

⁷⁶ Tamtéž, s. 261 - 262

⁷⁷ Tamtéž, s. 429

⁷⁸ Tamtéž, s. 431

⁷⁹ Také na Českobudějovicku patrně zesílil zájem o spiritismus. Kriticky se o tomto jevu zmiňoval několikrát Hlas lidu vydávaný roku 1920.

⁸⁰ RADA, F. *Když se psalo T.G.M. – České Budějovice v prvním desetiletí republiky*. České Budějovice: Růže, 1992, s.163

⁸¹ SMOLÍK, J., ŠTĚPÁN, J. *TGM ve třech staletích*. L.Marek. Brno 2001, s. 78

nikoliv nábožensky.⁸² Jaroslav Prokeš ještě v roce 1930 nešetřil ve svých *Obrázkových dějinách naší samostatnosti* se zápornými superlativy vůči chování katolické strany v době předbělohorské a pobělohorské. Katolictví bylo podle něj českému národu vnuceno násilím a znamenalo znásilnění svědomí mnohých lidí.⁸³ Naopak zcela kladně se vyjadřoval o jednání nekatolíků, kteří mravně převýšili katolíky.⁸⁴ V protirakouském odboji za války se neobjevil ani jeden výrazně katolicky orientovaný politik, což vedlo k argumentu, že se církve obávala ztratit Rakousko Uhersko jako svou nejdůležitější oporu v Evropě.⁸⁵

Většina českých biskupů byla před válkou vybírána z řad německé šlechty. V Českých Budějovicích byli biskupy výjimečně Češi. Arcibiskup Huyn, původem Němec, po 28. říjnu 1918 rezignoval a opustil Prahu. Abdikoval i kardinál Skrbenski, biskup olomoucký. Do Prahy nastoupil František Kordač a do Olomouce Antonín Cyril Stojan.⁸⁶

Církevní a státní úřady projevíly vůli řešit spory v klidu, dohodou. Řada lidí v katolické církvi setrvala. Podle Halase to nebylo jistě ze sentimentálních důvodů stesku po monarchii. Dilema, zda může dobrý Čech zůstat katolíkem, bylo podle Halase dáno lidu spíše zvenčí.⁸⁷

Kazatelnicový zákon z 25. listopadu 1918 způsobil neshody kolem vyučování náboženství na školách a kolem náboženských úkonů prováděných ve školách. Někteří ředitelé si zákon vyložili mylně a modlitby před vyučováním zakázali. Teprve roku 1922 vyšel Malý školský zákon, jenž výuku náboženství na školách vyřešil. Děti musely navštěvovat hodiny svého náboženství, pakliže je rodiče neodhlásili.⁸⁸ Manželské právo se upravilo tím, že se zavedlo fakultativní uzavření sňatku. Civilní sňatek byl nepovinný.⁸⁹

2.8 Školy

Podle Masaryka se po válce na půdě škol rozpoutal zápas mezi státem a církví, filosofií a teologií, boj mezi dětmi a otci, boj o světový názor na život.⁹⁰

Výčitky vůči katolické církvi jako spojenkyni Habsburků a tedy spoluvinici za podrobení a úpadek českého národa se objevovaly v některých školních učebnicích

⁸² MASARYK, T.G. *Světová revoluce*, s. 439

⁸³ PROKEŠ, J. *Obrázkové dějiny naší samostatnosti*. Praha: Nakladatelství české grafické unie a.s., 1930, s. 99

⁸⁴ Tamtéž, s. 101

⁸⁵ HALAS, X. F. *Fenomén Vatikán*. Brno: CDK, 2004, s. 526

⁸⁶ Tamtéž, s. 529

⁸⁷ Tamtéž, s. 534

⁸⁸ Tamtéž, s. 535

⁸⁹ Tamtéž, s. 535

⁹⁰ MASARYK, T.G. *Světová revoluce*. Praha: Orbis 1925, s. 546

vykládajících dějiny a literaturu. V roce 1920 vyšla učebnice *Novodobá literatura česká ve škole obecné a občanské* od Františka Götze. V době Havlíčka Borovského došlo podle této učebnice k hroznému úpadku náboženství, církev se snažila, aby lidé zůstávali nevědomí pro lepší ovladatelnost,⁹¹ topila se v zázračnictví, pověrách a přežitcích.⁹² Autor učebnice si všiml věty od Josefa Svatopluka Machara z jeho *Tristium Vindobona*, kde se uvádí, že "*naším osudem jest býti vysáván...kdysi říší, Římem, pak Vídní.*"⁹³ Autor se ale zastával křesťanství jako takového a Macharův fejeton *Řím* se mu zdál vůči křesťanství příliš bojovný a nespravedlivý.⁹⁴

Velice zaujatě působí nikoliv učebnice, ale příručka k dějepisu *Stručný český dějepis* od Antonína Jena z roku 1924. Autor se v příručce věnoval českým dějinám od pravěku až po vznik samostatné Československé republiky v roce 1918. Velice dobře si udržoval čtenářovu pozornost díky řadě afektivních výrazů, ale o historickou hodnotu se autor na první pohled příliš nestaral. Autor zde jasně vyjadřoval své jednostranné sympatie k českému národu a antipatie k německému národu. Na straně katolické církve stáli vždy nepříteli sympaticky vypodobnění zástupci. Naopak obránci Husovi, členové reformovaných církví dosahovali nejvyšších charakterových kvalit. Například "spravedlivý" Václav IV. nechal utopit "výbojného" Jana z Nepomuka zaslouženě, protože podporoval "ničeho se neštítícího" arcibiskupa Jana z Jenštejna. Janův nástupce arcibiskup Zajíc z Hasnburka se po svém jmenování začal učit číst, čímž kontrastoval jako nevzdělanec vůči vzdělanému "čistému a nevinnému" Janu Husovi.⁹⁵ Zbožná a nezkažená duše českého národa se ujala spravedlivé vlády,⁹⁶ za svého vůdce si zvolila „vynikajícího zkušeného válečníka, nadšeného ctitele Husova a povahu z ocele“ Janu Žižku z Trocnova a slavně mnohokrát porazili "zrádného" Zikmunda s jeho "zatemněnými" křižáky. Pochvalu skládal autor českým bratřím. Hanlivě se zmiňoval o ziskuchtivém rodu Habsburků a lstivých jezuitách. Jezuité se provinili tím, že bránili užívání zdravého rozumu. Silný dojem zanechává autorova zmínka o pronásledování nekatolíků ze strany katolické šlechty. České bratry vehnali do kostela pomocí psů a násilím jim vecpali hostie do úst. Postavení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí považoval autor za symbol oslavy vítězství na Bílé hoře a tím i pokoření českého národa ze strany německých katolíků. Následovalo temné období, kdy jezuité považovali za kacírku každou českou knihu, a proto je vyhledávali a ničili. Podezření z nekatolictví se trestalo

⁹¹ GOTZ, F. *Novodobá literatura česká ve škole obecné a občanské*. Vyškov: Učitel obč. školy v Novém Rousínově Antonín Travěnek, 1920, s. 114

⁹² Tamtéž, s. 113

⁹³ Tamtéž, s. 180

⁹⁴ Tamtéž, s. 181

⁹⁵ JENNE, A. *Stručný český dějepis*. Nymburk: Svatopluk Hrnčíř, 1924, s. 62 - 63

⁹⁶ Tamtéž, s. 64

vězením, mučením a nakonec katem. Vznik Československa hodnotil A. Jenne velmi pozitivně jako konečné uskutečnění myšlenek lidskosti od Husa a Chelčického. Od budoucnosti očekával autor svobodu svědomí dle Husovy zásady.⁹⁷

Některé učebnice pro děti tedy spojovaly katolickou církev s pokořiteli národa v době pobělohorské. Husitskou víru a českobratrskou víru prezentovaly jako skutečnou víru českého národa. Učebnice *Novodobé literatury české ve škole obecné a občanské* od F. Götze z roku 1920 postavila představitele těchto církví do role pronásledovaných vlastenců. Protireformace podle ní zavinila těžké mravní poškození národa, protože potlačovala pravou národní víru. Mnozí kvůli ní museli svůj život strávit ve lži a klamu.⁹⁸ Náboženská svoboda přišla jen díky osvícenství.⁹⁹ Osvícenci národu lépe osvětlili české dějiny, podali pravdivější pohled na dobu husitskou.¹⁰⁰ Čeští bratři byli nejušlechtilejší náboženskou skupinou národa.¹⁰¹ Palacký v učebnici vystupoval nejen jako bojovník za národnostní, ale i za náboženskou svobodu proti Římu. Římu se vytýkala jeho snaha učinit církev prostřednicí mezi věřícími a Bohem, snaha, aby věřící zaujal stanovisko církve.¹⁰² Autor učebnice nevěřil v barbarství a ničemnost husitů. Jezuité podle něj nepravdivě obestřeli národní světce množstvím zázraků a dobu protireformace vychválili jako velké štěstí pro národ, přitom však nezmínili surové násilí a neslýchané zlo vůči národu.¹⁰³

Samozřejmě ne všechny učebnice nebo příručky obsahovaly tendenční myšlenky svých autorů. Do škol se dostala naštěstí větší část objektivních a kvalitních učebnic. Do objektivní řady patřily například *Rukověť dějin české literatury* z roku 1919, *Rukověť k čítance* z roku 1921 a *Rukověť k čítance pro vyšší třídy gymnázií a reálných gymnázií* z téhož roku. Při výkladu života a děl spisovatelů, kteří se rádi konfrontovali s náboženstvím, křesťanstvím nebo s některou z církví (K. H. Borovský, J. S. Machar), nevzniká u těchto učebnic dojem, že by se autoři s názory konkrétního spisovatele ztotožňovali.

⁹⁷ JENNE, A. *Stručný český dějepis*. Nymburk: Svatopluk Hrnčář, 1924, s. 62 - 121

⁹⁸ GOTZ, F. *Novodobá literatura česká ve škole obecné a občanské*. Vyškov: Učitel obč. školy v Novém Rousínově Antonín Travěnek, 1920, s. 72

⁹⁹ Tamtéž, s. 73

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 76

¹⁰¹ Tamtéž, s. 77

¹⁰² Tamtéž, s. 78

¹⁰³ GOTZ, F. *Novodobá literatura česká ve škole obecné a občanské*. Vyškov: Učitel obč. školy v Novém Rousínově Antonín Travěnek, 1920, s. 80

2.9 Katolíci po první světové válce

Vztah katolíků ke katolické církvi by se dal rozlišit do dvou základních skupin podle jejich aktivity nebo pasivity v náboženském boji po vzniku republiky. První aktivní skupinu tvořili katolíci rozhodnutí zasadit se o obranu církve, jejích dogmat, tradice. Odmítali kritiku církve a neuznávali obvinění z pronásledování lidí jiných vyznání v době pobělohorské ani pomoc habsburské monarchii k udržení vlivu nad českým národem. Druhou aktivní skupinu tvořili katolíci, obávající se zarputilého postoje odporu církve vůči světu a jeho novým trendům. Třetí pasivní skupina nikde svoje postoje neprojevovala, ale lze ji zařadit mezi ty, kteří vše bedlivě vnímali a po zvážení všech pro a proti se rozhodli podpořit tu nebo onu stranu. Naneštěstí mnozí se nepostavili nikam a pod rozrůstajícím se materialismem pouze zvlažněli a stali se matrikovými členy nebo z církve zcela vystoupili.

Proreformní faráři a část inteligence svou podporu odebrali římskokatolické církvi po té, co vystoupila proti reformám. Podle Davida Tonzara prohloubila upadající zbožnost a nedůvěru k církvi i 1. světová válka.¹⁰⁴ Pavel Marek zastává ale názor, že poválečnou protikatolickou vlnu nezpůsobila pouze prožitá válka nebo osočení z podpory Habsburků, nýbrž i skryté psychologické důvody. Církev člověka provázela od jeho narození až do smrti a kladla na něj nároky v oblasti etických a morálních hodnot, příkazů a návodů, jak se chovat v běžném životě a mnohé její nároky obtěžovaly.¹⁰⁵

Obránci církve se zastávali mnohdy nepochopeného papeže Pia XI. (1922-1939). Za jeho přednosti považovali založení katolické akce, což byla organizace umožňující laikům spolupráci s kněžstvem. Vznikly tak mnohé mariánské družiny a spolky katolické mládeže.¹⁰⁶ Řada spolků v Českých Budějovicích existovala však ještě před nástupem Pia XI. Svědčí o nich množství pozvánek na jejich setkání v listě Hlas lidu.¹⁰⁷ Cílem těchto spolků byla snaha o to stát se lepším katolíkem, tedy i svědomitějším a lepším občanem, kterému záleží na všeobecném blahu. Měly být tvůrci křesťanského uvědomění.¹⁰⁸ Češi podle Albertiho neocenili ani papeže Benedikta XV. (1914 -1922). Přitom jemu by měli být vděční za umožnění výměn zajatců a korespondenci s nimi i za dar šesti miliónů korun pro strádající v Čechách. Benedikt jako jeden z prvních uznal samostatnost republiky. Český národ však jakoby odkopl církve po té, co byla budování Československa nápomocna.¹⁰⁹

¹⁰⁴ TONZAR, D. Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církve československá husitská. Praha: Karolinum 2002, s. 39

¹⁰⁵ MAREK, P. *České schizma*. Olomouc: Rosice 2000, s. 14

¹⁰⁶ ALBERTI, P. *Pius XI*. Přerov : KNP, 1929.

¹⁰⁷ Hlas lidu, roč. XIV, 1920

¹⁰⁸ ALBERTI, P. *Pius XI*. KNP: Přerov 1929, s. 77

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 78

2.10 Vznik československé církve

Během první světové války se římskokatolická církev nevyjadřovala k problematice první světové války a toto posoudili někteří jako selhání církve v její pastorační činnosti. Na mlčení první zareagovali budoucí patriarchové československé církve K. Farský a G. A. Procházka v Národních listech roku 1917. Upozornili na nečinnost biskupů a mlčení duchovenstva jako takového. Volali po podpoře demokracie a boje národa za jeho práva a ideály, po obmytí náboženských názorů a po odstranění konfliktu mezi vědou a vírou.¹¹⁰

Ke konci války vykryštoval požadavek národní církve. Mezitím byla 7. listopadu 1918 znovu po jedenáctileté odluce založena Jednota katolické duchovenstva. O několik dní později 27. listopadu vydala *Prohlášení*, ustanovila odbory a vtyčila hlavní program. Katolická církev se některých proudů v Jednotě začala obávat a varovala před nimi v *Ordinariátním listě pražské arcidiecéze*. Přesto v dubnu 1919 vyšel ucelený program Jednoty s názvem *Obnova církve katolické v Republice Československé*. V červnu poslala Jednota do Říma k papeži Benediktovi XV. delegaci, která chtěla přesvědčit kurii o potřebě reformem. Papež si přečetl návrhy reformem a ihned povolil čtení i zpěv epištoly a evangelia v češtině. Ostatní požadavky však označil za neuskutečnitelné.¹¹¹

Po návratu delegace do Čech se část členů v Jednotě domnívala, že je vše na dobré cestě, ostatní však chtěli provést reformy *via facti*. Po té, co byl v září jmenován arcibiskupem František Kordač, odpůrce reformem, situace se přiostrčila. V té době již existovala radikálnější větev Jednoty – Ohnisko, která se po jmenování nového biskupa transformovala na Klub reformních kněží. Jeho předsedou se stal K. Farský.¹¹²

Boj o reformy vyvrcholil o Vánocích a na Nový rok v roce 1919/1920, kdy byly katolickými knězi slouženy bohoslužby v českém jazyce. 8. ledna 1920 byla v Národním domě na Smíchově vyhlášena nová církev - církev československá. Pro založení hlasovalo 140 kněží z 200 přítomných. Nová církev si zvolila dvanácti-členný výbor, přijala řády a úkoly podle již dříve vypracovaného *Prohlášení*. 15. ledna 1920 se *Prohlášení* objevilo ve všech denních listech pod názvem *Národu československému*.¹¹³

¹¹⁰ TONZAR, D. *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. Praha: Karolinum, 2002, s. 39 - 41

¹¹¹ Tamtéž, s. 41 - 45

¹¹² Tamtéž, s. 45

¹¹³ TONZAR, D. *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. Praha: Karolinum, 2002, s. 46

3 Politická situace v Československé republice po roce 1918

Po převratu v roce 1918 zažíval národ euforii z nové samostatnosti státu. Euforie se týkala českého obyvatelstva a zdá se podle dalšího vývoje událostí, že to bylo jedním z mála, na čem se dokázalo české obyvatelstvo sjednotit. Řada myšlenkových směrů zamýšlela vtisknout nově se utvářejícímu státu svou vlastní představu o dalším směřování české společnosti. V československém parlamentu existovalo několik stran – Československá strana lidová, Československá strana národně-demokratická, Republikánská strana venkova (agrárníci), Československá sociálně demokratická strana dělnická (ČSDSD), Strana československých socialistů (ČSS, národních socialistů), Socialistická strana československého lidu a Řemeslnicko-živnostenská strana. Všechny tyto strany měly své příznivce a agitátory, kteří se setkávali s lidmi osobně na schůzích a přednáškách ve velkých městech i menších obcích. České Budějovice nebyly výjimkou.

Strany vydávaly své vlastní noviny a reagovaly v nich na současné politické dění, argumenty svých odpůrců a snažily se získat si sympatie svých čtenářů.

V zajímavém postavení z náboženského hlediska se ocitl československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Většina stran až na čsl. stranu lidovou a stranu řemeslnicko-živnostenskou se projevovala protinábožensky. Prezident však považoval náboženství pro stát za nezbytnou základnu jejího mravního a společenského vývoje.

3.1 Československá strana lidová

Československá strana lidová do svého programu zařazovala obranu a rozvoj náboženských a především katolických hodnot. Svou aktivitu uplatňovala v založení několika organizací. Od Československé strany lidové se odvíjel Svaz lidových zemědělců, Otčina křesťansko demokratických domkářů a československý Orel.¹¹⁴

Nepříliš dobrý vztah měla československá strana lidová se sociální demokracií. O jejich vzájemné neoblíbenosti svědčila skutečnost, že v Tusarově vládě nebyl ani jeden lidovec. Československá strana socialistická byla tvořena stoupenci československé církve a stoupenci Volné myšlenky, tedy nejvíce problematickými skupinami ve vztahu k lidovcům a ke katolické církvi. S agrárníky se lidovci těžko shodovali, protože chystali pozemkovou reformu a jeden z největších statků v republice náležel olomouckému arcibiskupství.¹¹⁵

¹¹⁴ SIDIBE, K. *Katolická církev a první republika*. České Budějovice, 1997. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce R. Malý, s. 70

¹¹⁵ Tamtéž, s. 72

Za úspěch lidové strany lze považovat prosazení se v politice, zabránění radikální odluce církve od státu a schválení malého školského zákona. Zákon potvrdil výuku náboženství pro děti ve škole, pokud je rodiče z výuky písemně neodhlásili.¹¹⁶

4 Katolická církev v Českých Budějovicích po roce 1918

4.1 Představitelé

Po převratové doby v Českých Budějovicích zažili dva biskupové. První z nich Josef Antonín Hůlka (1907-1920) v Budějovicích vystudoval kněžský seminář, byl vysvěcen roku 1875 biskupem Jirsíkem, působil jako kněz v několika obcích. Od roku 1889 byl jmenován spirituálem v kněžském semináři a v roce 1893 se stal konzistorním kancléřem. Po smrti biskupa Martina Josefa Říhy byl papežem Piem X. jmenován na jeho místo. Biskupské svěcení přijal roku 1908.¹¹⁷ Josef Antonín Hůlka byl sedmým biskupem budějovickým a svůj úřad vykonával dvanáct let. Hlas lidu ho popsal jako muže prostého a velmi zbožného. Choval se neokázale a pro každého měl slovo povzbuzení. Vroucně se modlil z modlitebních knížek a růženec.¹¹⁸ Velmi mu záleželo na duchovní obrodě diecéze. Postaral se o stavbu chrámu sv. Jana Nepomuckého na Lineckém předměstí a uvedl do něj dominikány. Jeho základním povahovým rysem byla dobročinnost a skromnost. Žil jednoduše a co měl, rozdával chudým, nemocným a sirotkům. Poslední rok jeho života mu ztížil náboženský rozvrat. Zemřel 10. února 1920.¹¹⁹

Celých deset měsíců zůstal biskupský stolec neobsazen. Teprve 16. prosince 1920 byl jmenován nový biskup Šimon Bárta, rovněž Jihočech. Na kněze byl vysvěcen po studiích v Římě roku 1889. Působil v kněžském českobudějovickém semináři, na gymnáziu v Pelhřimově a také na gymnáziu v Českých Budějovicích. Byl odpůrcem pozitivismu F. Krejčího, Kanta a Voltaira. Zabýval se mravní a náboženskou výchovou na školách. Byl vysvěcen 20. února 1921. Ve stejný okamžik jeho svěcení zabírali příslušníci církve československé kostel sv. Anny. Za svůj cíl si zvolil nový biskup čest a slávu Boží a spasení nesmrtelných duší. Za jeho biskupování zažil boj církve o základní práva, odchod čtyřiceti kněží a 90 tisíc diecézánů. Biskup se snažil budovat náboženský život tím, že zřídil v Českých Budějovicích Katolickou akci. Dosáhl rozvinutí čilého spolkového života a opětného naplnění

¹¹⁶ Tamtéž, s. 77

¹¹⁷ KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. České Budějovice: Sdružení sv. Neumanna, 1995, s. 37

¹¹⁸ Jeho Milost nejdůst. pan biskup Josef Ant. Hůlka mrtev! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 35, s. 1

¹¹⁹ KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 37

kněžského semináře, neboť během války a po válce v něm studentů citelně ubylo. Šimon Bárta zemřel 2. května roku 1940.¹²⁰

4.2 Reakce katolické duchovní správy v Českých Budějovicích

4.2.1 Pastýřské listy

Pastýřské listy psali biskupové několikrát do roka a týkaly se vždy důležitých otázek správného postoje k víře v současnosti. Listy se četly věřícím v kostelech v celé diecézi.

Před blížícími se Vánocemi roku 1918 napsali biskupové pražské církevní provincie list, ve kterém ujistili národ, že katolíci stojí na straně vlasti pod záštitou Páně. Měli radost z nově vzniklého státu, na druhou stranu byli zarmoucení vandalským činem vůči soše Panny Marie na Staroměstském náměstí. Druhým zdrojem zármutku bylo zpochybnění nerozlučitelnosti manželství a nábožensko mravní výchovy dětí a náboženského života. Požadavky náboženského života jsou podle nich nezbytné, protože náboženství není neurčitým cílem, ale projevuje se ve skutcích pravé křesťanské lásky. Biskupové by byli neradi, pokud by se na katolickou církev pohlíželo jako na rozkladný kvas státu. Ale cítili se povinni požadovat, aby v zájmu jednoty země bylo s katolickou církví zacházeno ohleduplně. Odvolali se na prohlášení Sboru ze dne 28. října 1918: „*Ani jediným rušivým činem nesmějí býti zkaleny nynější velké okamžiky. Každý z vás musí bezvýhradně šetřiti všeho, co jiným jest svato.*“¹²¹

Podle biskupů se lidé na základě tvrzení, že ateismus je tím správným vědeckým názorem na svět, začali upínat k socialismu, komunismu a anarchismu. Autonomismus vzhledem k Bohu a církvi přivedl mnohé k naturalismu, dal se průchod industrialismu, právu silnějšího, brutální moci peněz a všemohoucnosti státu. Episkopát českomoravský počal považovat svou současnost za období popsané v bibli. Lidé přestali snášet zdravé učení a shromažďují se podle svých žádostí (2 Tim 4, 3-4). Biskupové si všímali nepřátel církve, kteří pomlouvali církev jako odpůrkyni vší vzdělanosti a pokroku a snažili se vydat církev v nenávid lidových mas. Obávali se odebrání nebo umenšení církevních práv – zvláště práva na výchovu a vyučování dětí ve školách, práva na veřejné vyznávání víry a práva na držení majetku.¹²²

¹²⁰ KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 39

¹²¹ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1918. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1918, č. 27, s. 107

¹²² Pastýřský list, srpen 1919, s. 1-5. IN Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1919. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1919, č. 13.

Biskupové věděli, co prožívají věřící a byli rozhodnuti stát na jejich straně a povzbuzovat je. Toužili vnést mezi lid jednotu. Jejich strategií pro znovuzískání sekularizujícího se kléru mělo být především obnovení křesťanského smýšlení a křesťanského života v lidu. K obrození lidu však nemohlo dojít bez obrození kléru. Kněz nemusel být ani tak vzdělaným, jak se snažil tvrdit racionalismus, nýbrž zbožným, jak byli přesvědčeni biskupové. Vůbec nejdůležitější pro kněze by měla být modlitba - modlitba za obrácení hříšníků, za utvoření spořádaného křesťanského státu. Biskupové podporovali stručná a obsahově připravená kázání. Viděli v nich zdroj poučení pro laiky a možnost obrany proti dobovým bludům. Úspěchy již několik let trvajících misíí na území Čech je povzbuzoval. Pro vzdělané obyvatelstvo ve městech se měly připravovat konference. Katolický tisk se měl organizovat ve svaz na podporu kněžstva. Křesťanské spolky se měly stát bezpečnou ochranou před nepřáteli církve. V nich bylo možno podle naděje biskupů obrodit křesťanský život. Obávali se ale nechuti katolíků vstupovat do spolků. Tím se mohla výrazně oslabit obrana církve vůči socialisticko-materialistické přesile.¹²³

Biskupové si vyhradili právo rozhodnout, jaké reformy se v církvi uskuteční. Ve věcech kultu, kázně a jiných církevních zřízeních nebylo možné podle nich uvažovat a jednat libovolně, přestože se nejednalo o dogmata. I příkázání kázně v církvi se řídí podle Ducha svatého. Mění se sice podle dob, ale nevychází z lidského myšlení. Církvi však přísluší reformovat lid, ne lidu reformovat církev. Celibát zrušen být nemůže, v církvi existoval již od počátku. Potvrdil ho I., II., lateránský a tridentský koncil. Kněz musí být panenský, protože vykonává svatou službu u oltáře. Při proměňování lidé cítí, že tento muž stojí příliš vysoko, aby mohl být mužem některé ženy. Kněz musí být panenský, aby byl schopen hlásat nápravu hříšníků a nemusel se přitom bát o svou ženu a děti. Lidé potřebují ke knězi chovat plnou důvěru v jeho mlčenlivost, což je možné pouze u kněze neženatého. Panenský má být kněz kvůli Kristu, kterému se přináší za obět' ke chvále Boží a ke spáse duší. Jako Kristův voják může být připraven se kdykoliv obětovat. Rodina by mu znemožňovala každodenní nezištnou obětavost. V neposlední řadě je kněz žijící v celibátu znamením pro současnost, která popírá vše nadpřirozené. Důkaz nadpřirozenosti tkví v panství ducha nad tělem. Špatný kněz se podle biskupů nezmění, pakliže se mu dá žena, ale tím, že se obrátí k Bohu..¹²⁴

Episkopát českomoravský viděl zásluhu za svobodu, rovnost, lidovou vládu a povznesení dělnictva v rukou církve. Důkaz nabízeli v okružním listě Lva XIII. ze dne 18. ledna 1901. Církev hlásala tyto hodnoty a ještě více. Církev světu přinesla vzdělání, umění,

¹²³ Pastýřský list, srpen 1919, s. 1-5. IN Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1919. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1919, č. 13.

¹²⁴ Pastýřský list, srpen 1919, s. 1-5. IN Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1919. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1919, č. 13.

knihovny plné lidských vědomostí nashromážděných již od starověku a zřídila množství ústavů. Přesto je stále církví pronásledovanou. Svátí jsou pomlouváni, jejich sochy ničeny, kněží jsou hanobeni, náboženství má být vyhoštěno ze školy. Pokud se církev ptá, za co je pronásledována, dostane odpověď: „*Pro tvou tvrdost a nepovolnost jsem ti nepřáteli a popouzíme tisíce k odpadu, učíš tedy ústupky časovému duchu!*“¹²⁵ Biskupové byli odhodláni neustupovat moderní nevěře. Povzbuzení si vzali z církve v 16. století, kdy se papež raději vzdal celé Anglie než by ustoupil možnosti rozvázat manželství. Biskupové došli k názoru, že existuje úmysl náboženství ze škol vyloučit plíživě, nenápadně, aby se katolický lid nepolekal. Proto zavázali katolický lid, aby se chopil výuky svých dětí, vodil je ke zpovědi a svatému přijímání.¹²⁶

Biskupové psali v zářijovém pastýřském listu 1920 o agitaci odpadlých kněží mezi ostatními knězi a lidem. Odpadlíci si údajně vedli záznamy kněží zralých k odpadu. Jim nabízeli dobré platy a povzbuzovali je v revoltě proti biskupům. Zabírali násilně kostely a ohrožovali na životě jejich duchovní správce. Podporovali proudy nepřející církvi, například se věnovali Ymce z Ameriky a přáli její protestantské propagandě. Biskupové odmítali považovat stát, který nezakročil proti odstraňování křížů ze škol, proti rušení posvěcených kaplí a kostelů, proti boření soch, za právní stát. Zdroj nepřístojností viděli ve vládě volnomyšlenkářů a zednářských pokrokářů se sklonem k bolševictví. Biskupové vyzvali církev, aby hájila svůj majetek. Československá církev pochybila v poslušnosti víry. Tento rozkladný prvek se podle názoru biskupů dostal do církve cestou subjektivismu z protestantismu, cestou modernismu, odbojem Jednoty proti episkopátu. Ujistili věřící, že jediné katolická církev je ta pravá církev. Pokud československá církev volá „Pryč od Říma“, skončí u hesla „Pryč od Krista-Boha“. Biskupové odmítli kněze československé církve jako falešné proroky, zbavili je pravomoci církevní a vyloučili je jako odpadlíky. Kdokoliv by s nimi vědomě souhlasil, propadl by také exkomunikaci. Svátosti udělované odpadlíky byly neplatné. Biskupové se pokusili vyložit vznik československé církve v úsilí nepřátel církve narušit sílu církve v její jednotě.¹²⁷

Českomoravští biskupové vysvětlili škodlivost naturalismu a socialismu. Naturalismus popřel dědičný hřích a pokaženou přirozenost lidskou. Prohlásil lidi za dobré, svobodné a nezávislé od přírody. Lidé nejsou podle naturalistů povinováni k Bohu ani nikomu jinému. Následkem těchto tvrzení se upřely lidské touhy k pomíjejícím věcem, k touze po blahobytu, po bohatství. Mnozí bohatí se zmocnili ohromného majetku na úkor druhých lidí a způsobili

¹²⁵ Tamtéž, s. 1-5

¹²⁶ Tamtéž, s. 1-5

¹²⁷ Pastýřský list, září 1920, s. 1-5. IN Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 21.

jejich upadnutí do chudoby. Svou chtivost, spekulace na peněžním trhu maskovali tvrzením, že se jedná o hospodářský pokrok. Biskupové předvíдали další válku. Všimli si, že národy jsou nepokojné a nepřestávají se zbrojením. Mezi mnohými panovala nenávisť. Nenávisť podle biskupů dokáže překonat pouze láska, které učil Ježíš Kristus.¹²⁸

Biskupové odmítli razantně socialismus. Podle nich se zásady křesťanství a socialismu vzájemně vylučují. Socialismus odmítl základní křesťanskou nauku. Plánoval zrušení všech rozdílů ve společnosti, ale zapomněl, že od přirozenosti jsou mezi lidmi nerovnosti. Rozdíly přispívají podle biskupů k blahu jednotlivce i společnosti. Práce a bída budou na zemi vždy, protože jsou následkem prvního hříchu. Vlastnění majetku nemůže být krádeží, dělník má právo si za svou mzdu pořídit něco do trvalého vlastnictví. Socialismus zbavoval manželství svátostnosti. Popíral, že by vrchnostenská moc pocházela od Boha, a hlásal revoluci.¹²⁹

Biskupové se zmínili v listě i o odpadlých kněžích. Jejich odpadlictví bylo možné usmířit svátostí pokání a rozhřešením od církevních trestů. Politickým stranám, jejímiž členy byli katolíci, biskupové nařídili dávat přednost zájmům katolické víry před ostatními stranickými zájmy.¹³⁰

4.2.2 Ordinariátní listy

Ordinariátní listy českobudějovické diecéze zaznamenávaly mimo jiné nařízení biskupa českobudějovického, ale také nařízení biskupů českomoravských, papeže, ministerstva a dalších organizací. Obsahovaly oznámení ohledně katolických akcí v Českých Budějovicích i za hranicemi diecéze. Zaznamenávaly ordinace nových kněží, úmrtí kněží, uvolněná obročí a exkomunikace odpadlých kněží.

4.2.3 Rok 1918

Českobudějovické biskupství se po 28. říjnu 1918 vyrovnávalo se vznikem Československé republiky, poválečným strádáním obyvatelstva a s hrozbou schválení zákonů odstraňujících povinné vyučování náboženství ve školách a povolujících manželskou rozluku. Vznik Československa biskupství akceptovalo a v Ordinariátních listech zveřejnilo zákon vydaný Národním výborem.¹³¹ Z obavy před epidemiemi a hladem se při každé mši v pondělí

¹²⁸ Pastýřský list, březen 1921, s. 1-5. IN Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921, č. 1-2.

¹²⁹ Tamtéž, s. 1-5

¹³⁰ Tamtéž, s. 1-5

¹³¹ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1918. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1918, č. 25, s. 97

a ve čtvrtek přidávala modlitba za mír, v úterý a v pátek modlitba za živé a mrtvé, ve středu a v sobotu za odvrácení hladu.¹³² Biskup Antonín Hůlka neuložil věřícím na rok 1919 zvláštní postní nařízení z důvodu již tak velkého zatížení obyvatelstva nedostatkem potravin následkem válečných poměrů.¹³³

Biskup podpořil petiční akci, proti chystaným zákonům na odstranění náboženství ze škol a proti povolení rozlučitelnosti manželství. Petiční akce vzešla z popudu zemské rady katolíků v Praze po dohodě s Jednotou duchovenstva a katolickými delegáty Národního shromáždění. Probíhala v celé republice.¹³⁴ O akci psal 2. ledna 1919 Hlas lidu. Živly v národním výboru podle něj souhlasí s rozlukou manželství a s naprostým vyloučením náboženství ze škol, čímž se snaží rozvrátit instituci manželství a rozmetat základy výchovy lidských generací. List vyzval k podpisu protestních archů. Psal o kvapícím čase, kdy bude v nejbližší době podniknut útok proti katolické církvi.¹³⁵

Ordinariátní listy v tomto roce doporučovaly spisy vysvětlující nejnovější proudy v národě českém a brožury o manželství od spirituála Melka. Podle nich se mělo duchovenstvo poučit o boji proti nepřátelům církve.¹³⁶

4.2.4 Rok 1919

Za nepříliš finančně příznivé mohli katechetové považovat nařízení z 8. dubna 1919. Odměny se vyplácely duchovním za odučené hodiny náboženství, pouze pokud odučili v týdnu šest povinných bezplatných hodin. Teprve hodiny nad tuto povinnost mohly být navrženy na odměnu částkou 1 K 80 h za každou hodinu.¹³⁷ Navíc okresní školní rada měla bezpečně zjistit v kolika hodinách příslušná duchovní správa skutečně vyučovala, zda-li nepřekročila nejvyšší zákonný počet hodin.¹³⁸

9. května 1919 se ministerstvo školství a národní osvěty vyjádřilo k náboženským úkonům ve školách. Náboženské úkony byly prohlášeny za zcela dobrovolné, jak ze strany dětí, tak ze strany učitelů. Náboženskými úkony se rozuměly pobožnosti a náboženské úkony všech vyznání, konané mimo hodiny náboženství. Patřily mezi ně nedělní a sváteční bohoslužba, církevní pobožnosti, průvody a přijímání svátostí. Účast žactva při nich byla

¹³² Tamtéž, s. 98

¹³³ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1918. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1918, č. 26, s. 101

¹³⁴ Tamtéž, 1918, s. 103

¹³⁵ Některé Živly. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 26, s. 1

¹³⁶ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1918. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1918, č. 28, s. 112

¹³⁷ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1919. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1919, č. 7, s. 25

¹³⁸ Tamtéž, s. 26

možná, pokud se tím však nezkrátila výuka. Na žádost rodičů mohla být dětem umožněna účast na slavnostech i v průběhu jinak běžné výuky. Vykonávání konfesijních modliteb se stalo v hodinách mimo náboženskou výchovu rovněž dobrovolným. Náboženské úkony nemohl nikdo nařídít ani jim nemohl bránit. Dobrovolnost náboženství se zakládala na svobodě svědomí. Očekávalo se, že se bude zachovávat vzájemná úcta k přesvědčení učitelstva i žactva.¹³⁹

22. května 1919 byl vydán zákon, který povolil rozvod a zdobrovolnil církevní svatbu.¹⁴⁰

Zákon ze dne 20. února 1919, doplnil zákon ze dne 27. května 1852. V zákoně se stanovilo, že kdo by se veřejně posmíval „*učením, obyčejům nebo zřízením církve nějaké nebo společnosti náboženské, státem zákonně uznané, nebo je zlehčiti hledí, anebo kdo nějakého jejich služebníka náboženského při výkonu obřadů bohoslužebných urazí nebo se v čas provozování náboženského tou měrou neslušně chová, že z toho jiným vzejíti může pohoršení, dopouští se přečinu...a potrestán býti má tuhým vězením od jednoho do šesti měsíců.*“¹⁴¹ Stejně měl být potrestán duchovní, který při náboženských úkonech pomlouval věci státního nebo politického života, kritizoval platné nebo navrhované zákony nebo nařízení vládní, pokud doporučoval politické organizace nebo strany, brojil proti politickým organizacím nebo stranám, doporučoval tisk určitého směru nebo ho odmítl, zasahoval do volebního zápasu ke škodě nebo prospěchu některých kandidátů.¹⁴² Zákon existoval, v praxi se ale příliš neuplatňoval, protože k posmívání se obyčejům církve docházelo ve stejné míře jako předtím. Na druhou stranu se českobudějovičtí duchovní v Hlase lidu přiznali k podpoře lidové strany, doporučovali katolický tisk a nebáli se kritizovat i některá vládní nařízení.

4.2.5 Rok 1920

Po vzniku československé církve se v Ordinariátním listě z roku 1920 objevila pochvala od papeže Benedikta XV. Chválil české biskupy za jejich pevný postoj v oddanosti apoštolské stolici. Vyjádřil lítost nad odpadem některých kněží a cítil se, jako se cítí otec při ztrátě synů. Prohlásil odpadlé kněze za zbavené milosti křesťanského společenství. Papež si nebyl jistý, jak velkou škodu způsobil odpad kněží celému českému duchovenstvu. Schválil

¹³⁹ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1919. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1919, č. 13, s. 50

¹⁴⁰ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1919. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1919, č. 15-16, s. 57

¹⁴¹ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1919. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1919, č. 21, s. 82

¹⁴² Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1919. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1919, č. 82, s. 82

rozhodnutí českých biskupů rozpusťt sdružení kněžstva „Jednotu“. Vyslovil přání, aby se jednou odpadnuvší kněží vrátili zpět do katolické církve.¹⁴³

Příznačně vypadal poslední list biskupa Josefa Antonína Hůlky českobudějovické diecézi. Napomenul v něm věřící, aby nežili jakoby tento čas, byl již věčností. Nelze žít v tomto čase jen pro rozkoše. V tomto čase si vykupujeme blaženou věčnost. Že žijeme v časném světě připomíná přikázání světit svátek v neděli.¹⁴⁴ Krátce na to biskup Antonín Hůlka nečekaně zemřel na neléčený zápal plic. V poslední vůli odprosil za všechny křivdy jím spáchané a poděkoval za všechna dobrodiní jemu za života učiněná.¹⁴⁵

Ordinariátní českobudějovický list v roce 1920 upozornil na vznik Rady československých katolíků v Československé republice. Rada si za úkol kladla hájit práva katolické církve, pečovat o povznesení náboženského života ve farnostech, spojovat katolíky v obranné náboženské akce, pracovat na rozšíření katolického tisku a obstarávat přednášky pro lid. Jejich požadavkem hned zpočátku bylo, aby v každé farnosti vznikla rada katolíků. Sestavením a vedením Diecézní rady katolíků v Českých Budějovicích byl pověřen Msgr. Dr. K. Slavík, profesor bohosloví. První akcí se stalo rozdávání časopisu „Vojtěch“ věřícím v chrámu.¹⁴⁶

Dále byly duchovní v diecézi pobídnuti Ordinariátním listem, aby vědomě obnovovali úctu ke kultu sv. Jana Nepomuckého. Vznikla obava ze zlehčování této úcty a následně ze zlehčení dalších náboženských úkonů.¹⁴⁷ Oslava svátku sv. Jana Nepomuckého se v Českých Budějovicích konala v kostele sv. Jana Nepomuckého na Lineckém předměstí. Z dnešního hlediska už zapomenuté projevy náboženské úcty, dokládá zmínka o projevech úcty k ostatkům světce. Po kázání věřící předstupovali a byly jim předkládány ostatky k políbení.¹⁴⁸

Řím se v průběhu roku stále zabýval vznikem československé církve v Československu. Papež Benedikt XV. potvrdil svůj záporný postoj k rušení celibátu a k laicizaci církve. Vyslovil naději, že nebude muset přistoupit k přísnému zákroku proti revoltujícím kněžím v Československu. Aloisius Castellano, notář nejvyšší posvátné kongregace Svatého Oficia, nechtěl, aby se schizma a mravní dekadence části katolického kléru připisovala kléru veškerému. Znovu připomínal: Pravá církev stojí na skále Petrově.

¹⁴³ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 3. - 4., s. 9

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 9

¹⁴⁵ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 5, s. 19

¹⁴⁶ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, s. 28

¹⁴⁷ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, s. 34

¹⁴⁸ Svatojánská pouť v kostele sv. Jana Nepomuckého na Lineckém předměstí. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 58, s. 1

Kongregace sv. Oficia schizma zavrhla a odsoudila. Kněží bez rozdílu stupně, postavení a hodnosti samým skutkem upadli v exkomunikaci. Biskupové měli za úkol, dekret postihů uvést co nejrychleji ve známost, aby odvrátili případně odpad dalších kněží.¹⁴⁹

V únoru František arcibiskup Pražský upozornil, že vyloučení kněží nesmí vyluhovat svátosti, jinak by se dopouštěli svatokrádeže.¹⁵⁰ Českobudějovická diecéze se snažila starat o své kněze po duchovní stránce i vzdělaností. Pravděpodobně si biskup uvědomoval důležitost péče o duchovní v době, kdy tolik z nich se cítilo zaujato návrhy reforem v církvi a vznikem československé církve. V Českých Budějovicích se konala duchovní cvičení pro kněze jak v českém, tak v německém jazyce. Kněží byli vybídnuti ke vstupu do kněžských spolků v diecézi.¹⁵¹

Ordinariátní listy vydaly nařízení, aby duchovní správy nepřihlížely nečinně zabírání kostelů a far ze strany československé církve. Nemohly toto činit, protože jim budovy nepatřily. O zabírání budov bylo třeba informovat včas politické a patronátní úřady. Budovy nesměli zabírat ani patroni ani obec.¹⁵² Duchovní správy měly povinnost ohlašovat odpady laiků Ordinariátu a v neděli je oznámit z kazatelny.¹⁵³ Biskupství po určité době povolilo, aby se případy odpadlictví neohlašovaly ihned, ale až po měsíci.¹⁵⁴ Vikářům byl poslán katalog kněží, aby je vikariáty popřípadě opravili a do 20. září vrátili.¹⁵⁵ Exkomunikováni byli například duchovní Josef Lán, Jan Karas a Jaroslav Hrubeš.¹⁵⁶

Ordinariátní list napomenul kněze, kteří nedbali užívání latiny při mši a zařazovali do ní mnohem více češtiny než bylo povoleno. Mezi povolené česky mluvené části mše patřilo čtení epištoly a evangelia.¹⁵⁷

Žáci bez vyznání nebo žáci s vyznáním státem neuznaného byli zproštěni povinnosti účastnit se náboženského vyučování ve škole zavedeného. Nebylo ale námitek proti tomu, aby se vyučování účastnili, pokud by si to rodiče výslovně přáli. Náboženství se nemusely účastnit ani děti toto náboženství vyznávající, pakliže rodiče požádali o zproštění této

¹⁴⁹ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 9, s. 34

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 34

¹⁵¹ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 12, s. 45

¹⁵² Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 13, s. 50

¹⁵³ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 17, s. 67

¹⁵⁴ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 21, s. 84

¹⁵⁵ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 17, s. 67

¹⁵⁶ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 25, s. 99

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 99

povinnosti. Rodiče těchto dětí museli doložit, že jsou bez vyznání nebo mají jiné vyznání než jejich děti.¹⁵⁸ Další výnos ministerstva školství a národní osvěty z 9. května 1919 stanovil dobrovolnost účasti na procesích. Rodiče museli děti ze školy uvolnit, pokud si přáli jejich přítomnost na procesí. Ostatní děti pokračovaly v učivu. Katecheté měli za úkol děti na procesí pozvat a poučit rodiče, jak správně zažádat o uvolnění ze školy.¹⁵⁹

Budoucí učitelé již nemuseli vykonávat zkoušky z náboženství. Zkoušky skládali pouze na vlastní přání. Špatné známky se jim nezaznamenávali, pouze dobré.¹⁶⁰

Náboženství na středních školách se mohlo učit, pakliže se k němu přihlásilo alespoň dvacet žáků ze všech tříd. Pro nepovinný předmět platily tytéž předpisy jako pro kterýkoliv povinný předmět. Nátlak na žáky, aby se přihlásili na výuku, byl nepřipustný.¹⁶¹ Rodiče mohli podle zákona volit u svého dítěte náboženství do jeho čtrnácti let. Od vyššího věku si dítě určovalo náboženství samo.¹⁶²

V Praze se 28. – 31. srpna chystal IV. Všeobecný sjezd katolíků československých. Heslem setkání mělo být „Rozkvet církve a víry v kvetoucím našem národě“. Katolíci si chtěli uvědomit své postavení v nových poměrech, svá práva a povinnosti. Otevřeně, svorně a cílevědomě vyslovit své požadavky.¹⁶³

Josef Brenner, generální vikář českobudějovické diecéze, napsal česko-budějovickým list. Vysvětloval význam sv. Josefa pro český národ. Jeho patronát pro českou zem považoval za nezbytný zvláště v současné době, kdy se zlo usídlilo v nitru lidstva samého. Obavu choval vůči idejím komunismu. Komunisté zamýšleli vybudovat všesvětový stát, všeobecný, kde by lidé byli dokonale rovni, měli společné jmění, bez národnostních rozdílů, otec by neměl moc nad dětmi, stát nad občany, ani Bůh nad lidmi. Podle Brennera byl špatně vykládaný socialismus největší nepřítel křesťanské moudrosti. Lidé více než kdy jindy potřebovali vůdce a zářivý příklad – sv. Josefa. Bídu lidstva podle Brennera nelze napravit činy zbojníků, ale denní křesťanskou péčí o zlepšení postavení lidstva. Nejdříve musí být uzdravena rodina a pak i celý svět. Mravní řád ve společnosti lze vzkřísit jen modlitbou a postem (Mt 14,20). Bůh se rozhodl svěřit Marii a Ježíše do opatrování Josefovi, proto i církev se nemá bát mu svěřit do rukou. List od pana Brennera se četl na II. neděli adventní.¹⁶⁴

¹⁵⁸ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 10, s. 39

¹⁵⁹ Srov. tamtéž, s. 40

¹⁶⁰ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 11, s. 42

¹⁶¹ Tamtéž, s. 43

¹⁶² Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 14 -16, s. 62-63

¹⁶³ Tamtéž, s. 64

¹⁶⁴ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920, č. 26, s. 101

4.2.6 Rok 1921

27. ledna 1921 se objevilo v Ordinariátním listě nařízení, aby se lidem z kazatelny oznámilo, že se mají označovat za římské katolíky, nikoliv za československé, protože by si mohli někteří lidé myslet, že jsou příslušníky československé církve.¹⁶⁵

Nově vysvěcený českobudějovický biskup Šimon Bárta se představil svým věřícím v listě. Přislíbil, že jeho jediným cílem bude čest a sláva Boží a spása nesmrtelných duší. Rmoutil se nad odhazováním víry některých katolíků, nad jejich snahou získat i ostatní pro odpad, nad jejich tupením svatých věcí, nad loupením v chrámech, rouháním se Svátosti Oltářní, nad kácením soch Panny Marie a svatých. I v českobudějovické diecézi byly podle biskupa osady, odkud vymizela v mnohých všechna láska a úcta k věčnému Bohu, tak že i v životě soukromém a veřejném si počínali jakoby Boha nebylo. Šimon Bárta se ptal, zda je svět bez víry lepší. Zkáza mravů je podle něj den ode dne hroznější, páchají se zločiny, mládež divočí a pustne, mnohé rodiny jsou rozhádané. Bůh byl vypuzen z rodin a s ním i štěstí, spokojenost a každý ušlechtilý způsob života. Věřící mají bdít a varovat se vlků v rouše beránčím. Bohužel jsou mezi nimi i bývalí kněží, kteří se vzdali lehkého Kristova jha a vzali na sebe raději náruživosti. Bez víry však nemůže být nikdo spasen. Kdo nevěří v Krista, již je odsouzen. Cestu ke Kristu ukazuje církev. Lidé se nemají odchylovat od jejich nařízení. Mají si vážit jejich svátostí – svátosti manželství. Ovoce manželství jsou děti. Rodiče jsou zodpovědní za spásu svých dětí. Rodiče mají děti vézt ke svátostem a sami jim jít příkladem častým přistupováním ke stolu Páně a ke svátosti smíření. Děti by měly být chráněny před nemravnými knihami a tiskem. Je špatné pro rodinu nakupovat a číst tisk, kde se víra zesměšňuje a tupí. Křesťanským rodinám doporučil biskup křesťanský tisk a křesťanskou knihu. List od biskupa se četl na III. neděli postní.¹⁶⁶

Pokud se chtěl odpadlík nebo nekatolík vrátit do církve, měl oznámit okresní politické správě návrat, složit vyznání víry, vyzpovídat se, učinit pokání, absolvovat odexkomunikování a připuštění ke stolu Páně. Pakliže se mu prokázala zlá vůle, smír se vykonal na základě obřadu v Ordinátním listě z roku 1912, č. 18 a 19. Na konci měsíce se měla hlásit jména a počet konvertitů.¹⁶⁷ Kněží byli upozorněni na svou neoprávněnost sepisovat s odpadlíky smlouvy o spoluvyužívání kostelů. Takové právo neměl ani biskup. Všechny takové smlouvy byly prohlášeny za neplatné.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921, č. 4, s. 17

¹⁶⁶ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921, č. 6-7, s. 18

¹⁶⁷ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921, č. 8, s. 30

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 30

Okresní školní rady byly povinny protokolárně zjistit, proč si rodiče nebo poručník nepřejí, aby dítě bylo nábožensky vzděláno. Tím se mělo zjistit, zda by povinná účast dítěte na náboženství vedla k rozporu mezi výchovou školní a rodinnou.¹⁶⁹

Biskupové se shodli v září 1920 na biskupské konferenci v Praze, že nejzávažnější příčinou současné náboženské nevědomosti je nedostatek kázání. Stanovilo se, aby se při každé mši věnovalo 10 až 15 minut kázání. Základem kázání mělo být především dílo Ježíše Krista v jeho pozemském životě, jeho Božství a vykoupení. Kněží byli odrazováni od utápění se ve slovních hříčkách, krásných slovech. Měli hlásat evangelium Ukřižovaného. Biskupové obraceli pozornost ke sv. Ludmile. Také v její době hrozilo odkřesťanštění národa.¹⁷⁰

S velkou bolestí napomínal biskup kněze, kteří sloužili i přes zákaz mši s českými zpěvy. Podle biskupa upravují svým jednáním cestu rozkolu a ničí jednotu církve. Latina je přitom nejmocnějším pojítkem světové církve. Církev se svého jednotného jazyka nikdy nevzdá. Biskup uložil vikářům, aby dohlédli na dodržování nařízení a vyžádali si od kléru prohlášení: „*Prohlašuji a na své kněžské svědomí slibuji, že slouže mši sv., budu přesně zachovávatí zákony církevní a řeči liturgické a užiji toliko výsady Apoštolskou Stolicí udělené při čtení epištoly a evangelia...*“¹⁷¹ Biskup doplnil, že mateřštinu mají kněží užívat jen tolik, kolik je jí zapotřebí ke spasitelnému vzdělání věřících.¹⁷²

Školní správy klášterní a podobné ústavy v diecézi měly dohlédnout, aby v příštím roce byli přijímáni studenti jenom opravdového a živého katolického přesvědčení.¹⁷³

V období 30. září až 11. října 1921 se konala pouť československých katolíků do Říma. Výkonný výbor československé strany lidové byl pořadatelem. Pout' mířila především k hrobům apoštolů Petra a Pavla a k osvědčení věrnosti československého katolického lidu u papeže Benedikta XV. Slibovali si od pouti veliký náboženský, národní i církevně politický užitek. Nabádali, aby z každé farnosti jel alespoň jeden farník, který by po návratu zapálil srdce ostatních věřících.¹⁷⁴ Biskupové po návratu z Říma napsali pastýřský list, kde popsali své zážitky z pouti. Obdivovali místa spojená s dějinami. Nejvíce se věnovali popisu setkání českých katolíků s papežem. Nejdříve přednesli papeži proslov za národ český, vzdali mu hold, slíbili věrnost a ukončili, že doufají v posilu v boji pro Pána. Nad rozkolem vyjádřili zármutek. Byli odhodláni příkladem vlastního života bránit proti rozkolu. Poprosili Otce

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 31

¹⁷⁰ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921, č. 9, s. 34

¹⁷¹ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921, č. 15, s. 55

¹⁷² Tamtéž, s. 55

¹⁷³ Tamtéž, s. 59

¹⁷⁴ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921, č. 17, s. 67

o požehnání, aby národu vyrostla věčná radost. Předali papeži dary a předstupovali před něj zástupci jednotlivých skupin. Do Čech se vrátili poutníci posilnění přáním, aby Papežova slova padla na úrodnou půdu.¹⁷⁵

Obrodu společnosti skrze rodiny si sliboval výbor „Svaz českých katolických spolků ženských“ od povzbuzení činnosti ženských spolků.¹⁷⁶ Biskupové vkládali naděje i do místních rad katolíků. Měly být ohnisky náboženského života, oporou duchovní správy a obrannou organizací náboženských zájmů. Mládež doporučili biskupové shromažďovat v Dětských besídkách, v Orlu, ve Skupinách katolické mládeže. Spolky měly děti a mládež ochránit před svody zjevných i tajných nepřátel víry, vychovat je k ušlechtilému životu uvědomělých katolíků. Sekretářem diecézní rady katolíků v Českých Budějovicích byl jmenován dp. Jan Marek. Pan Marek byl zároveň tajemníkem Sdružení katolické mládeže.¹⁷⁷

4.3 Reakce Československé strany lidové v Českých Budějovicích

4.3.1 Budějovické listy

V začátcích první republiky vycházelo v Českých Budějovicích několik listů. Třikrát týdně Jihočech (sociální demokracie, vydavatelem Alois Kříž), dvakrát týdně Hlas lidu (lidovci), Jihočeské listy (nezávislé, redaktorem Antonín Kulíček), Republikán (národní demokraté), Naše noviny (agrárníci), Stráž lidu (českoslovenští socialisté), Obchodní organizátor a Anežka (církevně orientovaný časopis).¹⁷⁸

Největší okruh odběratelů si získal Jihočech s nákladem deset tisíc a Hlas lidu s nákladem pět tisíc. Oba listy si udržovaly kvalitu velkým počtem dopisovatelů po celých jižních Čechách. Sociálně demokratická levice od roku 1920 vydávala vlastní list Jihočeský dělník, který byl později orgánem komunistické strany.¹⁷⁹

Hlas lidu, jakožto křesťanský list, reagoval na protikatolické projevy ve městě výzvami k obraně katolických hodnot. Tiskl články zabývající se problémem výuky náboženství ve školách. Často autoři sklouzli při výkladu událostí kolem náboženského dění ve městě a okolí do lidového tónu. Autoři si své názory vyměňovali v budějovických

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 67

¹⁷⁶ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921, č. 17, s. 71

¹⁷⁷ Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921. Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921, č. 20, s. 77

¹⁷⁸ HOUSKOVÁ, L. *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích (1918-1938)*. Praha, 2003. Diplomová práce. Univerzita Karlova (Praha). Fakulta sociálních věd. Katedra mediálních studií, s. 18

¹⁷⁹ RADA, F. *Když se psalo T.G.M. – České Budějovice v prvním desetiletí republiky*. České Budějovice: Růže, 1992, s. 98

periodikách před očima čtenářů. Přesto (nebo právě proto) se nesnažili vyhýbat silnějším výrazům. Na jejich obranu lze říci, že se v té době psalo tímto způsobem ve většině listů.

4.3.2 Rok 1918

4.3.2.1 První dny po převratu v Českých Budějovicích

Nedlouho po vzniku Československé republiky 28. října 1918 se v Českých Budějovicích ustanovil národní výbor složený ze zástupců několika politických stran: staročesi (Dr. A. Zátka, Dr. Hromada, Francko), státoprávní demokracie (Zdráhal, Dr. Procházka, Follpracht), lidová strana (Dr. Slavíka, Prolíka-Sychra, Mráze), agrární strana (Tragr, Šolc, Šturma), sociální demokraté (Ebel, Kříž, Nový), národní socialisté (Svoboda, Kubrat). Za předsedu národního výboru byl vybrán prof. Zdráhal.¹⁸⁰ Starostou města se stal člen národních socialistů Otokar Svoboda.¹⁸¹

V prvních dnech po vyhlášení samostatného Československa prožívali obyvatelé Českých Budějovic radostnou euforii a objevily se i některé hlasy, které volaly po odsouzení nejen Habsburků, ale i Říma. Brzy byla ve městě založena odbočka spolku Volná myšlenka, jehož členové se označovali květem macešky. Náplní spolku se stal boj proti náboženství a klerikalismu.¹⁸² Schůze spolku probíhaly v biografu Elite.¹⁸³

4.3.2.2 První útoky od odpůrců katolické církve

Křesťanskosociální odbory se v poválečných letech dostávaly do konfliktů se socialistickými odborovými organizacemi. Socialisté se snažili získat křesťansko sociální odboráře k přestupu do socialistických organizací a zároveň se snažili v podnicích o zákaz křesťanskosociálních organizací. Lidoveckým poslancům se samozřejmě jejich snahy nelíbily a vystupovali proti agresivnímu chování socialistických odborů v parlamentu.¹⁸⁴ Nátlak ze strany sociálních demokratů prožívali i českobudějovičtí dělníci, především zaměstnanci Hardtmuthovy továrny. V této továrně došlo k nátlaku na dělníky, aby vstoupili do sociálně demokratické organizace.¹⁸⁵ Čtyři dělnice nábožensky založené odmítly do organizace vstoupit a byly z práce ihned propuštěny. (Jiný zdroj uváděl počet pouze dvou dělnic, ale není

¹⁸⁰ JANOVSÝ, T. *Převrat v r. 1918 v Č. Budějovicích*. České Budějovice : Ferdinand Böhm, 1932, s. 5

¹⁸¹ Tamtéž, s. 21

¹⁸² Vyvrcholením protináboženského odboje se staly Husovy oslavy v červenci 1919. Účastníci oslav pálili demonstrativně obrazy Habsburků a svatých.

¹⁸³ RADA, F. *Když se psalo T.G.M. – České Budějovice v prvním desetiletí republiky*, s. 98

¹⁸⁴ Dosáhli přijetí „zákona proti teroru“ roku 1921. Zabraňoval vystupování socialistů proti křesťanskosociálním odborům.

¹⁸⁵ Do organizace sociálně demokratické se přihlásili ve městě všichni němečtí úředníci a zřízení města. Postupně jejich zájem o organizaci upadal a v příštích letech vstupovali již do svých vlastních německých stran. Němci tvořili pouze menšinu. Čechů bylo v roce 1920 napočítáno 35 500 a Němců pouze 7 500.

jasné, zda se jednalo o stejný nebo jiný případ¹⁸⁶). V budějovickém národním výboru se o situaci debatovalo a věc se vyšetřovala. Továrník Lamezán odpověděl, že dělnice propustit nezamýšlel, ale přišla za ním deputace sociálních demokratů a hrozila mu generální stávkou, pakliže dělnice nepropustí.¹⁸⁷

V této době vnímal Hlas lidu volání po zřízení národní církve jako záminku pro boj proti katolické církvi. Myšlenka národní církve byla živena ideou husitství, proto bylo nezbytné odstranit nesprávné legendy kolem katolické církve, Husa a husitů. František Šubrt, miletínský farář a biskup, podával ve své knize argumenty pro to, že katolická církev není národním nepřitelem. Husitství vždy toužilo po spojení s Římem.¹⁸⁸

V Českých Budějovicích se mohli lidé setkat na konci roku 1918 s manifestacemi plnými hesel nenávisti a pomsty vůči církvi. Po jedné z manifestací napsal Hlas lidu: „*Drzá ruka násilím přelomila železný kříž na mostě v Kanovnické ulici a vrchní polovici hodila do stoky. Jaká to hanba pro nás, jaká potupa křesťanského světa!*“ Nenašel se nikdo, kdo by vandalský čin neodsoudil. Národní výbor vydal prohlášení pro občany Českých Budějovic. Odsoudili poničení kříže a vyzvali občany, aby se postavili na odpor proti podobným skutkům a pachatele případně oznámili. Ve svobodném státě se neměla tupit náboženská víra a přesvědčení ostatních spoluobčanů měli mít všichni v úctě. Kříž byl z vody vyloven a dán na policii. Národní výbor slíbil kříž co nejdříve opravit. Hlas lidu pohrozil pachateli, že přestože možná trestu tentokrát unikne, chvíle odplaty a trestu ho přesto nemine.¹⁸⁹

Během války nebyla správa církve v Českých Budějovicích ušetřena vysokého zdražení jinak běžných mešních potřeb. Největší škodu chrámu Páně způsobil kostelník, který byl tajným zlodějem. Z jednoho cenného kalicha vyloupal skoro všechny drahokamy. Když vyšla krádež najevo, byl ihned suspendován, vzat do vyšetřovací vazby a odsouzen na jeden a půl roku. Zmizelé věci se ale vrátit již nepodařilo.¹⁹⁰

4.3.2.3 První pokusy o obranu zájmů katolické církve

Hlas lidu se poznenáhlu učil obraně katolické církve. Jednou z jeho prvních obran byla obrana katolického kněžstva pomocí výkladu historie z katolického pohledu. Katoličtí kněží během existence českého národa zachránili české obyvatelstvo před poněmčením celkem třikrát. Poprvé v 9. století, kdy sv. Cyril a Metoděj pokřtili knížete Bořivoje a Ludmilu a tím vzali Němcům záminku, proč vtrhávat do Čech. Za druhé v době protestantismu, kdy se

¹⁸⁶ Důležité rozhodnutí v příčině katolických dělníků. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 30, s. 2

¹⁸⁷ JANOVSKÝ, T. *Převrat v r. 1918 v Č. Budějovicích*, s. 10

¹⁸⁸ Česká národní církev. *Hlas lidu*, 1918, roč. XIII., č. 12, s. 3

¹⁸⁹ Symbol křesťanstva, kříž zničen v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1918, roč. XIII., č. 13, s. 1

¹⁹⁰ Církevní archiv Římskokatolická farnost – Děkanství u sv. Mikuláše České Budějovice, Pamětní kniha děkanství Českých Budějovic, rukopis orig., s. 7

šlechta přiklonila k luterství a vyháněla katolické kněze. Místo nich přicházeli do Čech Němci. Katolické kněžstvo tehdy stavělo proti protestantismu nejen víru, ale i řeč českého lidu. Za třetí, kdy katolické kněžstvo zachránilo národ před germanizací za Josefa II. Budili český národ a českou literaturu.¹⁹¹ „*Doufáme proto, že spravedlivý cit lidu a poslanců českých uzná tuto oběť a že nedopustí, aby kněžstvo ve státě českém bylo vydáno křivdám a hmotnému zničení.*“¹⁹²

Hlas lidu trpce nesl, že některým nestačilo zbořit sochu Panny Marie na Staroměstském náměstí v Praze, ale ještě navíc si posílali pohlednici se zničeným sloupem. Hlas lidu se domníval, že pokud by se něco podobného stalo ve vztahu k evangelíkům nebo židům, jistě by veřejnost zlý skutek odsoudila.¹⁹³

V katedrálím chrámu se konala v prosinci 1918 řada přednášek o nábožensko-mravní výchově. Za základ výchovy bylo postaveno náboženství a za nejlepšího vychovatele byl označen Ježíš Kristus. Bylo požadováno právo rodičů na nábožensko-mravní výchovu dětí ve škole, bylo pohroženo následky beznáboženské výchovy a doporučilo se zasvěcení rodin božskému Srdci Páně.¹⁹⁴

16. prosince Hlas lidu přinesl zprávu, že podle výnosu ministerstva vyučování, se návštěva mše, sv. zpověď a každé náboženské cvičení na školách stává nepovinným. Mezi katolickým lidem nařízení způsobilo rozruch. Hlas lidu zvolal: „*V tom si velká většina rodičů od nikoho poroučeti nedá!*“ Rodiče se nemohli, podle názoru listu, protivit nařízení církve pod těžkým hříchem.¹⁹⁵ Výbor spolku pražských učitelů lidovce popudil ještě více, když přišel s návrhem, aby byl ze škol odstraněn křesťanský pozdrav, modlitba, přísaha učitelů, kříž a cvičení kostelních písní a aby náboženské vyznání učitele nemělo vliv na rozhodování pro přijetí do práce. Hlas lidu se ohradil: „*Tedy učitelem Vašich dětí rodičové, může nyní býti i žid, rouhač, neznaboh. – Ubohé děti!*“¹⁹⁶ Ministr Gustav Haberman, sociální demokrat, bez vyznání, slíbil deputaci učitelů školu bez náboženství. Hlas lidu nařkl Habermana ze spolupráce se židy, protože stejný požadavek školu bez náboženství přednesli židé na sjezdu ve Lvově. Hlas lidu viděl nespravedlnost ve skutečnosti, že křesťanské děti nebudou mít ve školách náboženství, ale židovské ano. Souhlasil s možností beznáboženských škol za předpokladu umožnění existence i škol náboženských. Vyhlásil schůzi na toto téma v sále „Budějovické pivnice“ na Pražské silnici 17. prosince.¹⁹⁷

¹⁹¹ Kněžstvo katolické. *Hlas lidu*, 1918, roč. XIII., č. 14, s. 3

¹⁹² Veliká oběť duchovenstva katolického. *Hlas lidu*, 1918, roč. XIII., č. 14, s. 3

¹⁹³ Co nás bolí. *Hlas lidu*, 1918, roč. XIII., č. 20, s. 2

¹⁹⁴ Řada přednášek o nábožensko-mravní výchově. *Hlas lidu*, 1918, roč. XIII., č. 22, s. 1

¹⁹⁵ Co na nás strojí. *Hlas lidu*, 1918, roč. XIII., č. 22, s. 3

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 1

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 3

4.3.3 Rok 1919

4.3.3.1 Náboženství

Jednota katolického duchovenstva v Českých Budějovicích

Skupina Zemské jednoty duchovenstva v Českých Budějovicích se sešla na přelomu roku 1918/1919 celkem čtyřikrát. Přípravovala se na založení místní skupiny Jednoty. V Českých Budějovicích vznikla pracovní skupina Jednoty 9. ledna 1919. V jejím čele stáli A. Polanský a V. Řepa.¹⁹⁸ Na prvních dvou schůzích se jednalo všeobecně o nejaktuálnějších záležitostech. Při diecézním komitétu byl vytvořen odbor, který uspořádal před svátky v katedrále přednášky. Na třetí schůzi podal obraz situace Kroiher, přijeli i hosté z venkova. Na čtvrté schůzi byla definitivně ustanovena skupina a předsedou byl zvolen Msgr. A. Polanský, jednatelem V. Řepa a pokladníkem Macek. Jednatel vyložil program Jednoty, vyjmenoval otázky, kterými se bude skupina zabývat. Třicet dva členů pocházelo z města, šest přišlo z okolí.¹⁹⁹

23. ledna 1919 se v Praze v Obecním domě sešla schůze Jednoty katolického duchovenstva. Zahradník-Brodský referoval o výsledcích dotazníkové akce mezi knězi. Tři čtvrtiny kněží souhlasily s navrhovanými reformami v církvi včetně zdobrovolnění celibátu.²⁰⁰ Spolek katechetů v Českých Budějovicích se zabýval tímto referátem 5. února 1919. Katecheté odmítli útok na čest katolického duchovenstva ohledně zachování celibátu. Českobudějovičtí duchovní vyjádřili úctu k této radě Kristově a chtěli se i nadále oddávat panictví pro království boží. Rovněž odmítli hrozbu schizmatu a zavádění českého jazyka do liturgie bez svolení Říma.²⁰¹ Lidovecký tisk nepovažoval výsledek hlasování v dotazníku za směrodatný. Řada kněží dotazník vůbec nevyplnila, protože se domnívala, že je pod jejich úrovní na něco takového odpovídat. Vrátila se pouhá ¼ ze všech dotazníků.²⁰²

13. února 1919 vydala Jednota čl. duchovenstva v Českých Budějovicích resoluci proti návrhům odpadlého kněze Zahradníka-Brodského. Jednota se snažila ujistit, že bude i na dále smýšlet církevně. Nikdo z nich si nepřál odvrát od katolické církve. Přiznali se k papežství a odmítli obvinění, že by se polovina kněžstva proviňovala proti čistotě. Hlásili se k práci ve prospěch národa v duchu biskupa Jirsíka a cyrilometodějství.²⁰³

¹⁹⁸ FRÝDL, D. *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky*. Brno : L. Marek, 2001, s. 51

¹⁹⁹ Skupina Zemské jednoty duchovenstva v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 29, s. 2

²⁰⁰ FRÝDL, D. *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky*. Brno : L. Marek, 2001, s. 58

²⁰¹ K orientaci kněžstva. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 36, s. 3

²⁰² Spisovatel Zahradník-Brodský a kněžský celibát. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 37, s. 1

²⁰³ Resoluce skupiny Jednoty čl. duchovenstva v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 39, s. 2

V dalším vydání Hlasu lidu kněží opět ujist'ovali čtenáře, že odmítají zpochybnění celibátu. Na celibátu chtěli trvat neochvějně.²⁰⁴

20. února 1919 se v biskupské residenci sešli delegáti vikariátních skupin Jednoty katolického duchovenstva z diecéze českobudějovické. Referát si vzal pan farář Michka. Mluvil o nynějším stavu kněžského hnutí. Všemi hlasy až na jeden byla schválena resoluce: „*Duchovenstvo diecéze českobudějovické shromážděné na schůzi v Českých Budějovicích dne 20. 2. 1919 s povděkem konstatuje, že výbor Jednoty katolického duchovenstva v republice československé trvá na stanovisku církevním. Duchovenstvo má plnou důvěru k výboru Jednoty, že po důkladném a odborném prozkoumání požadavků přijatých na schůzi v Praze dne 23.1. 1919 cestou zákonnou se bude domáhati jejich provedení. Duchovenstvo odsuzuje každé vášnivé propagování těchto požadavků, jakož i každé vášnivé jejich potírání jakožto nedůstojné inteligence, k níž se duchovenstvo počítá. Žádáme důtklivě, aby skupiny zachovávaly skupinový řád, dle něhož protokoly a jednání skupin mají býti zaslány ústřednímu výboru, který sám dle téhož řádu obstará uveřejnění v novinách. Tím předejde se mnohým nedorozuměním a zmatkům.*“²⁰⁵ Bylo ustanoveno, aby se doplnily stanovy Jednoty zřízením diecézního výboru, který by zpracovával elaboráty vikariátních skupin a zpracované zasílal ústřednímu výboru do Prahy. Chtěli požádat Baara, Dvořáka a Žížalu, aby setrvali ve výboru Jednoty. Zahradníkovi-Brodskému se rozhodli poslat souhlas s jeho návrhy s podotknutím, že si přejí jejich provedení zákonnou cestou.²⁰⁶

V seminářském kostele sv. Anny proběhla 10. června 1919 adorační slavnost kněží. Následné promluvy byly věnovány tématu Nejsvětější Svátosti a celibátu. Zvláště o celibátu se rozvinul čilý rozhovor. Pan biskup Hůlka promluvil o celibátu z hlediska sociálního. Všechny námitky proti celibátu byly důkladně vyvráceny. Účastníci byli radostně dojati a přáli si podobná setkání častěji, alespoň jedenkrát za čtvrt roku. Účastnili by se jich i zástupci z jednotlivých vikariátů.²⁰⁷

Na zpáteční cestě z Říma projížděla v pondělí 14. července 1919 Českými Budějovicemi deputace Jednoty duchovenstva. Oznámili, že papež nazval žádost o zdobrovolnění celibátu žádostí odporující zákonu a proto ji okamžitě zamítl.²⁰⁸

7. srpna 1919 se na valné hromadě Jednoty v Praze informovalo o výsledcích cesty do Říma. Míno jiný byl jmenován mezi dalšími dvanácti členy výboru V. Řepa. Náhradníkem byl ustanoven Dr. Václav Poustka, profesor bohosloví v Českých Budějovicích.²⁰⁹

²⁰⁴ Projev mariánských sodálů-kněží věřícímu lidu. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 40, s. 3

²⁰⁵ Schůze delegátů vikariátních skupin J.K.D z diecéze českobudějovické. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 42, s. 2

²⁰⁶ Schůze delegátů vikariátních skupin J.K.D z diecéze českobudějovické. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 42, s. 2

²⁰⁷ Adorační slavnost kněží. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 76, s. 2

²⁰⁸ Deputace Jednoty duchovenstva. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 80, s. 2

²⁰⁹ FRÝDL, D. *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky*, s. 111

V seminárním kostele sv. Anny v Českých Budějovicích mluvil p. Melka na adorační hodině duchovenstva o důstojnosti kněžství díky Nejsvětější svátosti. Náboženská výchova bude podle něj více spočívat na matce v rodině než na škole. K tomu musí být matky vychovány. Měla by se věnovat pozornost polozapomenutému spolku křesťanských matek. Kněžstvu je třeba častějšího duševního osvěžení. Každý měsíc bude jeden čtvrtek věnován adorační hodině spojené s asketicko-praktickou přednáškou v kostele Bratří Nejsvětější svátosti.²¹⁰

V Praze 18. prosince se konala schůze Jednoty katolického duchovenstva. Vystoupil na ní její předseda p. děkan Kroiher a postavil se proti záměrům některých kněží zavádět zrušení celibátu a českou řeč v bohoslužbě cestou *via facti*. Vyzýval k poslušnosti vůči biskupům, neboť demokracie neznamená anarchii. Hlas lidu Kroihera zkritizoval za jeho pozdní vyjádření stanoviska. Svá slova měl národu tlumočit hned po návratu z Říma a nevzbuzovat v lidech planou naději na požadované změny. V tomtéž listu se objevil článek Fr. Kordače k duchovenstvu. Vyjádřil stanovisko církve k celibátu a i české řeči při mši. Kládl důraz na vnitřní reformu života duchovních. Předpokládal, že teprve po vnitřní reformě bude možné reformovat i vnější poměry v církvi. Zavázal se snahou o možnost rozšíření objemu české řeči mimo mši svatou při liturgických výkonech.²¹¹

Aktivity českobudějovických katolíků

Hlas lidu měl starost, aby na slavnost Božího těla přišel dostatečný počet lidí a všechny spolky. Chápal slavnost jako možnost imposantní manifestace křesťanské víry a oddanosti ke Kristu Svátostnému. Byl vypracován přibližný plán, jak se lidé v průvodu seřadí. První měli jít chlapi a za nimi dívky. Ostatní měli následovat.²¹² Jednota panen na slavnost Božího těla plánovala adoraci v Růženeckém kostele. Odtud se chtěly s praporem, odznaky a svícemi připojit k průvodu. Připravili si píseň „Chval Sione“.²¹³

V červenci se konala pouť katolíků do Říмова, účastnily se jí davy lidí. Biskup Hůlka mluvil v Římově o významu mariánské úcty. Vodítkem mu byla modlitba „Pod ochranu tvou se utíkáme, svatá Boží Rodičko!“ Posílil srdce posluchačů. Dodal jim důvěru a víru v lásku a pomoc Bohorodičky. Pod věží sloužil mši a lid „*s nadšenou vroucností zpíval písně mariánské*“. Hlas lidu tvrdil, že asi jedna třetina účastníků byla dříve vůči náboženství vlažná, po útocích na kořeny víry se však probudili a na pouť se dostavili.

²¹⁰ Adorační hodina duchovenstva. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 96, s. 2

²¹¹ Konečně jasno! *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV., č. 22, s. 1

²¹² Všecky katolické spolky místní zúčastní se. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 72, s. 1

²¹³ Slavnost Božího těla v Růženeckém kostele. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 71, s. 3

List vyvěšoval ohlášky různých katolických setkání, mariánských družin kněží a snažil se o rozšíření řad sdružení katolických živnostníků, v čemž spatřovali pomoc proti praktikám čistě kapitalistických podniků.²¹⁴

Ke konci roku otiskly noviny anonymní dopis bývalého římskokatolického kněze (působícího dříve na Českobudějovicku), který ve svých jednapadesáti letech litoval svého odchodu z kněžství za účelem sňatku se ženou. Došel poznání, že kněze nemůže učinit nic jiného šťastným než připojení se k biskupům a sv. Otci, nikoliv k ženě. Poukázal na rostoucí volání protestantské církve po návratu k praktikám římskokatolické církve – k biskupskému úřadu, apoštolské posloupnosti, ke svěcení kněžstva, modlitbě breviáře a dalším typickým prvkům v katolické církvi. Velice se mu stýskalo po účasti na mši svaté a často se cítil nešťastný. Tajně jezdil do kostelů, kde ho nikdo neznal, aby se mohl pomodlit před svatostánkem. Pod dopisem bylo vysvětlení od biskupa Josefa Antonína Hůlky, který dotyčnému knězi musel slíbit, že jeho jméno podrží v tajnosti až od určité doby. List se četl ve všech farnostech, kde daný kněz sloužil, protože si přál omluvit se farníkům za nedostatečnou vytrvalost ve svém kněžském povolání.²¹⁵

Projevy neúcty k náboženským symbolům

9. ledna 1919 byl za Srubcem na rozcestí ke Zborovu přeražen a odhozen kříž. Také kamenný podstavec byl vyvrácen a vržen stranou. V Suchém Vrbném kdosi poničil sochu P. Marie. Vyňal ji z kapličky a hodil do bláta. Tyto činy neměly zůstat bez odezvy. Šlo o záměrné provokace na adresu katolické církve. Obzvláště pobuřovali lidovce, proto vyzvali katolíky, ať se konečně semknou k organizování silné strany.²¹⁶ Byla vykradena školní kaple v Karlově ulici. Hlas lidu zvolal: „*Svoboda bez Boha!*“²¹⁷

Různí agitátoři obcházel domy a vymlouvali se: „*My nejsme proti náboženství – my jsme jen proti kněžím*“²¹⁸ Hlas lidu radil čtenářům podobným řečem nevěřit. I jiná náboženství mají kněze, pastory a rabíny. Nikdo však proti nim neštve.²¹⁹

Učitel Müller, českobudějovický volnomyšlenkář, způsobil pohoršení občanům v Pašnovicích na slavnosti postavení pomníku padlým ve válce. Po zahájení slavnosti Müller vystoupil a začal sprostými nadávkami mluvit o kněžích. Lidem z jeho slov „*vstávaly vlasy na hlavě*“.²²⁰ Nějaký sokol, mladík, učitele upozornil, zdali ví, co mluví. Hodně lidí odešlo

²¹⁴ Katoličtí výrobci. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 4, s. 4

²¹⁵ Výkřik bolesti z Ráje ztraceného. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 6, s. 1

²¹⁶ Zničený kříž za Srubcem. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 29, s. 2

²¹⁷ Svatokrádež. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 36, s. 1

²¹⁸ My nejsme proti náboženství. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 65, s. 2

²¹⁹ My nejsme proti náboženství. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 65, s. 2

²²⁰ Řádění učitele Müllera v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 71, s. 3

domů, příbuzní padlých plakali, protože tím byla slavnost zneuctěna. Nakonec ho lidé vyhnali z vesnice ven, musel na místě dokonce nechat své věci – hůl, kabát a konvici. Podobně mluvil Müller i v Borovnici. Volal, že za týden bude republika v rukou socialistů.²²¹

V Praze na Žofině v létě katolíci protestovali proti zabírání klášterů. Jeden z národních socialistů vyskočil na stůl a vykřikl, že klerikálové nesmí mluvit v Praze, že jsou pacholky Habsburků. Socialisté a volnomyšlenkáři vzali židle a hole a bili jimi katolíky. Roztrhali šaty na řeholnicích a řeholnice ohrožovali nožem. Hlas lidu prohlásil, že toto si katolíci nemohou nechat líbit. Je třeba si vydobýt svobody, skončit s anarchií. „*Každé násilí splatíme ihned s úroky!*“²²² Jinak s nepřáteli podle listu jednat nelze.²²³

Na první neděli adventní se vloupali oknem do katedrálního chrámu dva mladíci. Zcizili ciborium, z něj na oltáři vysypali svaté hostie. Ukradli i různé pokrývky a plátna. Později byli dopadeni a potrestáni.²²⁴

Výchovné články

Hlas lidu se snažil o výchovu svých čtenářů. Například převzal článek z Lidových novin, které velice hezky vysvětlily slabinu proslovu slečny Alice Masarykové v Bratislavě. Prohlásila: „*Náboženství je úcta k člověku, nebo příchýlnost k rodině, anebo láska k dítěti.*“ Podle Lidových novin je ale náboženství úctou a láskou k Bohu. Kdo by ctil, miloval a zbožňoval člověka, dítě nebo rodinu, stal by se snadno pohanem a modloslužebníkem.²²⁵

Jakýsi autor nabádal v Hlase lidu mladé dívky, aby si udržely zlatý pel svého mládí. Na jednom věnečku mládeže asi deset párů mládeže tančilo způsobem, že se každý slušný člověk musel stydět. Autor psal o tanci, který nepojmenoval, a který byl údajně horší než tango. Varoval dívky před ztrátou pověsti. Hůře se provdají a neslušností si u mládenců úctu ani obdiv nezískají.²²⁶

List zařadil do říjnových a listopadových čísel seriál zabývající se nárůstem počtu lidí oddávajících se spiritismu. Autor zamýšlel čtenáře od této činnosti odvést zlehčujícím tónem popisujícím úmysly hlavních protagonistů. Za příčinu obrácení se řady lidí ke spiritismu po válce považoval nemožnost žen zjistit osudy svých manželů na frontách. Proto se obracely k různým kartářkám a věštkyním, přestože muselo být rozumně uvažujícímu člověku jasné, že se jedná o podvod. Naneštěstí se vychytralé věštkyně začali věnovat i spiritismu. K navození

²²¹ Řádění učitele Müllera v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 71, s. 3

²²² Krvavé ztýrání pražských katolíků. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 89, s. 1

²²³ Krvavé ztýrání pražských katolíků. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 89, s. 1

²²⁴ Církevní archiv Římskokatolická farnost – Děkanství u sv. Mikuláše České Budějovice, Pamětní kniha děkanství Českých Budějovic, rukopis orig., s. 19

²²⁵ Slečně Alici Masarykové. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 54, s. 4

²²⁶ Výstraha našim dívkám. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 58, s. 2

atmosféry se odehrávaly seance výhradně v noci, po tmě, aby nebylo vidět do zákulisí. Představu přítomnosti ducha prý obstarával člověk domluvený s věštkyní.²²⁷

Článek spiritisté se rozeběhl jako seriál, autor v něm polemizoval s autory jiných článků a nezalekl se ani lidového tónu svého projevu. Obhajoval právo kněží na výdělek, protože i kněz musí být z něčeho živ. Odvolával se na slova evangelia: Dělník je hoden své mzdy. Autor článku se cítil uražen označením svého protivníka, který se vyjádřil o kněžích jako o „morové ráně“. Jeho protivník dával přednost Husovi před Kristem a byl přesvědčen o žehnání zbraní za války. Podle autora článku však církev zbraně nikdy nežehnala, naopak se snažila o ukončení války, zejména papež.²²⁸ Za „spiritistické balamucení“ označil zpochybňování papežské neomylnosti. Papeže jako člověka za neomylného nepovažoval, ale věřil v jeho neomylnost při vyhlášení článku víry. Papež podle autora článku nemůže podléhat bludu, protože má Ducha svatého. Bůh se přece nemůže mýlit a jistě nám nechtěl dát církev, která by učila bludy. „*Církev s bludy by byla k ničemu!*“²²⁹

Vzdělávací a výchovné přednášky

Vzdělávací a výchovné přednášky pořádané českobudějovickou farností korespondovaly vždy s nejžhavějšími problémy. V únoru 1919 se v katedrále konaly přednášky o manželství.²³⁰ Přednášky o manželství v katedrále reagovaly na chystaný zákon o manželské rozluce a na poválečný úpadek instituce manželství. Měly vysvětlit, proč se manželství nemůže rozloučit, jaký je jeden z hlavních účelů manželství a proč se nelze oženit podruhé, když první partner stále žije. Řím trval na svém prohlášení o nemožnosti zůstat u svého druhého manžela v případě, že by se domněle zemřelý první manžel vrátil z vojny.²³¹

Úctu k ženě přednášející odvodili od úcty k matce a k Panně Marii. Pakliže si muži uvědomí svou lásku k matkám, lépe pochopí, jakou lásku mají projevovat ženám. Především ženám přísluší budovat nebeskou říši ve svých rodinách. Skrze své mateřství dospějí ke spáse, jak je napsáno v bibli.²³²

Ke konci roku v adventní době se konaly v klášterním sále redemptoristů přednášky týkající se poučení o hlavních pravdách víry. List vysvětlil přednášky jako reakci na množící se zájem o náboženské otázky a zároveň útoky proti víře. Mluvílo se o otázce, zda je smrtí všemu konec, o Božství Ježíše Krista, o souhlasu vědy a víry, o příčinách nevíry, o svátosti

²²⁷ Spiritisté. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 13, s. 5

²²⁸ Spiritisté. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 14, s. 3

²²⁹ Spiritistické balamucení. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 21, s. 5

²³⁰ Duchovní přednášky o manželství. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 28, s. 1

²³¹ Z duchovních přednášek v katedrále. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 33, s. 1

²³² Z duchovních přednášek v katedrále. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 34, s. 2

pokání, o svátosti oltární, o vznešenosti božského srdce Páně a nakonec o Panně Marii. Na závěrečnou mši přišlo 1700 lidí, což list chválil jako hojnou účast.²³³

22. prosince 1919 schválila biskupská konzistoř v Českých Budějovicích soubor postních řečí. Hlavním tématem souboru se stal Kristův kříž. Kazatel se zamýšlel, kde všude se člověk setkává s křížem a promítal jeho podobu do každého lidského nástroje, ať už na základě fyzické podobnosti (např. váhy v obchodě, kolejní pražce a koleje...), tak na skrytém významu kříže v životě člověka (manželka je křížem pro muže a manžel je křížem pro ženu). Pokud učitelé ve škole odstraňují kříže z očí dětí, zapomínají, že kříže se nikdy tímto způsobem zbavit nemohou. Děti budou vždy jejich křížem, tím spíše, když jim neumožní dívat se na svého Spasitele.²³⁴

Spor o přítomnost náboženské výuky na školách

Ve školách bylo množství učitelů protináboženských. Náboženské symboly, výuka náboženství nebo křesťanské pozdravy jim byli krajně nepříjemné. Ze škol bez vědomí rodičů odstraňovali kříže, snažili se ztlížit výuku náboženství a přestali používat křesťanské pozdravy. Hlas lidu odmítal rušení křížů ve školách. Školy si postavili občané, zakoupili i školní pomůcky a učitelé nemají tedy právo odstraňovat cizí majetek.²³⁵

Jedna maminka napsala do Hlasu lidu rozhovor se svou dcerou. „*Maminko, dnes jsem potkala pana řídícího, víte toho, jak jsme spolu u něho byly, co mna zapisoval do školy, řekla jsem mu: 'Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!' A on mi řekl: „Na věky amen.“ Pak šel druhý den pan učitel, toho jsem také tak pozdravila a on mi řekl 'Na zdar!' Co je to 'Na zdar'?*“ *Zamrzelo mne, že pan učitel je z katolické rodiny, stydí se správně na křesťanský pozdrav odpovědět. Když děvče naléhalo, co je to 'Na zdar!', řekla jsem mu: „Mlč! Půjdeme se co nejdříve na to zeptat pana učitele, on ti to vysvětlí a mně odpoví, proč tak dítěti na pozdrav odpovídá.“*²³⁶

Jistý pan učitel Karel Böhm urazil kaplana Zahajského, když ho obvinil, že za války jistě žehnal zabíjení. Rodiče, ale na Böhmova slova nedali, naopak místo na pana Zahajského se jejich nevole soustředila na pana Böhma. Stěžovali si na něj a žádali ho, aby se s dětmi modlil. Se svou biblí kralickou pohoršoval děti. Také Zahajský se proti Böhmovi ohradil. Odmítl Böhmův názor na účinek modliteb. Modlitby dětem mozek neotupí k neschopnosti přijmout vznešené Kristovy pravdy. Naopak ti, co se nemodlí se stávají lhostejnými ke Kristu. Zahajský hájil kněze tím, že za války nemohli poznat, zda se jedná nebo nejedná

²³³ Katolíci! *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 13, s. 1

²³⁴ BĚLOHLÁVEK, P. V. *Crux – postní řeči*. Emil Šprongl: Pelhřimov, 1920, s. 11-16

²³⁵ Učitelé nemají právo odstraňovat kříže ze škol. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 58, s. 6

²³⁶ „Na zdar“ páně učitelův. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 54, s. 2

o spravedlivou válku. (Zdá se, že Zahajský tímto připustil, že kněží válku podporovali.) Státními úřady byli o spravedlnosti války neustále přesvědčováni. Učitelé podle Zahajského také nemohou mít čisté svědomí. Zavinili prodloužení války, protože agitovali mezi lidmi na válečné půjčky.²³⁷

Ministr vyučování vydal výnos rušící vyučování náboženství v 6., 7. a 8. třídě. Tím však porušil zákon o výuce náboženství na střední škole.²³⁸

25. června 1919 se sešli v Českých Budějovicích členové sdružení katolických rodičů „Česká žena“. Přišli otcové a především matky. Mluvili o náboženské výchově dětí doma i ve škole. Přednášel spirituál Melka. Dohodli se na zřízení sdružení katolických rodičů v každé farní osadě. Zvolený výbor se měl spojit s příslušnými školními úřady, aby byly na konci školního roku slouženy mše, a přednášky učitelů nebyly namířeny proti katolické církvi. Druhý den výbor navštívil okresního školního inspektora, který nařídil mše na konec školního roku s dobrovolnou účastí dětí.²³⁹

Hlas lidu připomněl rodičům, aby na začátku školního roku nezapomněli své děti písemně přihlásit na náboženství. V Českých Budějovicích se konala 1. září 1919 schůze katolických rodičů s programem: *Co mají rodičové učiniti na počátku školního roku, aby zajistili náboženské vyučování svým dítkám.*²⁴⁰ Mluvil p. spirituál Melka.²⁴¹ Rodiče se sešli v sále spolku Katolických tovaryšů. Dostali povzbuzení a napomenutí, aby se nebáli ptát dětí, co jim bylo ve škole přednášeno. Děti by měli posílat na bohoslužby, odebírat pro ně knihy a časopisy, například Dětský svět. Profesor Bárta upozornil rodiče, že se budou jednou před Bohem za výchovu svých dětí zodpovídat. Spirituál Melka varoval před rozesílaným listem od školní učitelské českobudějovické jednoty Komenský. List zasílaný na správy škol, požadoval odstranění modlitby a křesťanského pozdravu ze škol. Vyprávěl i o Volném sdružení katolických rodičů v Českých Budějovicích. Toto nepolitické sdružení si dalo za úkol podporovat vše, co je dětem ku prospěchu, a potlačovat to, co je na závadu.²⁴²

V jedné budějovické škole někteří učitelé oznámili na začátku školního roku 1919/1920, že se nebudou s dětmi modlit před začátkem vyučování ani po něm. Navíc dětem zakázali, aby zdravily „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus“. Rodiče se proti těmto změnám vzbouřili a list je chválil a povzbuzoval, aby si takováto nová nařízení nedali líbit.²⁴³

²³⁷ V Jihočechu český učitel učí kněze! *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 64, s. 3

²³⁸ Braňme se katolíci! *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 75, s. 3

²³⁹ Sdružení katolických rodičů. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 76, s. 1

²⁴⁰ Začátek školního roku se blíží. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 92, s. 2

²⁴¹ Začátek školního roku se blíží. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 92, s. 2

²⁴² Schůze katolických rodičů. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 94, s. 2

²⁴³ Různé zprávy. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV., č. 2, s. 5

V Budějovicích došlo ke špatnému vyložení si zákona o školách a někteří učitelé se pokusili ze škol odstranit náboženské symboly a pozdravy. Stalo se tak na staroměstské škole, kde byl na popud učitele sundán kříž z velké školní chodby. Asi tři sta rodičů se však vzbouřilo a kříž se musel vrátit na původní místo. Podle zákona se kříže ve školách mohly nechat jako symboly nikoliv náboženské, ale symboly vítězství ducha nad hmotou. Protestující zástup se po svém úspěchu vrhl na kolena a odprošovali Spasitele „klaníme se Tobě Pane Ježíši Kriste, a dobrořečíme Tobě...“. Nezapomněli se pomodlit ani za dotyčného protináboženského učitele, který byl přítomen.²⁴⁴

12. listopadu se konala učitelská konference v Českých Budějovicích, kde někteří učitelé žádali, aby se ve škole zrušila modlitba a bylo upuštěno od pozdravu „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus“. Pokud se ve škole nechá kříž, měl by se vedle něj pověsit obraz Husa, Komenského, Havlíčka nebo někoho podobného. Chtěli, aby se výuka náboženství přesunula do odpoledních hodin, kdy jsou děti již unavené a jsou schopné vnímat pouze lehčí předměty. Požadovali, aby se do škol nepřijímali učitelé, kteří patřili do svazu katolického učitelstva.²⁴⁵

Znovu se objevil problém s odstraňováním křížů tentokrát v Bělčicích. Učitel Kučera nechal vybubnovat přednášku o škole a náboženství, ale posluchače údajně zklamal, protože nemluvil o náboženství nýbrž proti náboženství. Podle novin použil známé a vyvrácené lži, což lid nesnesl a s Kučerou si vyměnili názory.²⁴⁶

Chraštice zažily ve škole podobnou zkušenost jako již i na jiných českobudějovických školách – kříže a modlitby se měly ze školy odstranit. Rodiče se opět semkli v jeden šik a šli se bít o svá práva k panu řídícímu. Ten řekl, že vzdělaný člověk žádné náboženství nepotřebuje. Paní řídící dokonce prohlásila: „*Zase nás chtějí do těch křesťanských okovů dostat!*“. List se podívil jejím slovům, protože svého syna měla v kněžském českobudějovickém semináři.²⁴⁷

Vztah lidovců k jiným vyznáním

Hlas lidu chápal ostatní církve a ostatní vyznání jako nežádoucí konkurenci katolické církve. Židům záviděl přízeň ministerstva, které vycházelo vstříc jejich náboženským potřebám. Upravilo například dobu pololetních prázdnin tak, aby začínaly už v sobotu a židé mohli lépe oslavit sabat.²⁴⁸ K evangelíkům se chovali vstřícně v Českých Budějovicích spíše katolíci liberálního smýšlení. Pozvali si helvetského pastora až z Plzně, aby jim přednášel

²⁴⁴ Boj o kříž ve škole v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 19, s. 2

²⁴⁵ Požadavky křesťanské a protikřesťanské. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 19, s. 3

²⁴⁶ Boj o kříž v Bělčicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 20, s. 5-6

²⁴⁷ Z Chraštic. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 22, s. 5

²⁴⁸ Proč byla letos změněna doba pololetních prázdnin? *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 50, s. 5

o Husovi.²⁴⁹ Lidovci ale evangelictví odmítali. Viděli v něm příčinu neštěstí českého národa, protože rozdělilo náboženské smýšlení obyvatelstva a přivedlo ho na Bílou horu. Novodobé boje mezi evangelíky a katolíky by podle nich mohly vézt ke ztrátě samostatnosti Československa. Národ je jednotný díky katolictví. Hlas lidu udal číslo 98% katolíků v českém národě. Díky jednotě vládne v národě svornost a z ní plyne i svoboda celé země. Vyvolávání starých sekt k životu by vedlo znovu k rozkolu národa.²⁵⁰ Potvrzení svého záporného postoje k evangelictví našli lidovci v poselství evangelíků vydaném na generálním sněmu v Praze. Řím byl podle evangelíků vedle Habsburků nejúhlavnějším nepřítelem českého národa. Povinností dnešních Čechů je, aby po svržení Habsburků setřáslí ze sebe okovy Říma a přešli k bezvěrectví nebo raději k evangelické církvi.²⁵¹

Na druhou stranu list dokázal ocenit činnost nekatolického křesťanského sdružení mladých mužů YMCA, protože se starali budějovickým vojákům o vhodnou a užitečnou zábavu. V Mariánských kasárnách pro ně vedli knihovnu a na Náměstí svobody zamýšleli zřídit tribunu pro pořádání her. Bohužel, vztah lidovců k této organizaci se po několika měsících obrátil na negativní stranu, protože před nimi varovali biskupové, dokonce i evangelíci. Zcela se za nimi zavřely dveře důvěry, když českobudějovická YMCA začala spolupracovat s církví československou a poskytla jim prostory ve své budově u nádraží k bohoslužbám.²⁵²

V září se konala v Českých Budějovicích asi tříhodinová přednáška prof. Šilby z Příbrami o vědeckých a náboženských důkazech proti katolické církvi. List zhodnotil jeho slova jako polopravdy, výmysly nebo již dávno objasněné spory. Dokonce i samotní protestanti s panem Šilbou nesouhlasili a pochybovali o jeho skutečné evangelické víře. Připadal jim příliš volnomyšlenkářský. List apeloval na budějovické protestanty, aby takovéto přednášky tupící katolickou církev více neorganizovali a své aktivity zaměřili spíše na lidi křesťanské víře již odcizené.²⁵³

Na přednášku pana Šilby reagovala přítomná katolická žena v závěrečném vystoupení. Nejdříve vyzvala přítomné protestanty, aby opustili sál, protože nechce nikoho odvádět od jeho víry. Ozvali se tím, že se nenechají odnikud vyhánět. Načež žena vyslovila kontroverzní tvrzení, když prohlásila český národ za svatováclavský nikoliv za národ Husa. Světec, jakým byl Václav nemůže jít ruku v ruce s kacířem. Protestanti byly Lutherem oloupeni o jádro křesťanské víry, o svátosti a především o eucharistii. Přítomní protestanti se několikrát

²⁴⁹ Jak se mluvilo o Husovi. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 78, s. 1

²⁵⁰ Hajme si náboženskou svobodu jako největší poklad. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 59, s. 5

²⁵¹ Evangelíci. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 61, s. 1

²⁵² Young men's christian association Y.M.C.A. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV., č. 2, s. 2

²⁵³ Bojovná výprava protestantů proti katolíkům v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV., č. 3, s. 1

ohradili a nakonec ji vytkli, že je tituluje protestanty, ačkoliv se nazývají českými bratry. Napjatost situace žena zcela určitě zvýšila svou reakcí – „*český bratr není nic jiného než německý protestant*“.²⁵⁴ Svou řeč ukončila výzvou, aby se všichni vrátili do katolické církve.²⁵⁵

4.3.3.2 Politika

Vztah lidovců ke státním nařízením

Lidovci chápali mnohá státní nařízení státu jako snahu odstrčit katolickou církev, co nejvíce do pozadí. Stěžovali si na zdržování výplat kněžím za výuku náboženství na školách²⁵⁶ a na rozhodnutí ministra Rašína nevyplácet od 1. ledna 1919 farním úřadům úroky za jmění církve uložené ve státních obligacích. Sta kněží přišly o výživu, kostely o příjmy na bohoslužebné potřeby, prostředky pro personál a podporu pro chudé.²⁵⁷ Noviny poskytly prostor knězi Josefu Jančarovi, který se dovolával kněžského práva na slušný plat s odůvodněním, že kněží se zasloužili o vznik samostatného státu, vždyť řada z nich byla aktivními stoupenci národního obrození.²⁵⁸

Hlasu lidu se nelíbilo státem nově schválené pohřbívání zemřelých žehem (1. dubna 1919).²⁵⁹ Podle něho bude výstavba a provoz pecí příliš drahý, kdežto pohřeb do země měl tradici. Prorokoval žehu krátkodobé trvání.²⁶⁰

Hlas lidu vydal poplašnou zprávu, že ředitelství okresní nemocenské pokladny v Českých Budějovicích se chystá zabrat budovu vyšebrodského kláštera na Senovážném náměstí. Hlas lidu upozornil ředitelství, že převzetím budovy nepřevezme pouze výhody budovy, ale i povinnost postarat se o náklady na její chod.²⁶¹

Vztah lidovců k jiným politickým stranám

Lidovci se o žádné politické straně nezmiňovali pochvalně. Prostřednictvím Hlasu lidu zakazovali katolíkům vstupovat do stran, které tupily Krista a jeho kříž. Snažili se je získat pro sebe a téměř jim ukládali za povinnost do Československé strany lidové vstoupit.²⁶²

²⁵⁴ K nedělní schůzi protestantů českobudějovických. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 4, s. 1

²⁵⁵ Tamtéž, s. 1

²⁵⁶ Odměna za vyučování náboženství. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 42, s. 6

²⁵⁷ Křivda na kněžstvu páchaná. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 54, s. 4

²⁵⁸ Kněžský plat. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 1, s. 5-6

²⁵⁹ Propagace pohřbu žehem patřila k programu Volné myšlenky již od počátku (ANTONÍN, K., KUDLÁČ, K., s. 10)

²⁶⁰ Zákon o spalování mrtvol. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 56, s. 5

²⁶¹ Zabírání katolických budov i v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 95, s. 4

²⁶² První naše občanská povinnost. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 38, s. 3

17. února 1919 informovali čtenáře Hlasu lidu o nebezpečí hrozícím z politických stran jim nepřátelských. Ostatní politické strany zamýšlely odstranit vyučování náboženství ze škol, zavést nucený občanský sňatek s manželskou rozlukou a policejní dohled při kázáních v kostelech.²⁶³

Varovali českobudějovické před materiálním smýšlením sociálních demokratů a národních socialistů, protože právě odklon od náboženství mohl za vznik světové války a v současnosti sebou nesl úbytek řady ctností. Místo nich nastoupil mamon, rozháraný rodinný život, lichvářství a protekcionářství. Pakliže chce národ v budoucnosti nějaké blaho, je třeba, aby se navrátil ke Kristu a k jedinému pravdivému světonázoru – křesťanství a bral si příklad z velikánů českých dějin, jako byli Štítný, Chelčický, Komenský, Palacký a Sušil.²⁶⁴

O prudkých hádkách mezi socialisty, agrárníky a katolíky, svědčí zpráva z tábora lidu. Na této schůzi si zúčastněné strany vytýkaly navzájem prohřešky z první světové války. Tzv. keřasům se vytýkala lichva a rekvírování potravin rodinám s malými dětmi. Protože kritika pocházela od lidovců, uražení „keřasové“ připomněli kněžím, že za války o lichvě mlčeli a neříkali nic ani proti válce, nyní však katolíci pouze bouří lid.²⁶⁵

Československá strana lidová

Mgr. Dr. K. Slavík učinil prohlášení za Československou stranu lidovou. Cílem této strany v Českých Budějovicích měla být práce podle křesťanských zásad spravedlnosti. Díky nim se mělo město rozvinout. Zamýšleli bdít pozorně nad školstvím, aby z něj vycházeli řádní občané. Pro tento úkol bylo nezbytné zachovat ve školách výuku náboženství. Přáli si zmírnit sociální rozdíly, vést třídní spravedlnost tak, aby se pracující mohli těšit z výsledků své práce. Zavázali se starat o zchudlé občany, postarat se jim o snesitelný život.²⁶⁶

Výkonný výbor Československé strany lidové vydal prohlášení, aby se lidé účastnili Husových oslav, tam kde budou mít vlastenecký a národní ráz. Ale tam, kde budou prezentovány protinábožensky, neměli členové lidové strany vstupovat.²⁶⁷

V domě katolických tovaryšů se konala schůze Československé strany lidové. Přednášel p. katecheta Roudnický o situaci předválečné, válečné a poválečné. P. Vedral zdůraznil otázky týkající se československo-lidových organizací. Žádal zřízení organizací hospodářských a odborových. Strana se rozhodla založit Konsumní spolek.²⁶⁸

²⁶³ Je nás už přes milion! *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 39, s. 1

²⁵⁴ Nutnost náboženského obrození. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 2, s. 1

²⁶⁵ Tábora lidu. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 2, s. 1

²⁶⁶ Volba správy naší obce. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 76, s. 2

²⁶⁷ Naše strana oslavy Husovy. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 76, s. 3

²⁶⁸ Veřejnou schůzi lidu. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 80, s. 2

Lidovci se rozhodli uspořádat 7. – 9. září 1919 sjezd Československé strany lidové. V Hlase lidu zvali na sjezd naléhavými slovy, která varovala před rostoucími protináboženskými útoky se snahou zbavit národ tisícileté křesťanské kultury.²⁶⁹ Na tento sjezd do Českých Budějovic přijeli důvěrníci československé strany lidové. Chtěli manifestovat své přesvědčení a ozvat se proti svým nepřátelům. Hlas lidu toužil, aby se katolický lid naučil na sjezdu nejen bránit, ale i útočit, aby dobyl ztracených práv. Průvod od domu katolických tovaryšů do katedrály byl nejmohutnější ze všech manifestací ostatních stran v Budějovicích zatím pořádaných. V katedrále konal bohoslužbu biskup Hůlka. Sjezd pokračoval opět v domě tovaryšů. Schůzi zahájil p. Šachl. Katolíci se podle něj mají chopit práce a skrze ni zachránit ohroženou existenci republiky. P. Roudnický mluvil o postavení katolíků v republice. Kritizoval oddalování voleb a viděl za tím snahu ministerstva zachovat si své pozice, které by mohly volby ohrozit. Vyhlásil, že lidová strana stojí na straně republiky a jsou ochotni za ni bojovat. Útoky na klerikály jsou způsobeny snahou ostatních stran najít viníka za nestabilitu mladého státu. Při svržení mariánského sloupu v Praze byl uražen celý katolický svět. Za ničení uměleckých památek nebyl nikdo potrestán. Haberman dokonce řekl: „*Kdo bude chtít být katolíkem, bude žebrákem*“.²⁷⁰ Roudnický na to odpověděl povzbudivě. Pokud budou lidovců čtyři miliony, nebude si moci nikdo podobné řeči a činy dovolit. V násilnostech vůči katolíkům viděl určité pozitivum. Díky nim se spící katolický lid probouzí.²⁷¹ Spirituál Melka hájil přínos křesťanství pro emancipaci žen. Křesťanské náboženství pozdvihlo ženu na úroveň s mužem. V předkřesťanském starověku bylo nahlíženo na ženu pouze jako na majetek a muž ji mohl mnohem snadněji opustit, pokud se mu zachtělo.²⁷² Msgre. Slavík doporučil odebrat katolický tisk včetně českobudějovického Hlasu lidu. Mládeži se doporučovaly časopisy Anežka (pro dívky) a Václav (pro chlapce). Dav se za zpěvu národní hymny rozešel.²⁷³

V Besedě se konala při příležitosti sjezdu konference důvěrníků a pracovníků. Pan učitel Hromadník si stěžoval na obrázky nahých osob ve výkladních skříních některých obchodů. Mohly je vidět procházející děti, což ohrožovalo jejich mravní výchovu. Žádal pro katolické rodiče právo seberozvoje a sebeurčení. Kdo by nechtěl své děti náboženství vyučovat, mohl to oznámit katechetovi. Žádal odvolání proti náboženským nařízením

²⁶⁹ Pracovní dny česko-slovenské strany lidové v jižních Čechách. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 89, s. 1

²⁷⁰ Po našem sjezdu. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 95, s. 1

²⁷¹ Tamtéž, s. 1

²⁷² Tamtéž, s. 1

²⁷³ Tamtéž, s. 1

a výnosům.²⁷⁴ Slečna učitelka Šafářová soustředila pozornost na české misie a mínila, že by misie měly jít od vesnice k vesnici a probouzet v lidu křesťanství.²⁷⁵

Národní demokraté

Hlas lidu doporučil Republikánu (orgánu národních demokratů), aby se podíval sám na své členy a nevytýkal lidovcům rakušáctví. Školní inspektor Pešek se za války plazil před „nejjasnějším trněm“, vydával rakušácký lístek, ve kterém vychovával mládež k rakušáctví. V Třeboni prý i líbal klerikálům ruce a stavěl se zbožným. Hlas lidu pohrozil, že příště může zveřejnit jména dalších prorakušáků, tentokrát však přímo z Českých Budějovic.²⁷⁶

Sociální demokracie

Sociální demokraté se snažili ovládat v továrnách většinu dělnictva a na neorganizované dělníky nebo na dělníky v jiných organizacích se dívali jako na narušitele dělnické jednoty. Nutili všechny dělníky ke vstupu do Odborového sdružení československého. Veřejnost začala mluvit o továrním teroru a žádala na vládě 15. listopadu 1919 zákon, který měl zaručit svobodu občanskou a spolkovou.²⁷⁷

Politické schůze a besedy

21. dubna 1919 se v domě spolku katolických tovaryšů uskutečnil sjezd katolických živnostníků českých. Sjezd zahájil tajemník Československé lidové strany v Českých Budějovicích p. Vedral. Vyjádřil potřebu budovat organizace odborové i hospodářské. Uvažovalo se o založení odborů katolických živnostníků.²⁷⁸

Na chůzi Spolku majitelů domů v Besedě napadal prof. Zdráhal Řím, jezuity a další. Několik lidí pobouřil a způsobil jejich odchod ze schůze. Pan V. Lorenc se přihlásil ke slovu a připomněl, že pan Zdráhal před lety Řím velebil a jezuity vynášel jako nejvzdělanější muže. Zdálo se, že se Lorencova připomínka zakládala na pravdě, protože uvedla prof. Zdráhala do rozpaků. Ukázalo se, že v dětství ministroval a dokonce uvažoval o vstupu do semináře.²⁷⁹

Oslava 1. máje v Českých Budějovicích

Na oslavách 1. máje 1919 v Českých Budějovicích se prezentovaly všechny politické strany. Československá strana lidová vyšla pod červenobílým praporem. Červená

²⁷⁴ Po našem sjezdu. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 95, s. 1

²⁷⁵ Tamtéž, s. 1

²⁷⁶ Republikán chce někomu vytýkat rakušáctví? *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 85, s. 2

²⁷⁷ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky*, díl první. Libri: Praha 2003, s. 80-83

²⁷⁸ Krajský sjezd katolických živnostníků českých. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 57, s. 4

²⁷⁹ Nešťestím národních demokratů je prof. Zdráhal. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 70, s. 4

symbolizovala červené mozoly pracujících. Členové lidové strany nepodlehli hrozbám jiných stran, že pakliže nepůjdou společně s jejich organizacemi, budou vyhozeni z práce. Ještě nikdy se neúčastnilo májových oslav tolik lidí jako roku 1919. Katedrála byla zaplněna do posledního místa. Promluvil spirituál vdp. Melka o významu Vzkříšení, o povinnostech katolíků v současnosti. Muži mají být neohroženými a ženy obětavými a zvěstujícími. Děkan Brenner konal službu Boží za zdar a blaho republiky. Katecheta Hakl vedl pěvecký sbor při sázení lípy svobody v zahradě domu katolických tovaryšů a odpoledne byl i při zasvěcení dětí Královně máje, Panně Marii. P. Vedral mluvil v zahradě katolických tovaryšů o křesťanském původu májových oslav. Za svědky vlastenectví katolíků a katolického duchovenstva vybral K.H. Borovského a A. Zátka. Borovský kdysi uvedl: „*Známa věc jest, že naše duchovenstvo katolické bylo vždycky nejhlavnější silou českého vlastenectví. Největší část těch proroků, které náš národ v životě vzdělanějších tříd učinil, jest jen zásluhou duchovenstva.*“²⁸⁰ Podobně se vyjádřil i A. Zátka o Českých Budějovicích a budějovických duchovních: „*Já pokládám za svou povinnost býti spravedlivým. Já tedy nikterak nepopírám, že je mi dobře známo, že zdejší kněžský seminář byl také prvním semeništěm české myšlenky. Mně ovšem je také dobře známo, co vykonal Jirsík, známa práce zasloužilého kanovníka Skočdopole, Špeliny, Rodlera, Sedláka a Šrámka. Já uznávám, že oběť kterou přinášíte shodě českých stran, je poměrně větší než ostatních stran. Uznávám proto, že jste strana mladá, bojovná, podnikavá, máte celou řadu horlivých pracovníků...*“²⁸¹ Hlas lidu odtud odvodil důkaz proti pomlouvačům, kteří lidovcům předhazovali, že se Rakousku Uhersku pouze klaněli a posluhovali. Přiznal, že lidovci byli pro Rakousko Uhersko, ale pouze pokud se domnívali, že v něm bude vládnout spravedlnost. Pakliže se to nestalo, je samozřejmé, že lidovci podpořili rozpad. Výtky nevlastenectví jsou podle lidovců pouze záminkou, pláštíkem, aby se vysvětlily protináboženské činy.²⁸²

Msgr. Dr. Slavík promluvil o svobodě i násilí, kterého se dopustili liberálové tím, že ničili sochy mariánské a symboly křesťanství - kříže. Katecheta Reban kázal v kostele plném dětí a mládeže o významu úcty mariánské, doporučil mládeži, aby si zachovala čistotu srdce. Aby toho mohla snadněji dosáhnout, doporučil je na oddané a věrné ctění Královně Nebeské, Matky Páně. Následovaly litanie k Panně Marii a zasvěcení dětí královně Máje. Rodiče slzeli a byli posvátně rozechvělí. Lidovci byli s průběhem májových oslav velmi spokojeni.²⁸³

²⁸⁰ Naše oslava 1.máje v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 60, s. 1

²⁸¹ Tamtéž, s. 1

²⁸² Tamtéž, s. 1

²⁸³ Tamtéž, s. 1

Vztah lidovců k židům

Poválečná hospodářská situace byla ve státě velmi špatná. Průměrně si lidé vydělali pouze na nejnужnější obživu. Občas se objevovala hesla, že by lidé měli poctivě pracovat, skromně žít a šetřit, což chápali mnozí jako výsměch pánů a zbohatlíků. Na několika místech v republice se vyskytly hladové bouře provázené rabováním obchodů, především obchodů provozujících lichvu. Velice brzy se vynořily i protižidovské nálady, protože si lidé uvědomili, že se židům ve většině případů vede hospodářsky dobře.²⁸⁴ Překvapivě se jako antisemitistická strana profilovali lidovci. Na své protižidovství byli pyšní a brali je jako přednost vůči ostatním politickým stranám.

V Českých Budějovicích se kromě židů rodáků, vyskytovali po válce i haličští židovští uprchlíci. Agrární ministr Švehla nedovolil vystěhování haličských uprchlých židů. Tito lidé v Českých Budějovicích přitom patřili podle Hlasu lidu ke spodině. Byli spojováni s krádežemi, ze styků se zloději, s uchováváním kradeného zboží. Podle listu nezbyvá nic jiného, než aby lid sám učinil pořádek.²⁸⁵ Ostatní českobudějovické židy zařadil list mezi keřase a obviňoval je z krádeží, lichvy a intrik proti Čechům.²⁸⁶ Lidovci nechtěli být proti židům jenom proto, že jsou židé, ale proto, že prý nedokážou s českým národem smýšlet upřímně.²⁸⁷

Volby do obecních zastupitelstev

Na 15. červen 1919 byly vypsány urychlené volby do obecních zastupitelstev.²⁸⁸ Všichni katolíci, kteří toužili po sociální spravedlnosti a zavedení pořádku v republice, byli v Českých Budějovicích lákáni k volbě Československé strany lidové. Lidovci, kteří věděli, že budou volit jinou stranu než stranu lidovou, byli vyzváni k vystoupení ze strany lidové. Na první místo v kandidátce si dala lidová strana Dr. Karla Slavíka, profesora bohosloví. Lidovci byli povzbuzeni, aby agitovali mezi stále nerozhodnými voliči.²⁸⁹

Program Československé strany lidové si dával za cíl hájit křesťanský názor na svět, přinést lidem světlo pokroku a svobody, snažit se o náboženskou jednotu na podkladě katolického náboženství. Soukromý majetek viděli jako nezbytný pro udržení svobody. Na důležité místo postavili rodinu. Zdravá rodina je zdravým základem pro národ.²⁹⁰ Hlas lidu

²⁸⁴ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky*, díl první. Libri: Praha 2003, s. 49-56

²⁸⁵ Polští židé z Českých Budějovic nepůjdou! *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 63, s. 1

²⁸⁶ Odvaha maďarského žida. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV, č. 9, s. 2

²⁸⁷ Češi a židé. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 70, s. 1

²⁸⁸ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky*, díl první. Libri: Praha 2003, s. 69

²⁸⁹ Jak budeme volit v Českých Budějovicích? *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 69, s. 1

²⁹⁰ Československý program. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 69, s. 2

vyzýval k volbě hesly typu: „Každý upřímný Čech a katolík odevzdá hlas Československé straně lidové“.²⁹¹

V celé republice jednoznačně zvítězila strana Československá sociálně demokratická. Za ní se umístila Československá strana socialistická. Asi na pátém místě skončila Československá strana lidová.²⁹² Výsledek voleb v Českých Budějovicích byl pro Československou stranu lidovou uspokojivý. Počet hlasů očekávali. Získali 2589 lístků a z nich dosáhli na pět mandátů. Křeslo získal například Msgre. Dr. Slavík.²⁹³

Po volbách se místní volební výbor Československé strany lidové sešel v Českých Budějovicích 11. června. P. Vedral se zmínil o heslech, kterými se agitovalo proti lidové straně před volbami. Nakonec hesla straně příliš neublížila, protože celkové vyznění voleb bylo uspokojivé. Na schůzi byla přítomna i jistá slečna Plamínková ze strany národně sociální z Prahy. Odvážně se ujala slova, ale používala otřepané protiklerikální fráze. Lidé, zvláště ženy ji brzy umlčely, protože nepřinášela nic nového, stejně mluvila týž den na Mariánském náměstí. List se podivil nad její opovržlivostí napadat lidovce na jejich vlastní schůzi.²⁹⁴

4.3.3.3 Obrana a útok

Diskuse křesťanského Hlasu lidu s ostatními listy

Tisk byl považován za zbraň, kterou se dá bojovat a uvědomovat lid. Hlas lidu proto vyzval čtenáře, aby tisk podporovali a získávali další čtenáře.²⁹⁵ Hlas lidu připodobnil Ježíšovu pašijovou cestu k cestě, kterou v jejich současné době procházela česká katolická církev. Falešní svědkové přicházejí na řečníště, do knih, do novin. „Jidášovi zaprodanci“ volají v parlamentu, aby zardousili Kristovo náboženství. Katolíci se podobají Petru, který Krista zapřel a schovával se před židovskými pochopy. Kristus je křižován v srdcích dětí, v manželstvích, ve školách a v celém veřejném životě. Ani katolíci nesmí tasit meče, mají mít však pravdivé a hříchu zbavené srdce. Nevinné srdce je tím pravým, co dodá sílu. V moderní době stojí Kristus před davu, které bojují moderními prostředky – tiskem, četbou. Proto i katolíci by měli použít k obraně Krista tisk.²⁹⁶

28. dubna 1919 Republikán obvinil klerikály ze zneužívání kazatelen a zpovědnic a ze šíření vylhaných zpráv o odstraňování křížů ze škol. Hlas lidu požádal Republikána

²⁹¹ Naše strana. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 70, s. 3

²⁹² KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky*, díl první. Libri: Praha 2003, s. 71-72

²⁹³ Výsledek voleb v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 71, s. 1

²⁹⁴ Schůze voličů. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 71, s. 1

²⁹⁵ Nastávají vážné úkoly. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 28, s. 2

²⁹⁶ Pašijový týden. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 56, s. 1

o oznámení osob, času a místa, kde ke zneužití kazatelny nebo zpovědnice došlo. Označil Republikána za list pro chudé a slepé, pakliže neví o odstraňování křížů.²⁹⁷

Republikán zesměšnil národní pracovníci slečně Farářovou. Její obranný článek proti mladočesko-demokraticko-republikánskému řečníkovi prý působil trapně a komicky. „*Ukázala úroveň nejvěrnějších přívrženců klerikalismu.*“²⁹⁸ Hlas lidu se pokusil zastat její vzdělanosti a pracovitosti.²⁹⁹

Před Vánocemi se noviny snažily ukázat na křesťanský význam Vánoc. Kritizovaly články v jiných novinách vyšlých na Českobudějovicku – ve volnomyšlenkářských, sociálních a agrárních, kde se podle nich objevila snaha smazat křesťanský obsah Vánoc. Zdůrazňovaly více pohanský původ ve slavení Slunovratu. Přitom ve Vánocích lze nalézt hluboký sociální význam spočívající v novém pohledu na děti. Antika neuznávala dětská práva a jednala s nimi jako s majetkem rodičů. Křesťanství však dalo dítěti právo na vlastní život a úctu od rodičů. Vánoce významně posvětily rodinu. Socialisté by si měli všimnout jesliček, ke kterým se přišli poklonit prostí i moudří, chudí i bohatí. Pouze příchodem ke Kristu lze smířit sociální nerovnost mezi lidmi, nikoliv násilným přerozdělením majetku.³⁰⁰

Obvinění církve v souvislosti s 1. světovou válkou

V Besedě 29. dubna 1919 se konala schůze národní demokracie, na které byl přítomen Dr. Slavík. Řečník národní demokracie G. Švejda tvrdil, že rakouští vojáci se prý před bitvou zpovídali a dostávali rozhřešení, aby mohli v bitvě beztrestně vraždit. Dr. Slavík si vzal slovo a žádal po Švejdovi důkazy pro tvrzení, že klerikálové lákají do svých řad katolíky klamným předstíráním, že náboženství je v republice ohroženo. Chtěl konkrétní uvedení místa a doby, kdy církev zehnal zbraně svícenou vodou a kdy dávala rozhřešení vojínům před bitvou, aby mohli vraždit. Žádal potvrzení, že církev jednala špatně ve školách a zpovědnících. Slavíkovi však nikdo tato obvinění nebyl schopen dokázat. Pouze řečnice p. Tippmanová vykřikla, že svěcení zbraní prokáže, po schůzi však žádné důkazy nepodala.³⁰¹ Hlas lidu vyvrátil Švejdova slova jako omyl. Není možné rozhřešovat ještě nespáchané hříchy. Ani zpovědi nebyly před bitvou povinné, nýbrž dobrovolné. List se pousmál nad tím, že největší štváči už několikrát velice rychle k sobě volali kněze, pokud onemocněli a přijali svátost smíření. Nedávno si jeden štváč zavolal takto kněze v Českých Budějovicích.³⁰²

²⁹⁷ Republikán. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 60, s. 5

²⁹⁸ Beztaktností. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 60, s. 5

²⁹⁹ Beztaktností. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 60, s. 5

³⁰⁰ Sociální význam křesťanských Vánoc. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV., č. 21, s. 5

³⁰¹ Nový důkaz, jak umí lhát. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 60, s. 5

³⁰² Může-li se dávat rozhřešení. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 61, s. 2

Hlas lidu potvrdil svá slova, když otiskl článek z Lidu ze dne 26. ledna 1919. Lid se ptal řady polních kurátů, zda žehnali zbraně, nikdo z nich toto však nedělal. Vojáci o ničem nevěděli. Ani v církevních obřadech se nic takového nevyskytovalo. Zjistilo se, že zbraním církev naposledy žehnala ve středověku. Jednalo se o žehnání zbraní rytířů. Žehnalo se, aby meče byly užity k ochraně osobní, církve, ke zmatku nepřátel Kristova kříže, a aby se jimi nespravedlivě neuškodilo. Podle listu však nikdo nemůže na takovém žehnání nalézt něco závadného.³⁰³

Obrana katolické církve formou historického výkladu

V říjnu 1919 poskytly noviny prostor článku, který chtěl v několika dalších vydáních objasnit události kolem Bílé hory a odstranit nepravdy, které se neblaze dotýkali katolické církve. Událost Bílé hory a katolické duchovenstvo uchránila národ před poněmčením, což by se stalo, kdyby se rozšířil protestantismus. Právě oni kázali česky, i když šlechta mluvila pouze německy.³⁰⁴

4.3.4 Rok 1920

4.3.4.1 Náboženství

Smrt biskupa Josefa Antonína Hůlky

10. února 1920 zemřel náhle pan biskup Josef Antonín Hůlka na přechozený zápal plic. Před smrtí vzpomínal na ty, kteří mu byli svěřeni do duchovní péče. Svému lidu před smrtí vzkázal, aby zůstal věren víře a církvi Páně. Kapitálním vikářem byl po jeho smrti zvolen důstojný pan Josef Brenner, děkan katedrální kapitoly a bývalý spolužák zemřelého biskupa.³⁰⁵

Hlas lidu považoval za netaktnost pokud časopisy *Národní politika* a *Národní listy* typovaly, kdo bude příštím biskupem, aniž by byl pan biskup pohřben. Chvála od těchto listů kněžím nijak neprospěla, naopak jim přílišnou vstřícnou pozorností mohly podle listu pouze uškodit.³⁰⁶

Na pohřeb pana biskupa Antonína Hůlky se sjelo do Budějovic množství lidí. Rozloučili se s biskupem u jeho rakve a pak v průvodu byla nesena rakev přes město

³⁰³ Zda církev žehnala zbraním? *Hlas lidu*, 1919, roč. XIII., č. 61, s. 4

³⁰⁴ Bílá hora. *Hlas lidu*, 1919, roč. XIV., č. 7 - 21, s. 1, s. 5

³⁰⁵ Jeho Milost nejdůst. pan biskup Josef Ant. Hůlka mrtev! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 35, s. 1

³⁰⁶ Kdo bude příštím biskupem v Českých Budějovicích? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 35, s. 2

k pohřbení s krátkou zastávkou na Mariánském náměstí, kde byla rakev před sochou Panny Marie pokropena.³⁰⁷

„Jihočech“ se pozastavil nad oslovováním zesnulého biskupa „Jeho Milost“. Hlas lidu upozornil, že tituly církevních hodnostářů nebyly v Československu zakázány. Podobné tituly pro duchovní se užívali i ve svobodné Americe a nikdo se nad nimi nepozastavoval. Sami někteří socialisté používali při oslovování bývalých šlechticů jejich staré tituly, přestože byly po převratu zrušeny.³⁰⁸

Hlas Lidu přirovnal Jihočeské listy k vychrtlé Rozinatě a Jihočecha k belhavému společníkovi Sancho Panchovi, protože tito se podobně vydali obsazovat zdejší biskupství.³⁰⁹ Přesto si časopisy ještě v květnu lámaly hlavu tím, kdo bude novým budějovickým biskupem. Hlas lidu jejich činnost kritizoval.³¹⁰

Aktivity českobudějovických katolíků

Statistika českobudějovické diecéze uvedla, že v roce 1920 se v diecézi nacházelo 1 120 152 římských katolíků, 84 řeckých katolíků, 1 784 protestantů, 10 011 židů (z nich 267 bez vyznání), 428 far (z nich 28 řeholních), 842 světských kněží, 136 řeholních kněží, 82 kněží ve výslužbě, 557 řeholnic. Vysvěceno bylo v tomto roce pouze 14 novosvěcenců, přičemž zemřelo 18 kněží.³¹¹

V okolních i vzdálenějších obcích kolem Českých Budějovic probíhali v roce 1920 redemptoristické misie a vykazovaly vysokou úspěšnost. Podle názoru účastníků šlo o duchovní hody těžko popsatelné. Redemptoristé šli ze zpovědnice na kazatelnu a z kazatelny do zpovědnice.³¹² Misionáři ve Sv. Janu mluvili o potřebě spásy pro duše. Vrcholem promluv bylo nadšené mluvení o mariánské úctě před oltářem panny Marie Lurdské a lásce ke svátostnému Ježíši. V sakristii se lidé loučili s knězem a nechali si světit obrazy, kříže a růžence.³¹³

V Budějovicích se scházela mládež v úterý a v sobotu vždy od 7 hodin večer v místnostech biskupské residence. Hlídka mládeže se starala o to, aby ji navštěvovalo, co nejvíce mladých lidí. Od shromažďování mladých si slibovala lepší vliv na vedení jejich cesty k Bohu. Současné děti a mladí podle ní stále více propadají důsledkům beznáboženské

³⁰⁷ Pohřeb nejdůst. p. biskupa Josefa Antonína Hůlky. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 36, s. 1

³⁰⁸ Kdo zaspal převrat? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 36, s. 3

³⁰⁹ Vychrtlá Rozinata. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 37, s. 2

³¹⁰ Kdo bude biskupem v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 57, s. 2

³¹¹ Ze statistiky diecéze č.-budějovické na rok 1920. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 35, s. 1

³¹² Z osady Černické na Českokrumlovsku. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 38, s. 4

³¹³ Ze Sv. Jana. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 57, s. 4

výchovy. Důkazy šlo zjistit i při pouhém poslouchání obhroublé mluvy dětí na ulici.³¹⁴ Plné českobudějovické chrámy o Velikonocích ale dokázaly, že lid zůstává v jádře katolickým.³¹⁵

29. června 1920 se konala v Budějovicích manifestační slavnost katolíků. V katedrále proběhla mše a v Besedě slavnostní schůze. Prelát Method Zavoral mluvil o ideji papežství. Profesor gymnázia se rozhovořil o vztahu Říma k českému národu. Profesor Dr. Koukl se zabýval činností papeže Benedikta XV. za války.³¹⁶ V českobudějovických chrámech se vystavovala čas od času Nejsvětější Svátost oltářní, aby si u ní věřící vyprosili sílu a zmužilost k hájení své víry.³¹⁷

9.srpna 1920 se v Budějovicích konal krajský sjezd středoškolského studentstva. Přijelo celkem 150 účastníků. Zahájení proběhlo přátelským večírkem s orchestrem a studentskými ochotníky Julia Zeyera. Projevy byly na téma povinnosti katolického duchovenstva, o ideovém základě katolického studentstva, o úkolech ženy ve studentském hnutí a o poměru ostatní mládeže ke studentstvu. „*Katolické studentstvo jihočeské na sjezdu v Českých Budějovicích dne 8. a 9. srpna 1920 shromážděné s hrdostí se hlásí k světovému názvu Kristem v lidstvo vzneseném. Jsme si vědomi, že národové byly tehdy silnými a spokojenými, když byli plni víry a božské lásky, a milujíc opravdově svůj národ, chce a bude ze všech svých sil pracovati, aby i u nás došlo ke katolické renesanci a aby byly odstraněny různé lži, jež i pod pláštíkem vědy jsou šířeny proti katolicismu u nás. Zároveň chce býti náš student nadějí věřícího lidu a vyplniti všechna očekávání v něj kladená. K tomu nám dopomáhej Bůh!*“³¹⁸

Na 19. prosince se naplánovala vánoční dětská slavnost. Místní rada katolíků prosila dobrodince o dary pro děti z chudých rodin. Vítána byla jablka, ořechy, mouka, vejce, mléko, máslo a školní potřeby.³¹⁹

Slavnost Božího těla

27. března byl schválen na schůzi městského zastupitelstva Českých Budějovic rozpočet města na rok 1920. Zástupce sociálních demokratů si přál, aby obec nebyla zatěžována výdaji na kostely a fary. Potřeba kostelů byla podle něj čistě soukromá. Slečna L.Mayerová požadovala naopak, aby se z rozpočtu vyčlenila opět částka 800 korun na stavění oltářů při slavnosti Božího Těla v katedrále a na Starém městě. Tato nepatrná položka se z rozpočtu škrtila, protože ji zastupitelstvo považovalo za zbytečnou. Podle slečny by si

³¹⁴ Hlídky mládeže. Hlas lidu, 1920, roč. XIV., č. 43, s. 5

³¹⁵ Velikonoce. Hlas lidu, 1920, roč. XIV., č. 50, s. 4

³¹⁶ Manifestační slavnost katolíků v Českých Budějovicích. Hlas lidu, 1920, roč. XIV., č. 70, s. 6

³¹⁷ Výstava Velebné Svátosti. Hlas lidu, 1920, roč. XIV., č. 74, s. 2

³¹⁸ Osení. Hlas lidu, 1920, roč. XIV., č. 85, s. 2

³¹⁹ Vánoce našim dětem! Hlas lidu, 1920, roč. XV., č. 19, s. 2

zastupitelstvo mělo uvědomit, že tím pomíjí velkou část obyvatel města. Slečna použila slova pana JUDr. Švece (národního socialisty) který řekl, že za starého režimu se dělilo obyvatelstvo na hodné a méně hodné. I dnes se podle slečny dělí obyvatelstvo Českých Budějovic. Pan náměstek Kříž chtěl, aby byly odstraněny zbytky středověké kultury, ale i rozhodování na základě pěsti bylo podle slečny středověkým prostředkem. Přes obranu řeč slečny Mayerové byla položka v rozpočtu zamítnuta.³²⁰

Českobudějovičtí katolíci na zrušení příspěvku ke stavbě oltářů zareagovali a rozhodli se uspořádat sbírku sami mezi sebou. Sbírkou chápali jako demonstraci nesouhlasu s protikatolickým rozhodnutím česko-budějovické radnice. Příspěvky se přijímali v Lidové Záložně, v administraci Hlasu lidu a v Lidovém konsumu.³²¹ I jeden desetiletý chlapec vyslechl vyprávění dospělých o rozhodnutí radnice nepřispět na oltáře Božího Těla, zamyslel se a přinesl ze svého pokoje našetřené krejčárky. Řekl: „*Zde máš, maminko, a dej to všecko na oltář, vždyť nás Bůh tolik za války i nyní chrání.*“³²² Hlas lidu průběžně vyzýval ke sbírce na stavbu oltářů. Dary se mohly dávat i do pokladniček u chrámových dveří.³²³ Katolíci byli Hlasem lidu rovněž vybídnuti, aby se pokud možno oslav svátku Božího Těla zúčastnili.³²⁴

V předvečer svátku Božího Těla psal Hlas lidu o světových myslitelích Rousseauovi, Straussovi, Parkerovi a Goethovi, kteří Krista, ač nekřesťané, považovali za největšího člověka, který kdy žil.³²⁵

Přes nepřízeň radnice a přestože se v továrnách pracovalo, sešlo se na svátek Božího Těla množství lidu. Hlas lidu zhodnotil slavnost jako velkolepé vyznání víry ve svátostného Krista. Chrámy byly naplněny a průvod na náměstí byl mohutný stejně jako před válkou. Scházel pouze vojenský doprovod, jako tomu bylo za Rakouska Uherska, ale o to byla slavnost vroucnější. Někteří lidé nad hojnou účastí věřících plakali. Objevili se bohužel i mladíci, kteří si schválně zapálili cigarety a provokovali jimi v blízkosti oltářů. Hlas lidu srovnal protikladné chování mladíků s jedním francouzským profesorem jazyků, jenž navštívil České Budějovice a při mši si pokládal za čest knězi ministrovat.³²⁶

Na průvody o Božím Těle se vybralo při sbírce celkem 7749 korun a 82 haléřů. Využito bylo pouze 1208 korun. Zbytek se vložil do fondu určeného na budoucí slavnosti Božího Těla.³²⁷

³²⁰ Schůze městského zastupitelstva. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 48, s. 1

³²¹ Odpověď katolíků na protikatolický čin. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 50, s. 4

³²² Odpověď katolíků na protikatolický čin. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 53, s. 4

³²³ Katolíci českobudějovičtí! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 62, s. 5

³²⁴ Boží Tělo. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 64, s. 2

³²⁵ Velikán jemuž se nikdo nevyrovná. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 65, s. 1

³²⁶ Slavnost Božího Těla. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 66, s. 3

³²⁷ Na průvody o Božím Těle. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 69, s. 1

Stráž lidu usoudila, že ten, kdo šel na slavnost Božího Těla, kořil se svému nepříteli. Podle Stráže Lidu byla do Čech tato slavnost přinesena až po Bílé Hoře. Ve skutečnosti však byla zavedena v celé církvi již v roce 1264 a průvody Božího Těla se konaly ještě před dobou husitskou.³²⁸

Katolíci pořádali sbírky mezi sebou na oslavy Božího Těla až do roku 1930. V tomto roce podal předseda české katolické farní akce, Antonín Zátek, městskému úřadu průpis, kde ukázal na rozhodnutí nejvyššího soudu v této záležitosti a žádal, aby město na svůj náklad stavělo oltáře k slavnosti Božího Těla. Městská rada přijala návrh většinou hlasů a od té doby stavěla oltáře obec.³²⁹

Protináboženské projevy

Protináboženské projevy neměly pouze politické vyjádření nebo ničení posvátných předmětů. Šlo rovněž i o občasné nepříjemné výroky ze strany obyčejných spoluobčanů. Například v Suchém Vrbném se pánové Příbyl a Trnka postarali o propuštění slečny Heroutové z opatrovny z důvodu jejího náboženského přesvědčení, kterým se před nimi netajila. Jí to příliš neuškodilo, protože nastoupila velice brzy na jiném místě. Pan Příbyl sice zapsal svého syna do školy u jeptišek, o slečně Heroutové však prohlásil: „*O to já se postarám, aby co nejdříve byla venku. Co nám to dá práce, abychom tu neřest ze škol vyklidili a oni přijmou takovou klerikálku. Za to jí ručím, že tam dlouho nebude.*“³³⁰

Jiná nepříjemnost se stala zástupkyni spolku blahoslavené Anežky. Ptala se revizora železničních drah p. Šedivce, zda by nemohla být skupině putující ke Sv. Kameni poskytnuta sleva. Odsekl ji slovy: „*Na ty svaté my nedržíme...*“³³¹ Dodal, že slevu si mohou uplatnit pouze sokolové a skauti. Hlas lidu považoval poskytnutí padesátiprocentní slevy sokolům na cestu vlakem do Prahy za nespravedlnost, protože katolickým poutníkům dráhy poskytly pouze dobytčí vozy, ale slevu žádnou.³³²

Hůře se vedlo čtyřem dělnicím z budějovické smaltovny. Byly propuštěny, protože o svátku Panny Marie 8. září nepřišly do práce. Dlouhá léta v tento den pravidelně vynechávaly a v práci se dopředu omluvily. Ostatní, kteří světili svátek Panny Marie, neměli dostat plat, přestože se svátky měly proplácet. Svátek Husův uznán a proplacen byl. Největšími nepřáteli mariánského svátku byli národní socialisté.³³³

³²⁸ Černá křídla římská. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 67, s. 2

³²⁹ Církevní archiv Římskokatolická farnost – Děkanství u sv. Mikuláše České Budějovice, Pamětní kniha děkanství Českých Budějovic, rukopis orig., s. 24

³³⁰ Ze Suchého Vrbného. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 40, s. 6

³³¹ Na ty svaté my nedržíme. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 71., s. 2

³³² Obvinění Jihočecha. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 79, s. 3

³³³ U nás není náboženská nesvoboda. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 94, s. 2

Chlapce ale nijak nepokárala. Podle Hlasu lidu by o takových činech neměla vůbec psát nebo by alespoň příště neměla takové darebáctví povyšovat na „šprýmovnost“. Jak by psala Stráž lidu, kdyby se jednalo o synagogu?³⁴¹

Podle listu zpuštění obyvatel Budějovic pokračovala. Začalo se bořením soch, vykrádáním chrámů a nakonec se začaly ztrácet i věci ze hřbitovů. Kradly se svítilny, ozdoby a květiny. Pokud je zloděj nemohl odnést, alespoň je poničil.³⁴² 23. června byl zloděj hřbitovných svítilen a jiného hřbitovního vybavení dopaden synem správce hřbitova. Pachatelem byl 22letý elektromontér Hynek Schotz z Dlouhé ulice. Byl podezřelý z krádeže svítilen na osmi hrobech včetně hrobu pana biskupa Říhy. Škodu způsobil za několik tisíc.³⁴³

Starobylá soška sv. Jana Nepomuckého z Lišova, která se ztratila v květnu, byla opět nalezena, ale zničená. Měla uražený nos, uši i ruce.³⁴⁴

Hlas lidu viděl známky úpadku náboženství rovněž v obratu lidí k pověrám. Mnozí se cítili být například zavázáni opsat devětkrát tzv. „nosič štěstí“, hru, kterou přinesl do Čech údajně bývalý americký důstojník. Lístky se rozesílaly poštou a přidělovaly listonošům práci. Podle názoru Hlasu lidu se vyskytovaly pověry nejvíce u lidí, kteří se rozešli s církví. Lidé se zabývali více spiritismem, stavěním horoskopů a bádáním o budoucích věcech.³⁴⁵

Vystupování z církve

Hlas lidu vyvodil, že by bylo vhodné, aby lidé skutečně nevěřící z katolické církve vystoupili. Hlas lidu by odchod nevěřících považoval za charakterní chování. Zároveň však upozornil, že mnozí nevěřící lidé nikdy katolické náboženství nestudovali a je možné, že propadli z toho důvodu řadě předsudků. Každý odstupující by měl svůj čin vážně promyslet. Proč odstupuje a ke komu odchází.³⁴⁶

Spor o přítomnost výuky náboženství ve školách

Volná myšlenka prosadila vložení věty do zákona: „*Veřejné vyučování budiž zařízeno tak, aby neodporovalo výsledkům vědeckého bádání.*“³⁴⁷ Hlas lidu se domníval, že tímto chce Volná myšlenka povzbudit bezvěrecké učitele, aby pod záminkou výsledků vědeckého bádání

³⁴¹ Jak se referuje. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 61, s. 3

³⁴² Zpuštění pokračuje. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 71., s. 2

³⁴³ Zloděj svítilen na hřbitově dopaden. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 72., s. 3

³⁴⁴ Z Lišova. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 72., s. 3

³⁴⁵ Úpadek víry – vzrůst pověry. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 42, s. 1

³⁴⁶ Vystupování z církve. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 62, s. 5

³⁴⁷ Výsledky vědeckého bádání ve škole. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 42, s. 3

šířili ve škole nevěru. Bylo nebezpečí, že lidé budou o to více uvádět ve škole v posměch víru v Boha, modlitbu, bibli, učení o Ježíši Kristu a svátosti.³⁴⁸

2. února 1920 agrární učitelstvo v Praze požadovalo beznáboženskou výchovu. Nechtěli být proti ryzímu náboženskému přesvědčení, ale odmítali teror církevníků.³⁴⁹

Rodiče dětí II. dívčí měšťanské školy odsoudili štvavý útok Stráže lidu proti panu katechetovi Farkovi. Útok se nezakládal na pravdě. Poděkovali učitelům za výuku a prosili ho, aby učil děti i v příštím roce.³⁵⁰

Hlas lidu ironicky podotkl, že se děti musely před prázdninami povinně nudit na přednáškách o Husovi a Žižkovi místo toho, aby šly na mši.³⁵¹

Výchovné články

Hlas lidu dával prostor výchovným článkům. Jeden autor článku dával za příklad Havlíčka, Palackého a Lavaleya. Zmíněné osobnosti zastávaly důležitost přítomnosti náboženství v politice a demokracii. Štěstí podle autora článku neleží jen ve hmotných statcích, nýbrž i v uspokojení srdce. Co mohou socialisté nabídnout člověku, který přišel o majetek, děti nebo zdraví? Taková politika, jež vylučuje náboženství, nemůže udělat člověka šťastným. Politici si také nemohou bez náboženství zajistit poslušnost občanů. Vojsko a četnictvo může zadržet nebo zamlčet pouze jednotlivce, ale nikoliv celý národ. Náboženství však učí člověka odpovědnosti za druhé, učí ho chápat důležitost zákonů.³⁵²

Mezi budějovickými občany existoval patrně obdiv k francouzské armádě. Dokazoval to nadšený jásot krátce po státním převratu, kdy se do Čech vracel T. G. Masaryk s českými legionáři ve francouzských uniformách. Lidé domněle francouzským vojákům provolávali radostné „vivat“.³⁵³ Hlas lidu této skutečnosti využil a vyzdvihl důležitost víry u největších francouzských vojenských velitelů. Francouzští velitelé rozhodně nepovažovali svou víru za slabost. Patřili k velmi horlivým katolíkům a věřili ve vítězství nikoliv pouze skrze zbraně, ale také skrze modlitbu.³⁵⁴

Rada československých katolíků v Praze vysvětlovala, proč se v poslední době vyskytlo tolik útoků proti Římu. S papežstvím byla spojena záruka jednoty, existence, život a síla moci katolické církve a nepřátelé chtěli sílu katolické církve zlomit. Nabádali katolíky,

³⁴⁸ Výsledky vědeckého bádání ve škole. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 42, s. 3

³⁴⁹ Agrární učitelstvo. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 47, s. 4

³⁵⁰ Díkuvzdání. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 72., s. 2

³⁵¹ Prázdniny. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 73, s. 3

³⁵² Náboženství do politiky nepatří? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 44, s. 1

³⁵³ ČAPEK, F., M. *Státní převrat v Českých Budějovicích 1928-1929*. Zvl. otisk z „Jihočeských Listů“

³⁵⁴ Jací mužové vedli francouzské vojáky k vítězství. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 46, s. 6

aby si znovu připomněli své nerozlučné spojení s papežstvím na svátek apoštolů sv. Petra a sv. Pavla.³⁵⁵

Jedna žena odpověděla jistě slečně na její článek o babičce, která se v klášterním kostele pomodlila během růžence nejméně osmdesátkrát Otče náš. Slečna se v klášteře ukryla před deštěm a z dlouhé chvíle počítala, kolikrát se stará žena pomodlí při růženci Otče náš. Slečně přišlo její počínání naivní. Starší žena se ale růžencové modlitby zastala. Během války dostala smutnou zprávu, že její syn byl zastřelen v ruských močálech. Chtělo se jí umřít místo něho a byla velmi zoufalá. Zrak jí padl v té chvíli na růženec a v modlitbě se spojovala její bolest s bolestí Svaté Matky na Golgotě. Za modlitbu Otče náš dokázala od té doby velice vroucně děkovat.³⁵⁶

Vztah českobudějovických lidovců k jiným vyznáním

Vůči protestantským církvím chovali lidovci nedůvěru pramenící z historie. Například Jana Sarkandra představili svým čtenářům jako mučedníka a oběť protestantské zloby.³⁵⁷ Přesto měli vizi sjednocení s protestanty. Neznámý autor článku v *Hlasu lidu* hledal důvod, proč lidé nenávidí církvev v tom, že lidé nenávidí toho, kdo by je mohl upomínat na jejich svěťácké smýšlení a přirozené pudy. Pro katolickou církev by bylo špatným svědectvím, pokud by ji nevěřící milovali a ctili. Divil se ale, že katolická církev měla nepřátele i mezi protestanty. Doporučoval sjednotit se na společném vyznání Spasitele a neudržovat už staré spory. Protestantské církve podle názoru autora již v době reformace cítily vratkost argumentů, proč setrvávat mimo katolickou církev, proto se snažily katolickou církev vykreslit co nejčerněji. Bohužel karikatury katolické církve vzniklé v době reformace přežily až do 20. století. Autorovi článku se zdálo, že v protestantských církvích jsou ukryti vyvolávači rozdělení – lidé liberálně smýšlející. Sami byli bez víry, ale v protestantské církvi přesto zůstávali z neznámých důvodů. Autor článku psal způsobem, který napovídal, že se v protestantských církvích určitý čas pohyboval, než se stal katolíkem.³⁵⁸

Dr. Budař se vyjádřil k článku Jihočeských Listů „O vývoji křesťanství z kultu a nauk staroindických, staroperských a babylonských“. Reklamu na knihu s tímto tématem financovala *Volná myšlenka*. Popírali v ní přednost křesťanství, tvrdili o něm, že je pouhým slepencem různých jiných náboženských soustav. Podle Dr. Budaře chtěl článek příliš rychle odpovědět na příliš složité otázky. Na pár řádcích se nedá popsat veškerá soustava náboženství, jejich dogmatické zásady, morální prameny, literární prameny a historie.

³⁵⁵ Katolické duchovenstvo našim spolkům a organizacím. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 70, s. 5

³⁵⁶ Otče náš! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 75, s. 5

³⁵⁷ Mučeník za své přesvědčení. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 44, s. 1

³⁵⁸ Nepřátelství proti katolické církvi. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 45, s. 5

Samozřejmě, že jsou si náboženství v určitých bodech blízko. Všechna náboženství řeší pocit viny před božstvem a snaží se vyjádřit vnitřní prožitek navenek. I mezi starověkými národy docházelo k hospodářským a kulturním stykům. Mohlo tedy docházet i k vzájemné výměně mezi náboženstvími. Například buddhismus se zdá ovlivněn křesťanstvím, přestože je o pět set let starší. Některé jeho důležité spisy byly napsány až ve 3. století n. l.³⁵⁹

Americký pastor J. Křenka v budějovické Besedě agitoval pro českobratrskou církev na českém jihu. Hlas lidu považoval od evangelíků za vychytralost, že se na pozvánku nepodepsali jako organizátoři. Reklamu bez podpisu dali do biografů, škol a ke katolickým kostelům. Dostavili se „papíroví katolíci“, které autor článku v Hlase lidu nabádal k charakternějšímu chování. Vyzval je, ať přestoupí k evangelíkům oficiálně a nesnaží se tvářit před ostatními katolíky jako katolíci. Autora článku mrzelo, že tito katolíci nejvíce aplaudovali při skrytých narážkách na římskokatolickou církev.³⁶⁰

Hlas lidu se začal držet stranou od Armády spásy. Podle lidovců by katolíci neměli této „sektě“ přispívat do sbírek. Přispět by měli raději do sbírek katolických spolků. Důvodem nepřispění Armádě spásy našli v tom, že není třeba podporovat někoho, kdo usiluje o vymýcení katolického náboženství v Čechách.³⁶¹

Hlas lidu stále více nedůvěřoval YMCE. Považoval tuto společnost za dílo bludu a rozkolu, za spolek přinášející amerického, protestantského ducha. Jejich cílem bylo podle Hlasu lidu svádět vlažné a neprozíravé katolíky k odchodu z církve a k přijetí životních zásad čistě rozumových se slabým náboženským nátěrem. Používali podle listu halasnou reklamu, vábná hesla, ale šlo pouze o naředené křesťanství.³⁶² Řešení bytové nouze v Budějovicích hledali lidovci v omezení výstavby baráků pro účely Ymcy. Jiné obytné prostory by se daly získat vytvořením bytové komise a návštěvou domů válečných zbohatlíků, keřasů a židovských milionářů. Obývali velké domy, ač tvořili třeba pouze dvou až tříčlennou rodinu.³⁶³

List Hlas lidu varoval před lákáním protestantů do jejich řad. Jakýsi reformátor Jindřich Husák rozesílal letáky vybízející ke vstupu do „Říše dobrovolníků“.³⁶⁴ Jiný agent chodil po domech na Budějovicku a nabízel protestantské bible ke koupi. Hlasu lidu se nelíbilo jeho počínání a chtěl po lidech, aby si od něj bible nekupovali. Jejich překlady prý v sobě obsahovaly protestantské bludy.³⁶⁵ K jedné starší paní přišel agitátor, který ji

³⁵⁹ BUDAŘ, J. Sancta sancte tractanda. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 47, s. 2

³⁶⁰ Nedělní přednáška. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 47, s. 4

³⁶¹ Armáda spásy. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 47, s. 4

³⁶² Vlci v rouše beránčím. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 58, s. 2

³⁶³ Jak odstranit bytovou nouzi v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 89, s. 2

³⁶⁴ Nedejte se klamat! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 73, s. 3

³⁶⁵ Agent s velikou neodbytností. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 85, s. 3

přemlouval k přestoupení do čsl. církve. Hrozil jí, že pokud to neudělá, bude muset platit vysoké daně. Hlas lidu poradil katolíkům, aby agitátorům ukázali dveře, stejně i prodavačům protestantské bible, i pokud by šlo o bibli kralickou.³⁶⁶

Vysvětlení rostoucí nevraživosti lidovců vůči protestantům a jejich aktivitám přineslo veřejné vystoupení evangelíků s československou církví, Volnou Myšlenkou a národními socialisty na táboře lidu na Mariánském náměstí. Nebylo ani tak překvapující, že se evangelíci stavěli protikatolicky, ale jejich spojení s protináboženskou Volnou myšlenkou a národními socialisty bylo skutečně zarážející. Přišlo přes 500 lidí. Starosta města prohlásil: „*Musíme naši mládež učit nenávisti k Římu, aby rovnost, bratrství a láska zavládla mezi námi*“.³⁶⁷ Posluchači debatovali s volnomyšlenkáři ponejvíce proto, že jim přišly diskuse s nimi zábavné. Budějovičtí katolíci v průběhu akce pobývali v chrámech, aby je popřípadě bránili proti útoku čtyřspolku.

Československá církev

Po vzniku československé církve 8. ledna 1920 v Praze vydali českomoravští biskupové v únoru pastýřský list, ve kterém stanovili pravidlo vyloučit z katolické církve každého, kdo vstoupil nebo vstoupí do církve československé.³⁶⁸ Výbor klubu duchovenstva československé strany lidové,³⁶⁹ odmítl jakoukoliv účast na schizmatu a vyjádřil oddanost papeži a jeho nástupci arcibiskupovi Františkovi Kordačovi.³⁷⁰ Papež Benedikt XV. dovolil dekretem 21. května 1920 na žádost českomoravských biskupů češtinu při liturgii, ale schizma se tím již neodstranilo.³⁷¹

V Českých Budějovicích československá církev dlouho o sobě nedávala vědět. Teprve na začátku července Hlas lidu počal očekávat brzký vznik československé církve v Českých Budějovicích. Vědělo se, že přijede Karel Farský. List proto vysvětloval čtenářům o jakou církev se jedná. Československá církev se spojila s volnomyšlenkáři. Zatím nevěděla, co vlastně vyznává, ale popírala božství Kristovo. Čsl. církev odporovala jednotě. V Českých Budějovicích odpadl k československé církvi bývalý kněz Lán, který odešel dělat správce čsl. církve v Čelákovících.³⁷² Stráž lidu naznačovala, že městské radě byl už podán návrh, aby byla zdejší českobudějovická fara proměněna na faru církve československé. Ve

³⁶⁶ Jak se agituje. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 85, s. 2

³⁶⁷ Strakatý tábor. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 94, s. 1

³⁶⁸ Biskupové českomoravští vydali pastýřský list. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 35, s. 2

³⁶⁹ představoval 1200 kněží

³⁷⁰ Bratří! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 36, s. 3

³⁷¹ Papež Benedikt XV. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 69, s. 1

³⁷² Československá církev. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 73, s. 2

skutečnosti se o ničem takovém nejednalo. Podle Hlasu lidu neexistuje právo katolíkům jejich kostely nebo fary brát.³⁷³

V červenci 1920 Hlas lidu sledoval šíření československé církve v jižních Čechách. Dr. Farský byl v Táboře a Dlouhý-Pokorný ve Vodňanech. Pokorný spílal papežům, katolické církvi a chlubil se, že je ženatý a do pekla nepřišel. Oltář jim pomáhali stavět volnomyšlenkáři.³⁷⁴ V místech, kde již čsl. církev existovala, se objevili pokusy církve zabrat katolické kostely. Vláda nařídila na základě ústavy právo katolické církve hájit svůj majetek tedy i kostely před zabíráním od členů čsl. církve. V případě nouze si mohli napadení zavolat na pomoc vojsko.³⁷⁵

V Českých Budějovicích chodili dům od domu agitátoři a vybízeli lid k přestupu do protestantských církví, ke spiritismu nebo k církvi československé. Spiritista p. učitel Böhm a slečna Marie Králíková mluvili veřejně na schůzi v Havlíčkově kolonii o tom, že z kostelů by mohly vzniknout krásné byty, z bohoslužebných rouch oděvy pro děti a za prodané mešní kalichy by se mohly získat peníze pro chudé. Hlas lidu si nedokázal představit, jak by se z kostelů daly postavit byty, zapochyboval o množství oblečených dětí z mešních rouch i o prodeji mešních kalichů. Jediní, kdo by byli ochotni je v dražbě koupit, by byli židé a to stejně pod cenou. Peníze získané by skončili pravděpodobně v ruku nějakého úředníka, rozhodně ne v ruku chudých.³⁷⁶

V České Křemži se pokusili příslušníci čsl. církve vniknout do kostela a zmocnit se ho. Na odpor se jim postavilo několik členů Orla z Českých Budějovic a několik členů katolické mládeže z okolí. Naštěstí zakročilo četnictvo a českoslovenští se rozešli.³⁷⁷ Roudnický popsal událost v České Křemži následovně. Českoslovenští vykřikli: „*Pojďme do kostela!*“ a profesor budějovické reálky Šimeček a Dlouhý-Pokorný se vydali zabrat kostel. Lidé ale kostel bránili, proto se snažil Dr. Šimeček vynutit násilím klíč na děkanství. Klíč mu dán nebyl a obránci kostela orlové byli zbiti. (Roudnický vyvrátil předchozí zprávu, že by četnictvo zakročilo). Roudnický se ptal ministerstva vnitra, zda událost vyšetří a viníky potrestá podle práva. Zapochyboval nad tím, že by mohl výtržník jako profesor Šimeček mít vhodný vliv na středoškolskou mládež.³⁷⁸ Jihočechem se ale na poslance Roudnického zlobil a nazval ho denunciatem, protože hájil právo katolíkům na kostel.³⁷⁹

³⁷³ Československá církev. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 74, s. 2

³⁷⁴ Československá církev. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 81, s. 1

³⁷⁵ Na obranu církve. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 85, s. 3

³⁷⁶ Zuřivá agitace protikatolická. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 87, s. 1

³⁷⁷ Zmařený útok na kostel v Č. Křemži. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 92, s. 1

³⁷⁸ Poslanec Roudnický. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 10, s. 3

³⁷⁹ Jihočechem. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 11, s. 2

V srpnu 1920 v České Křemži příslušníci čsl. církve svedli bitku na lidovecké schůzi. Podle Hlasu lidu pomýšleli i na vraždu, jinak by nebylo možné, aby se dopředu domluvili na přítomnosti lékaře. Schůzi rušili, povykovali a začali házet po panu Roudnickém sklenice. Ačkoliv mířili na jeho hlavu, strefili se pouze do zdi za ním, bohužel ho střep z jedné z nich zranil na hlavě.³⁸⁰ Původcem výtržnosti byl podle Hlasu lidu Dr. Šimeček, který příslušníky čsl. církve zfanatizoval. Za házení sklenic a za zranění Roudnického byli obviněni Sýkora a Lang. 2.srpna 1921 se zodpovídali Sýkora a Lang před soudem v Českých Budějovicích. Svědci z řad československých společně s četníkem Kmochem popřeli, že by v místnosti byly sklenice, natožpak, aby jimi někdo házel. Sýkoru však neobhájili a byl odsouzen ke třem měsícům těžkého žaláře. Roudnický nemohl Langa s určitostí označit za pachatele, proto byl viny zproštěn. Hlas lidu dodal, že nejlépe by bylo, aby na soudní lavici nezasedl ani tak Sýkora, ale původce celé aféry – Šimeček.³⁸¹ *Stráž lidu* se soudem proti Sýkorovi nesouhlasila. Roudnický měl podle čsl. socialistů nastavit i druhou tvář, jak praví Písmo, a nedávat Sýkoru před soud. Hlas lidu jejich názor odmítl. Kristus nikdy neřekl učedníkům, aby se nechali zabít. Právě to chtěl Sýkora Roudnickému udělat.³⁸²

Ačkoliv církev československá se datuje od 8. ledna 1920, České Budějovice si na její vznik musely počkat až do 7. října téhož roku. Za zvláštnost českobudějovické československé církve lze považovat fakt, že jejími zakladateli nebyli kněží, nýbrž čtveřice laiků: PhDr. František Šimeček – první předseda obce, Václav Ornest – pokladník, František Svačina a Jan Králík. Celkový počet zakládajících členů byl velmi malý, měl pouze 7 členů. Po krátké době však počet jejich členů značně stoupl. První tři bohoslužby odsloužili Karel Koudelka z Brandýsa nad Labem, ThDr. Karel Farský a spisovatel Bohumil Zahradník Brodský. Na stálého duchovního si obec musela počkat. Stal se jím JUDr. František Brož z Hluboké nad Vltavou, muž významný svým vlivem na rozrůstání a upevňování církve československé v jižních Čechách.³⁸³

František Šašek, člen budějovické československé církve, vzpomínal na založení obce, jako na dobu plnou radostného nadšení z opět nabitého míru ve světě. Obec rychle rostla a sílila. Věřil, že tato církev pracovala pro blaho církve a národa. V Husově sboru prý mnozí našli opět víru v Boha.³⁸⁴ Nadšeně a nostalgicky popisoval vznik československé církve v Budějovicích i jeden z jejích prvních kněží Judr. František Brož. V té době prožíval mnoho

³⁸⁰ Příslušníci čsl. církve schopni i vraždy. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 97, s. 5

³⁸¹ Oběť Šimečkova štvání odsouzena na tři měsíce do těžkého žaláře. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., čís. 82, s. 2

³⁸² Stmívá se. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 83, s. 2

³⁸³ JAREŠOVÁ, J. *Vznik sboru církve československé v Českých Budějovicích*. Diplomová práce. Jihočeská Univerzita, Pedagogická fakulta – katedra filosofie a sociologie, 1993, s. 23

³⁸⁴ 25 let náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích (1920 –1945). Nákladem vlastním. – Knihitiskárna V.A.Vimer a spol., České Budějovice 1945, s.2

starostí o osud obce, ale zároveň pocity štěstí a nepopsatelného blaha. Láska ho prozařovala svým ohněm a cítil se jako dítě pod dohledem láskyplného nebeského Otce. Podle jeho vzpomínek to byla doba podobná době prvních křesťanů, či době českých Husitů.³⁸⁵ Členové nové církve se provizorně scházeli v tělocvičně dívčí školy. Tělocvična byla přeměněna na studentskou kapli a byla nazvána kaplí Betlémskou. Zástupy se v ní tísnily hlava na hlavě a poslouchaly slovo Boží. Domů se vraceli nadšení a spokojeni. Podle F. Brože do roku 1921 obec narostla bez jakékoliv agitace. Z důvodu malého prostoru se přesunuly některé bohoslužby do prostorného sálu budějovické Ymcy v blízkosti hlavního nádraží. František Brož konal bohoslužby nejen v Českých Budějovicích, ale i v sousedních obcích. Svou církev považoval za nezátíženou dogmaty. Na své církvi vyzdvihoval, že se neopírá pouze o bibli a cizí tradici, ale i o tradice národní a vědecké poznání. Byla to sociální církev, která neslibovala Boží království až po smrti, ale snažila se ho uskutečnit již zde na zemi. Šlo o demokratickou církev, nerozhodoval v ní pouze kněz, ale i lid. Taková církev byla podle ideálu F. Brože církví budoucnosti.^{386 387}

Po vzniku československé církve se rozpoutal mezi československými a katolíky boj o věřící a o kostely. Překvapivě spolupracovaly československá a českobratrská církev, Volná myšlenka a strana československých socialistů. V Budějovicích uspořádaly v roce 1920 projev pod heslem „Pryč od Říma!“.^{388 389} V roce 1922 měla církev 6435 členů a o tři roky později 6860 členů.³⁹⁰ Biskupství reagovalo na vznik čsl. církve v Českých Budějovicích velmi rychle. Již ke konci října se v katedrále měly uskutečnit přednášky o církvi. Pravděpodobně šlo o snahu odvrátit katolíky včas před hrozbou, že se přidají k československé církvi.³⁹¹

³⁸⁵ 25 let náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích (1920 –1945). Nákladem vlastním. – Knihtiskárna V.A.Vimer a spol., České Budějovice 1945, s.3

³⁸⁶ 25 let náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích (1920 –1945). Nákladem vlastním. – Knihtiskárna V.A.Vimer a spol., České Budějovice 1945, s.3

³⁸⁷ Judr. Jindřich Autengrube vysvětlil, proč vstoupil do československé církve. Slyšel v Luhačovicích s manželkou mluvit Farského. Shodli se, že v nové církvi se mohou nábožensky vyžít bez jakýchkoliv duševních a rozumových kolizí. (25 let náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích (1920 –1945). Nákladem vlastním. – Knihtiskárna V.A.Vimer a spol., České Budějovice 1945, s.7)

³⁸⁸ RADA, F. *Když se psalo T.G.M. – České Budějovice v prvním desetiletí republiky*. České Budějovice: Růže, 1992, s.98

³⁸⁹ Kostely v českobudějovickém kraji hájil proti nově vzniklé církvi P. Roudnický, poslanec za lidovou stranu. Při jednom z projevů v Křemži byl za svá urážlivá slova proti československé církvi dokonce zraněn. V Českých Budějovicích došlo k přímé bitce mezi orly a členy nové církve v kostele sv. Anny v Kněžské ulici roku 1921. Přivolaný okresní hejtman nechal kostel vyklidit, ale výtržnosti a hádky trvaly kolem kostela ještě celé nedělní dopoledne.

³⁹⁰ SVOBODA, R. *Vznik farnosti sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích: příspěvek k dějinám církevní správy v Českých Budějovicích v letech 1888 – 1925*. České Budějovice, 2004. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Historický ústav. Vedoucí práce M. Novotný.

³⁹¹ Katolíci! *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 5, s. 1

Jmenování nového biskupa českobudějovického

Lidovci na konci roku 1920 vítali zvolení nového biskupa Šimona Barty. Papež podle nich vybral správného muže do nesnadné současnosti. Bárta přišel v době zmatku, dezorganizace a rozvratu. Platil za zásadového muže, důsledného a přímého. Jeho jediným cílem byla spása duší. Dobré jméno měl mezi svými studenty. Rozhled získal po svých cestách v Evropě. Naučil se čtyři evropské jazyky. Dobře se vyznal v českých dějinách a věděl, jak důležitou byla pro český národ církev. Lidovci slíbili biskupovi modlitbu a věrnost.³⁹² Na schůzi místní a diecézní rady katolíků byl napsán dopis papežskému nunciovi: „*Diecézní rada katolíků česko-budějovických prosí Vaši arcibiskupskou Milost, aby u Jeho Svatosti papeže Benedikta XV. byla tlumočnickem nejvroucnější vděčnosti a radosti, kterou pociťují katolíci čeští nad jmenováním ndp. Prof. Šimona Barty biskupem českobudějovickým a spolu slibují, že oddanost k novému biskupu bude jim vždy poutem lásky a poslušnosti ke Svatému Otci, jehož nejvěrnějšími dítkami toužíme býti.*“³⁹³

4.3.4.2 Politika

Obavy z odluky církve od státu

22. února 1920 se konala v budějovické Besedě schůze Svazu čsl. legionářů. Tématem bylo ozdravení poměrů v republice. Přáním svazu bylo, aby se Československo stalo pokrokovou zemí. Přihlásili se k Masarykovu programu, tedy k odluce církve od státu, k vyvlastnění velkostatků, k pozemkové reformě a socializaci. Přiznali, že svůj boj za války proti Vídni chápali i jako boj proti Římu. Vídeň i Řím se snažily podle nich český národ utlačovat. Nebylo jim jasné, jak je možné, že v otázce odluky církve od státu, může docházet k nějakému kompromisu. Proč by měl být katolicismus zase státním náboženstvím? Proč by se ve školách nemohla vyučovat laická morálka? Proč neodstranit ze společnosti kapitalistický systém, který brzdí národ? Hlas lidu si položil na oplátku otázku: Prospěje Svazu čsl. legionářů nová protikatolická a socialistická profilace?³⁹⁴ Svaz čsl. legionářů se bránil proti obsazování předních míst ve státním aparátu bývalými přísluhovači Rakouska Uherska, ale nekladl si otázku, kdo dosazuje tyto lidi. Podle lidovců nedosazoval klerikál ani buržoaz, ale předseda sociálních demokratů Tusar, ministr Národní Obrany národní socialista Klofáč a ministr vnitra agrárník Švehla.³⁹⁵

³⁹² Naše naděje. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 14, s. 1

³⁹³ Místní a diecézní rada katolíků. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 15, s. 2

³⁹⁴ Jak si představuje Svaz čsl. legionářů ozdravení poměrů v republice. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 38, s. 4

³⁹⁵ Otázka bez odpovědi. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 39, s. 1

Ústavní výbor se usnesl o správě církví. Církev se měly spravovat samostatně, ale s tou podmínkou, že stát jim právo samosprávy propůjčuje. Hlas lidu varoval před tímto usnesením, protože dal stát najevo, že církev považuje za jakýkoliv jiný spolek. Pokud by byl návrh přijat, církev by byla poškozena více než při odluce církve od státu.³⁹⁶

Lidovci si dokázali všimnout i pro církev příznivých vládních rozhodnutí. Zmínili se o zvýšení důchodů pro kněze v penzi.³⁹⁷ Celkově však byli s vládou nespokojeni. 28. říjen plánovali oslavit jako manifestaci proti byrokratické protináboženské vládě. Chtěli volat po republice demokratické a křesťanské.³⁹⁸

Politické schůze a besedy

Národní socialisté uspořádali v budějovické Besedě schůzi na téma zlepšení současné neutěšené sociální situace národa. Díky mnohoslibné reklamě se dostavil velký počet posluchačů. S referátem vystoupila paní Dvořáková z Prahy. Lék na nedostatek, drahotu a neschopnost některých politiků viděla v odchodu národa z katolické církve. Dosavadní bídou země je podle ní vinen papež a to, že lidé věří dosud v Pannu Marii, věří zázrakům lurdským a sbírají na chléb sv. Antonína. Hlas lidu myšlenky paní Dvořákové dotáhl do konce. Chudákům by se neposkytovaly almužny a ponechali by se osudu (nechali by se zemřít). Tím by se národ zbavil nepotřebné zátěže a dosáhl by konečného blahobytu. Paní Dvořáková také tvrdila, že klerikálové jsou proti vládě a republice. Podle Hlasu lidu zapomněla dodat, že za vládu a republiku považuje sebe a národní socialisty. Navíc klerikálové jsou rovněž občany republiky a proto po nich nikdo nemůže chtít, aby pouze platili a mlčeli. Podle Hlasu lidu se málo mluví o bohatství současných židů, o jejich milionech a o jejich palácích. Stát se k nim však chová mnohem shovívavěji než ke katolické církvi, protože si uvědomuje potřebu jejich spolupráce. Hlas lidu s uspokojením zaznamenal, že projev paní Dvořákové se nelíbil ani některým členům národní sociální strany. List doplnil pro srovnání názor pana Šamalíka, člena národního shromáždění, který také viděl nebezpečí v sociálním nedostatku. Věděl, že nedostatek může způsobit rozvrat státu. Řešení vkládal do rukou zemědělcům, především křesťanským, kteří budou ochotni ze své úrody dávat ostatním co nejvíce.³⁹⁹

³⁹⁶ Poměr státu k církvím. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 40, s. 2

³⁹⁷ Drahotící výpomoc římskokatolickým duchovním. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 5, s. 2

³⁹⁸ Organizacím Československé strany lidové! *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 5, s. 1

³⁹⁹ Co budeme jísti, čím se budeme odívati? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 37, s. 1

Agrární strana svolala veřejnou schůzi, k níž pozvala jako řečníka odpadlého kněze Valentu. Mluvil proti katolíkům. Učit děti dobrému, modlitbě - prohlásil za zbytečné. Některé matky po těchto slovech ze schůze raději odešly.⁴⁰⁰

11. dubna 1920 mluvila slečna Mayerová na schůzi lidovců v Českém Krumlově. Vykládala o historii a o potřebě náboženské výchovy ve školách. Pan učitel Maryška ji odporoval tím, že mezi šedesáti dětmi jsou tři děti, jejichž rodiče si vysloveně nepřejí, aby ve škole bylo přítomné znamení jakéhokoliv vyznání. Po vystoupení ještě několika řečníků chtěla slečna Mayerová pokračovat v promluvě, ale sociální demokraté ji už nechtěli poslouchat, s hlomozem se zvedli a sál opustili.⁴⁰¹

24. dubna mluvil v Besedě národní demokrat Dr. Mareš. Za téma své řeči si zvolil dvě internacionály, které se snaží zmocnit světové moci. První z nich je internacionála sociálně demokratická. Ovládá ji tajemná mezinárodní společnost vlastníci ohromný mnohamiliardový kapitál a sledující jediný cíl – ovládnout celý svět. Jeden z posluchačů vykřikl, že touto společností jsou židé. Ale pan Mareš jeho slova nepotvrdil ani nevyvrátil, přestože se o něm vědělo, že je antisemitou. Hlas lidu nemohl pochopit, proč nemluvil jasně a svou řeč nedotáhl do konce. Za druhou nebezpečnou internacionálu pokládal pan Mareš katolickou stranu lidovou. Svě nejvyšší hlavy má v Římě, Berlíně a v Moskvě. Svou vázaností na cizinu projevuje lidová strana nedostatek vlastenectví, ne-li kacířství. Hlas lidu se překvapivě hájil poměrně mírně, pravděpodobně si ho pan Mareš získal tvrzeními o první internacionále. Pan Mareš si podle Hlasu lidu plete čsl. stranu lidovou a katolickou církev. Proč však, i pokud zaměnil tuto stranu s církví, viděl jejich spojence nejen v Říme, ale i v Berlíně a Moskvě, nedokázali vůbec odušit. Prostředky strany lidové v předvolebním boji nazval pan Mareš nekřesťanskými. Hlas lidu se bránil tím, že sebeobrana je v křesťanství přípustná a oni se bránili proti útokům ostatních politických stran.⁴⁰²

V neděli 20. června se konal v Trhových Svinech župní sjezd hasičský. Učitel Zimmermann z Olešnice šval na táboře lidu proti lidovecké straně. Prohlásil, že její voliči sestávají z hloupých sedláčků, kteří ještě dají na pana faráře. Ještě té noci, byl v Trhových Svinech vykraden kostel.⁴⁰³

V českobudějovické Besedě p. vikář Brenner promluvil na svátek apoštolů Petra a Pavla k velkému množství posluchačů. V Besedě se tlumočily city lásky a oddanosti katolíkům k papežské stoli. Na schůzi zazněla i báseň od K. Dostála Lutinova „Píseň církve“. Pan opat Zavoral mluvil o vzniku a významu papežství. Po skončení shromáždění propukl

⁴⁰⁰ Ze Slabšic. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 47, s. 6

⁴⁰¹ Z Českého Krumlova. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 52, s. 6

⁴⁰² Několik poznámek k řeči Dr. Mareše. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 56, s. 1

⁴⁰³ Z Trhových Svinů. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 71, s. 3

neutuchající potlesk. Bárta přesvědčil posluchače, že Řím není a nebyl nepřitelem českého národa, naopak mu byl v mnohých dobách přítelem a rádcem. Pan B. Koukl řečnil o činnosti Benedikta XV. za války a zmínil se i o sobě. Teprve po skončení univerzitních studií se dostal prvně ke studiu bible a historie církve. Podle jeho názoru by všichni katolíci a hlavně její odpůrci měli bibli a učení církve pořádně prostudovat. Jen tak poznají pravdu. Ke konci setkání byl papežskému nunciovi Klementovi Micarovi zaslán holdovací telegram sv. Otcí.⁴⁰⁴

Vztah lidovců k židům

Redaktor *Kassandra* mluvil 14. září na Královských Vinohradech na táboru lidu o potřebě odstranit židy a cizácké živly z ústředí všech vedoucích míst v republice. 29. září byl *Kassandra* přijat prezidentem republiky T.G. Masarykem. Mluvili spolu o oprávněnosti antisemitismu. *Kassandra* si byl jistý, že jeho antisemitismus je správný, protože pokládal židy za vychytralé, hledící pouze na svůj prospěch nikoliv na prospěch veřejný. Masaryk se snažil židy hájit. Vyzdvihl židovské kladné vlastnosti a odůvodnil jimi obsazení nejlepších míst ve státní správě. *Kassandra* nesouhlasil s tím, aby tři čtvrtiny celého obchodu a průmyslu měli v rukou židé. Z republiky kamsi mizelo množství vytěženého uhlí, ačkoliv republika uhlí tolik potřebovala. *Kassandra* postavil do zákulisí uhelných machinací židy. Oni vlastnili největší české těžební společnosti. *Kassandra* žádal zestátnění uhelných dolů, čímž by se sice židům odebralo právo na rozhodování o těžbě a prodeji, ale přitom by jim byly ponechány ředitelské posty ve společnostech a dostávali by jeden milion korun ročně. Zůstal by jim skutečně velice slušný plat a stát by netrpěl dosavadními ztrátami.⁴⁰⁵ Jihočeské listy reagovaly na článek *Hlasu lidu* o setkání Masaryka s redaktorem *Kassandrou*. Jihočeské listy v článku viděly snahu lidovců prosadit své klerikální zájmy. *Hlas lidu* si však na oplátku nárokoval právo informovat o různých pohledech na politické a sociální otázky. Obvinil Jihočeské listy ze snahy odvrátit pozornost od otázky židovské nadvlády v Československu.⁴⁰⁶

Židovská „Tribuna“ se vyslovila nelichotivě o věrozvěstech Cyrilovi a Metodějovi. Ptala se, proč ještě pěstovat úctu k tomuto podivnému „bacilu“? Národ podle Tribuny nemůže kolísat mezi moderní dobou a neustálým poukazováním na doby minulé. *Hlas lidu* odmítl židovské rady. Slované sami nejlépe vědí, co si mají myslet.⁴⁰⁷

Hlas lidu otiskl článek převzatý z maďarského časopisu „*Esti Ujszak*“. Psalo se v něm o činnosti židů. Ve svých listech se židé údajně holedbali mocí získanou během posledních revolučních událostí. Záleží jen na tom, zda budou v budoucnu spolu držet. Židé by měli

⁴⁰⁴ V českobudějovické *Besedě*. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 73, s. 2

⁴⁰⁵ Redaktor *Kassandra*. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 44, s. 6

⁴⁰⁶ Všelijací republikáni. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 45, s. 3

⁴⁰⁷ Dorost židovského listu. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 52, s. 2

pracovat na tom, aby získali všechny úřady a všechnu moc ve státě. V jedné blízké republice se jim tento plán již povedl (v Československu?). Už bude konec vandrování. Nový Izrael nalezne své místo mezi Dunajem a Tisou. Pogromů se židé bát nemusí. Jejich doba je již minulostí. Aby se moc židů více upevnila, měli by vstupovat do tajných spolků.⁴⁰⁸

Hlas lidu věřil zprávě o nalezení dvaceti sedmi umučených jeptišek ve sklepech parlamentu. Sice nenapsali, v jakém parlamentu se těla našla ani kdo by mohl být pachatelem, ale protože vložili zprávu za článek o židech, čtenáři si automaticky dosadili nepojmenovaného viníka.⁴⁰⁹

Hlas lidu sledoval pozorně židovskou kriminalitu a neopomněl ji věnovat čas od času více místa. Informoval o nalezení několika metrických centů stříbrných a zlatých peněz, velkých zásob kůže, obilí, moštu, omastku, kostkového a krystalového cukru v Hajdudoroku u Debrecína. Ohromné zásoby nashromáždili židé z neodvedených přebytků. Hlas lidu upozornil trochu bez souvislosti v návaznosti na předchozí informaci o počtu devatenácti židů v československém parlamentě.⁴¹⁰ Hlas lidu psal většinou antisemitsky, ale k jeho dobru lze připsat, že se dokázal zmínit o židech i v kladném smyslu. V Praze se pokusil v květnu utopit sebevrah po skoku ze Střeleckého ostrova. Život mu naštěstí zachránil kolemjdoucí žid.⁴¹¹

Lidovci připomněli cíl své politiky. Jsou pro republiku, ale ne pro republiku, která se stane zemí zaslíbenou pro židy.⁴¹²

Volební boj

18. dubna 1920 se měly konat velice důležité parlamentní volby.⁴¹³ Hlas lidu před volbami agitoval pro svou stranu a pro své kandidáty do poslanecké sněmovny. Jedním z agitačních hesel bylo: „*Všichni lidé, kteří nesouhlasí se židovskou nadvládou, volí 18. dubna s čsl. stranou lidovou, jejíž kandidátní listina označena jest č. 9 a počíná jmény Roudnický A., katecheta, Kaňourek A., rolník, Mayerová L., odborná učitelka.*“⁴¹⁴ Ihned se strhl volební boj plný vzájemných obviňování a hesel. Lidovci obviňování od ostatních stran brali paradoxně jako poctu, protože jim konkurenční politické strany dávaly nevědomky najevo svou obavu z rostoucích lidoveckých preferencí.⁴¹⁵

⁴⁰⁸ Drzost židovského listu. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 52, s. 2

⁴⁰⁹ Drzost židovského listu. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 52, s. 2

⁴¹⁰ Synagoga skladištěm. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 58, s. 1

⁴¹¹ Skočil v sebevražedném úmyslu do Vltavy. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 64, s. 2

⁴¹² Příbuznost klerikalismu a židovství. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 81, s. 2

⁴¹³ Evangelické „Bratrské Listy“ si stěžovaly na datum voleb, které opět zasáhlo do neděle. Vyvodili, že volby se nekonají v sobotu kvůli židům, a urážení křesťanského citu nikoho nezajímá. Vyzvali své čtenáře, aby v neděli demonstrativně nevolili. Hlas Lidu tento článek otiskl, ale nevyjádřil se, zda s protestantským časopisem souhlasí.

⁴¹⁴ Titulní strana. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 51, s. 1

⁴¹⁵ Jakých obětí pro český národ přinesl pan Kříž? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 50, s. 3

Například Národní demokracie v Českých Budějovicích vydala letáky, ve kterých obvinila lidovce z vyvolávání náboženských bojů v národě. Podle národovců náboženství do politiky nepatří, ani politika do náboženství. Hlas lidu oponoval. Strhli si lidovci sami sochu Matky Boží? Doporučují učitelům, aby se s dětmi nemodlili? Vynášejí sami kříže ze škol? Proč by měli věřící politikové svou víru zatajovat? Ano, politika nepatří do kostela, pokud s náboženstvím nesouvisí. Pokud se ale náboženství dotýká, kde jinde by se o tom mělo mluvit než v kostele? Je pravda, že Kristus hlásal chudobu nejen apoštolům, ale celému světu. Chtějí-li národní demokraté, aby se církev vzdala majetku, mohou jí jít příkladem. Církev bohatství potřebuje. Musí z něčeho platit kněze, kostely, správu církve a podobně. Při srovnání životní úrovně církevních knížat a novodobých kapitalistů z národní demokracie je podle listu jasné, kdo žije střídměji. Hlasu lidu se nelíbilo, že ačkoliv leták kritizoval všechny politické strany, nenapsal ani slova proti židům. Přitom židé zbohatli ve válce, ovládají peněžní trh a do poslední chvíle před vyhlášením samostatnosti Československa byli největšími odpůrci českého národa.⁴¹⁶

Také „Stráži Lidu“ se zdálo, že lidovci se snaží získat hlasy lidu z kazatelen tím, že rozdmýchávají nespokojenost s vládou. Hlas lidu se částečně přiznal, když ironicky dodal, že vláda by se nebála o svá pohodlná křesla, kdyby si byl jistá, že vládla dobře. Pak by ji nikdo ani z kazatelny nemohl o křesla připravit.⁴¹⁷

Hlas lidu představil stručně hlavní cíle československých politických stran tak, aby bylo jasné, že ani jedna z uvedených stran není pro volbu katolíků vhodná z důvodů morálních.⁴¹⁸ Pouze československá strana lidová viděla cíl člověka výše než v pozemském životě. Hájila duchovní zájmy. Brala do ochrany katolíky a bylo-li třeba i náboženství jiná. Nehlásala třídní boj. Československá strana národně-demokratická nebyla pro třídní boj, k náboženským otázkám se chovala buď netečně nebo byla proti náboženství a to zvláště proti náboženství katolickému. Republikánská strana venkova se chovala v náboženských otázkách podobně jako národní demokratická strana a v otázkách třídního boje se zabývala bojem venkova proti městu. Československá strana sociálně demokratická vedla třídní boj dělnictva proti třídám ostatním a usilovala o úplné odstranění křesťanství. Strana československých socialistů (národních socialistů) byla dříve proti třídnímu boji, později se k němu však připojila i po stránce náboženské. Socialistická strana československého lidu pracujícího vypracovala nejlepší hospodářský program ze všech ostatních stran, ale vystupovala také

⁴¹⁶ Český volič a volička nedá klerikálům ani hlasu. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 48, s. 5

⁴¹⁷ Stráži Lidu. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 51, s. 4

⁴¹⁸ Na rozcestí. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 52, s. 1

protinábožensky. Řemeslnicko-živnostenská strana zastávala názor, že náboženství je soukromou věcí.⁴¹⁹

Navíc lidovci vytkli straně národních socialistů a sociálních demokratů, že nevládly, protože jim pro samé protináboženské štvání na nic jiného nezbyl čas.⁴²⁰ Strana agrární, národních socialistů, národních demokratů a strany živnostenské schválily manželskou rozluku. Snížily hodnotu manželství a důstojnost ženy jako manželky a matky. Souhlasem s tímto zákonem se otevřela brána rozvratu rodinného života. Tyto strany chtěly vzít právo rodičů na výchovu svých dětí ve škole. Podle lidovců to byly strany nekřesťanské a sobecké. Pokud by ve volbách zvítězily, nemohl by v zemi nikdy panovat pořádek. Katolíci podle Hlasu lidu nemohou nikdy volit strany, které jsou nepřáteli jejich víry.⁴²¹

Všechny politické strany vydaly letáky, které obviňovaly lidovce z rakušáctví. Hlas lidu okamžitě zašel do archivů a našel důkazy o loajalitě všech současných politických stran k Rakousku Uhersku před válkou.⁴²² List neměl v úmyslu loajalitu stranám vyčítat, ale na oplátku požadoval, aby neosočovaly lidovou stranu se stejného chování.⁴²³

Nejagresivnější volební boj proběhl mezi lidovci a příslušníky sociální demokracie. Údajně si rozbíjeli hlavy v Českých Budějovicích, Trhových Svinech, v Písku i v Kladně.⁴²⁴

Lidová strana připomněla čtenářům, že socialistické strany i strana národně demokratická hlasovaly v obecním zastupitelstvu proti položce 800 korun na postavení oltářů o Božím Těle. Pouze lidová strana hájila práva katolíků. Bohužel byla přehlasována většinou. Ještě hůře než na radnici si počínají tyto strany v Národním shromáždění.⁴²⁵

13. dubna se konala v sále českobudějovické Besedy schůze čl. strany lidové. Po zkušenostech posledních dnů, kdy socialisté rozbili tábor Rašínův v Českých Budějovicích i schůzi rady Titěry v Trhových Svinech a po píseckých násilnostech, rozhodl se ústřední výbor lidoveckých organizací uspořádat schůzi pouze pro voliče čl. strany lidové. Lidovci se obávali i řečí, které se vedli v továrnách o Roudnickém. Hrozilo se mu při nich, že se mu povede hůře než Dru. Rašínovi. Lidí do Besedy přišlo skutečně mnoho. Nevešli se ani do sálu a museli stát i v přilehlých místnostech. Do sálu se pustili rovněž slušní stoupenci jiných stran. Schůzi zahájil Msgr. Slavík. Promluvil kandidát do senátu Dr. Budař. Nastínil, kam vede československý liberalismus. Dělník Kalista mluvil o věcech dělnických. Učitelka

⁴¹⁹ Politika a politický život. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 42, s. 3

⁴²⁰ Loď se potápí. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 50, s. 4

⁴²¹ Nezapomeňte! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 50, s. 1

⁴²² Která strana může nás vinit z rakušáctví? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 51, s. 2

⁴²³ Co musí být dnes našim úkolem? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 51, s. 2

⁴²⁴ Volební boj. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 52, s. 4

⁴²⁵ K našim obrázkům. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 52, s. 4

Mayerová o povinnostech žen. Pan katecheta Roudnický představil lidovecký program a vady současné politiky. Schůzi zakončil zpěv písně Svatý Václave.⁴²⁶

Volební boj a katecheta Roudnický

Katecheta A. Roudnický byl nejžhavějším kandidátem lidovců do parlamentu na Českobudějovicku. Bylo to čestné místo, ale vyžadovalo odvalu a silnou osobnost, protože se musel vypořádat s množstvím útoků na svou čest i zdraví.

Jako první napadl Roudnického p. Kříž (přítel sociálních demokratů) v „Právu Lidu“. Nejšťavnatější lži se pak objevily v „Jihočechu“. Roudnický měl údajně kázat 1. listopadu 1914 proti Masarykovi a pobloudilcům za hranicemi.⁴²⁷ Jihočech napsal o Roudnickém, že při návštěvě zraněných 28. listopadu 1914 v Bele Cerkvi vytýkal nemocným zradu a strašil je potrestáním. Hlas lidu událost vysvětlil tím, že Roudnický pouze vypravoval o stanném právu, které bylo tehdy vyhlášeno. I to, že toto vyhlášení neplatí pro účastníky bitvy u Smedoreva, protože bylo vyhlášeno až po této bitvě.⁴²⁸

Poručík Gustav Kössl (po válce úředníkem filiálky Živnostenské banky v Českých Budějovicích) se Roudnického zastal. Na vlastní oči sledoval jeho činnost ve válce celkem jedenáct měsíců. Kössl byl v té době vyšetřován za velezradu Rakouska Uherska. Varoval Roudnického, aby se s ním na veřejnosti nebavil, protože se mohl dostat do potíží. Přesto se Roudnický nebál a nevyhýbal se mu. Jeho odvalu nazval sebevraždou. Roudnický ve společnosti důstojníků nazval císaře Františka Josefa věrolomným, neboť nesplnil sliby z roku 1871. Roudnický byl za svá slova vyšetřován a hrozila mu poprava. Naštěstí mezitím došlo k rozpadu Rakouska Uherska a oba byli zachráněni od přísného trestu.⁴²⁹

V Třeboni vystoupil Roudnický na veřejné voličské schůzi a pozvaný řečník ze sociální demokracie plánoval Roudnického napadnout. Nepovedlo se mu to však, protože napadal sprostě nejen Roudnického ale i shromážděné posluchače. Posluchači si nechtěli dát jeho chování líbit. Lidovci byli za jeho projev vděční, protože se po jeho slovech sympatie posluchačů přiklonily na jejich stranu. Národní socialisté a sociální demokraté podle Hlasu lidu přímo šleli proti lidovcům, protože jim na Třeboňsku rostly preference.⁴³⁰

V Dobřejovicích se uskutečnila schůze strany lidové. Pan učitel Dubský (bez vyznání) na ní mluvil pro násilnou rozluku státu a církve. Učitel Bohuněk mluvil proti Roudnickému a obviňoval stranu lidovou za válku. Všechna obvinění šikovně vyvrátila slečna Mayerová

⁴²⁶ Schůze voličů čl. strany lidové. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 53, s. 4

⁴²⁷ Sociální demokraté a katecheta Roudnický. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 50, s. 2

⁴²⁸ Jak si počínal Roudnický při návštěvě nemocných. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 50, s. 2

⁴²⁹ Očitý svědek. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 50, s. 3

⁴³⁰ Z Třeboně. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 51, s. 6

z Českých Budějovic. Jeden občan například obvinil Roudnického i za to, že vedl vojáky přes řeku Sávu. Hlas lidu připomněl, že vojsku nevedl Roudnický, ale generál Potiorek. Obvinění vůči Roudnickému se zdála postupem doby stále absurdnější. Na výzvu pana učitele Dubského, aby občané vystoupili z církve, reagovali přítomní odporem. Straně lidové vystoupení pana Dubského opět paradoxně neublížilo, ale prospělo. O židovstvu mluvil poté pan redaktor Kassandra z Prahy. Úředník vlády Dr. Slavíček nařídil, aby se o židech mluvilo slušně. Hlas Lidu se podivoval, proč to samé nenařídil i při předchozím hanlivém projevu o římskokatolické církvi. Důvod našel v židovském ovládnutí celé republiky.⁴³¹

Protivníci neustávali v obviňování lidovců z provádění rakušácké politiky. Hlas lidu se ptal, kolik milionů dali na válečnou půjčku agrárníci a kolik duchovní. Agrárníci poskytli 68 miliónů, kdežto duchovenstvo pouze 12 miliónů. Vojín Josef Bláhovec z Chvalovic potvrdil slova poručíka pana Kössla, který se zastával skutečného vlastenectví pana Roudnického. Potkal ho v Prodě roku 1917 a dosvědčil, že Roudnický ve svých kázáních nic špatného neříkal.⁴³²

Volby do parlamentu

18. dubna se konaly s napětím očekávané volby. V Českých Budějovicích probíhaly volby klidně bez výtržností. Porážku na Českobudějovicku utrpěla strana národních socialistů. Ostatní strany si o něco polepšily oproti loňským obecným volbám. Čsl. strana lidová si vedla dobře zvláště v obcích, kde měla své stálé agitátory.⁴³³

Hlas lidu poukázal na machinace před volbami i během voleb. Řadě voličů nebyly vystaveny legitimace, protože se na ně „zapomnělo“. Na druhou stranu byly vystaveny legitimace lidem dávno zemřelým. O římskokatolické církvi se před volbami objevilo množství lží, samozřejmě o straně čsl. lidové a o panu Roudnickém také.⁴³⁴

Po stržení Mariánského sloupu v Praze se mnozí domnívali, že hnutí katolického lidu je zničené. Stržení sochy Marie naopak katolický lid probudilo a začal křesťanský organizační ruch. Hlas lidu viděl ovoce této práce. Čsl. strana lidová vzrostla v českobudějovickém kraji od 15. června 1919 do 18. dubna 1920 ze 12871 na 21850 hlasů. Díky hlasům se stal pan katecheta Roudnický poslancem.⁴³⁵ Přímou v Českých Budějovicích získali lidovci 2623 hlasů. 23. dubna se v sále Besedy konala další schůze čsl. strany lidové. Šlo o jakési poděkování voličům a zároveň o oslavu úspěšného volebního boje.⁴³⁶

⁴³¹ Z Dobřejic. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 51, s. 6

⁴³² Co nám píše bývalý vojín o p. katechetovi Roudnickém. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 51, s. 1

⁴³³ 18. duben. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 53, s. 1

⁴³⁴ Jak se bojovalo. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 53, s. 1

⁴³⁵ Naše Vítězství. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 54, s. 1

⁴³⁶ Výsledek voleb v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 55, s. 1

Za vítězství lidovců na Českobudějovicku obvinila Stráž lidu národní demokraty. Jejich chování lidovcům prý prospělo. Hlas lidu nechápal, jak by mohli národní demokraté stát za lidoveckým úspěchem. Národní demokraté na lidovce útočili, kde se dalo. Národní listy na oplátku obviňovali národní socialisty.⁴³⁷

Květnové svátky a oslavy úspěšných voleb

1.května se vydal průvod stoupců lidové strany do katedrály a odtud směřoval do domu katolických tovaryšů. Pravděpodobně úspěšné volby a celková atmosféra průvodu přispěly k přesvědčení, že katolický lid se konečně probouzí.⁴³⁸

Nedůvěru si získalo u Hlasu lidu propagování dne matek v době květnových mariánských pobožností. Viděli za tímto svátkem snahu odvést pozornost mužů a jinochů od Panny Marie k jejich pozemským matkám.⁴³⁹

13. května se konala župní konference okresních důvěrníků v Besedě v Českých Budějovicích. Konferenci byl přítomen pan Roudnický a další. Shodli se, že je potřeba pracovat nejen na poli kulturním a politickém, ale i na poli hospodářském a sociálním. Jednalo se o mezník, protože se již pouze neřečnilo, ale skutečně pracovalo.⁴⁴⁰

Na oslavu velkého vítězství lidovců pořádala „Jednota panen bl. Anežky České“ v Českých Budějovicích na svatodušní svátek v zahradě spolku katolických tovaryšů v Gymnasijní ulici květinovou slavnost se zábavným programem.⁴⁴¹

Vztah lidovců k ostatním politickým stranám

Hlas lidu považoval za svou chloubu, že jedině strana čsl. lidová je skutečně antisemitskou stranou. Právě proto je tak ostatními stranami nenáviděna. Lidovci věřili v ovládnutí světa židovstvem a chtěli proti této židovské nadvládě bojovat především křesťanským tiskem.⁴⁴²

Čeho se však lidovci skutečně obávali byli socialisté. Hlas lidu se obával socialistů tím více, čím častěji slyšel o poměrech v komunistickém Rusku. Potýkalo se s hladem, terorem, zavíráním, nedostatkem všeho, zavíráním a mučením. Lidovci chtěli uchránit Československo před podobným osudem, proto přemýšleli, jak oslabit pozice socialistů. Vybídli zemědělce katolického smýšlení, aby založili odbočku Hospodářského sdružení křesťanských

⁴³⁷ Co se píše o našem vítězství. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 54, s. 5

⁴³⁸ Slavnost 1.května v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 57, s. 1

⁴³⁹ Vlci v rouše beránčím. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 58, s. 2

⁴⁴⁰ Naše porada župní. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 61, s. 2

⁴⁴¹ Na oslavu velkého vítězství lidovců. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 61, s. 3

⁴⁴² Židů je dvanáct a půl milionu na celém světě. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 52, s. 6

zemědělců. Pokud by se zemědělci spojili, mohli být více odolní vůči sboru nově vzniklých producentů skládajících se ze zástupců strany republikánské a strany socialistické.⁴⁴³

Sociální demokraté

„Jihočech“ (orgán sociálních demokratů) se zabýval v jednom ze svých článků bratry Theinerovými, kteří napsali knihu *Zavedení nuceného bezženství křesťanského duchovenstva a jeho následky*. Chtěli z historických svědectví poučit čtenáře o tom, že celibát je pramenem nejsmutnějších následků. Hlas lidu nepovažoval svědectví těchto dvou bratrů za pádné. Oba tito bratři byli ovlivněni svou předpojatostí. V jejich životopise bylo možné nalézt potíže s poslušností vůči církevní autoritě. Patřili mezi reformní kněze a dali se přirovnat k Dr. Farskému nebo Zahradníkovi-Brodskému. Jejich argumenty byly vystavěny na podobné logice jako, že manželství je příčinnou cizoložství. Hlas lidu uznal špatné jednání některých duchovních, ale připomněli, že jednali proti zákonům své církve a svého vyznání.⁴⁴⁴

Jihočech se s Hlasem lidu vzájemně špičkovali jemnými i ostřejšími nárazkami. Hlas lidu například uznal, že Jihočech byl za války zakázán, o to více ale prý leštili kliky ve Vídni.⁴⁴⁵ Hlas lidu se vysmál historce otištěné v Jihočechovi, kde se psalo o ženě, které byla v roce 1631 vylita na hlavu kořalka a pak byla zapálena. Jde o jistý výmysl Jihočecha, mínil Hlas lidu. Výmyslem ale není, že sociální demokraté pálii sirkami dělníka Kopejtka poté, co nechtěl vstoupit do jejich organizace. Také štvou z práce dělníky, pokud s nimi nesouhlasí.⁴⁴⁶

Redaktoři Jihočecha hledali v Písmu svatém a nenašli tam žádné přikázání, které by přikazovalo panu katechetovi Roudnickému kandidovat. Hlas lidu pochválil soudruhy, že čtou Písmo svaté a zadoufal, že se v něm dočtou i o přikázání pro židy zachovávat milostivé léto. Po padesáti letech nastává milostivý rok, kdy mají všichni židé vrátit nalichvařený majetek.⁴⁴⁷

Jihočech se dotkl citění lidovců výrokem: „Černá mûra klerikální nabývá odvahu.“ Proto chtěli čelit nebezpečí za každou cenu co nejráznějším způsobem. Hlas lidu přemýšlel, jak chtějí zakročit rázněji než doposud zakročovali. Upozornil, že lidovci se násilné taktiky nebojí. Myšlenku klackem umlčet nelze.⁴⁴⁸

V některých českobudějovických továrnách prohlašovali sociální demokraté, že všichni dělníci, kteří jsou v jejich organizacích, musí vystoupit z církve.⁴⁴⁹ Sociální demokraté nutili dělníky v Hardtmuthově továrně k účasti na schůzích tím, že přesunuli

⁴⁴³ Zemědělci katolického myšlení. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 71., s. 5

⁴⁴⁴ Historik „Jihočecha“. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 37, s. 2

⁴⁴⁵ Na sebe zapomněli. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 52, s. 5

⁴⁴⁶ Jihočech vyskakuje z husí kůže. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 53, s. 5

⁴⁴⁷ Redaktoři „Jihočecha“ hledali v Písmu svatém. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 53, s. 3

⁴⁴⁸ Černá mûra klerikální nabývá svobody. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 75, s. 2

⁴⁴⁹ Šílenství. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 75, s. 2

schůze po pracovní době na dvůr. Nikdo nemohl ze dvora odejít, protože vrata se na dobu schůze zamkla.⁴⁵⁰ Socialisté si terorem vynucovali zrušení katolických svátků. Nutili dělníky, aby pracovali i o svátcích pod trestem pokut a propuštění.⁴⁵¹

Jihočech vyzýval rodiče, aby nedovolili Římu zmocnit se srdcí a duší jejich dětí. Hlas lidu posměšně dodal, že by děti měli poslat do synagogy, aby se z nich vychovaly ještě lepší služebníci židovské nadvlády.⁴⁵²

Jihočech namlouval čtenářům, že klerikálové slibují lidem nebe po smrti a kněžím již zde na zemi. Hlas lidu zareagoval radou, ať soudruzi ministři odloží své funkce a vyzkouší si blahobyť kněží na vlastní kůži.⁴⁵³ Jihočech se domníval, že kněz by se neměl domáhat svého práva u soudu. Kněz také nepatří na politickou tribunu, ale pouze do kostela. Hlas lidu souhlasil za podmínky, že toto pravidlo bude platit i pro ostatní profese. Jen bude problém, kdo vlastně bude mít právo přijmout ministerské křeslo?⁴⁵⁴

V Hardtmuthově továrně proběhla na začátku prosince 1920 stávka dělníků na popud socialistů. Z pohledu Hlasu lidu nešlo o projev svobodných lidí, nýbrž se jednalo o stávku zmanipulovaných dělníků. Socialisté hrozili dělníkům propuštěním, pokud se někdo ke stávce nedostaví. List radil dělníkům křesťanského smýšlení, aby se komunistických akcí neúčastnili a vyhrožování ohlásili lidovcům.⁴⁵⁵ Na obranu proti manipulaci dělníků v továrnách, byl pro jižní Čechy zřízen sekretariát odborových organizací křesťanského dělnictva. Sekretariát vyzval křesťanské dělníky, aby si nezoufali nad terorem v práci. Doporučil jim vstup do odborů křesťanského dělnictva a svěřování potíží Josefu Korytovi, tajemníkovi sídlícímu v Kneisslově ulici.⁴⁵⁶ Stávka dělníků dopadla pro socialisty nepříznivě. Změn v továrně nedosáhli. Hlavní aktéři stávky byli propuštěni. Místo nich nastoupili ti, co přišli předtím o místo kvůli jejich tlaku na vedení. Vrátily se například i dvě dělnice propuštěné v roce 1918 z Hardtmuthovy továrny: Anna Kukáčková a Marie Mayerová. Lidovci připomněli, že se marně dva roky dovolávali spravedlnosti v parlamentu, ve vládě, u soudu. Ale dělnice do práce zpět vzaty nebyly. Pýcha sociálních demokratů narostla, ale byla sražena po prohrané stávce. Dělníci v Hardtmuthově továrně si uvědomili, že sociální demokraté nemají tak velkou moc, jak prohlašovali. Začali požadovat, aby se v továrně uznaly i jiné organizace.

⁴⁵⁰ Ať žije svoboda! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 89, s. 2

⁴⁵¹ Svátek Panny Marie. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 18, s. 2

⁴⁵² Nestrpte, aby sluhové Říma. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 75, s. 2

⁴⁵³ Jihočech. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 75, s. 5

⁴⁵⁴ To se nesrovnává. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 96, s. 1

⁴⁵⁵ Momentky z „revoluce“ v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 21, s. 1

⁴⁵⁶ Křesťanskému dělnictvu! *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 21, s. 1

Dělnice Kukáčková se vrátila do práce ihned a slečna Mayerová se chystala vrátit po Vánocích. Dělnice, která je před dvěma lety vyštvala, přišla o místo.⁴⁵⁷

Českoslovenští socialisté

Stráž lidu (orgán československých socialistů) se objevily posměšky na adresu katechetů školy staroměstské, kteří učili ve 3. třídě o sv. Janu Nepomuckém. Pisatel nevěřil v existenci Jana Nepomuckého, ačkoliv jeho existenci dokazovalo množství kronik z té doby. Jeho nevíra v existenci Nepomuckého byla neobvyklá, protože žádný historik jeho existenci nezpochybňoval. Zprávy o něm se objevovaly v kronikách ještě před příchodem jezuitů. Pisatel nevěřil ani na zázrak neporušeného jazyka Jana Nepomuckého. Jazyk zkoumala komise roku 1719 a 1725. Hlas lidu hájil tento zázrak, dokonce i to, že roku 1725 ho světící biskup Maier políbil. Jazyk se po polibku zvětšil a zrudl. Toto trvalo celé dvě hodiny. Hlas lidu doporučil, aby pokud pisatel nevěří na zázraky, navštívil Lurdy, aby víru opět našel.⁴⁵⁸

Stráž lidu se domnívala, že klerikální tisk měl za Rakouska Uherska protekci. Skrytě naznačila spolupráci Rakouska s lidovci. Hlas lidu se ohradil. Za Rakouska byl lidovecký tisk konfiskován častěji než Stráž lidu. Lidovecký tisk slouží státu zadarmo, kdežto příznivci Stráže lidu si velice polepšili. Získali krásné domy, auta a tovární objekty.⁴⁵⁹ Hlas lidu si posteskl i nad dalšími články ve Stráži lidu, v nichž se někteří pokoušeli o výklad evangelia. Zamýšleli ukázat na nešvary církve. Podle Hlasu lidu smysl evangelia vůbec nepochopili a tak předávali čtenářům nepravdy. Vznikl začarovaný kruh. Čtenáři věřili autorům článku v novinách, proto jejich zjištění předávali dál jako pravdivé a omyl se rozšiřoval.⁴⁶⁰

Karel Kadoun nechal ve Stráži lidu otisknout své svědectví o poslanci Roudnickém. Roudnický údajně nechal popravit za války tyfem nemocného českého vojáka za to, že dezertoval k ruskému vojsku. Hlas lidu Roudnického bránil. V té době roku 1918 Roudnický v Kyjevě nebyl, nýbrž na italské frontě. Navíc vojenské zákony nedovolovaly popravovat kurátům a už vůbec ne vojáky nemocné. Kdo se chtěl zeptat důvěryhodného svědka o charakteru pana Roudnického za války, měl navštívit pana poručíka Kösslera, který pracoval v Českých Budějovicích. Pan Kadoun nebyl důvěryhodný svědek. Byl znám jako lišovský surový rváč a poloviční blázen.⁴⁶¹ Pobyt Roudnického pouze na italské frontě dosvědčili i další svědci - Bohuslav Kálal major generálního štábu Ministerstva národní obrany, četař Tomáš Hromada a vojín Josef Blahovec.⁴⁶² Župní výbor československé strany

⁴⁵⁷ Vyštvané dělnice se vrací do práce. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 22, s. 2

⁴⁵⁸ Po reputaci p. katechety nebo p. učitele? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 47, s. 3

⁴⁵⁹ Naše konfiskace. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 81, s. 1

⁴⁶⁰ Pryč s náboženskou lhostejností! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 75, s. 2

⁴⁶¹ Úžasná lež Stráže lidu o poslanci Roudnickém. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 92, s. 1

⁴⁶² Vojíní mluví! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 96, s. 1

lidové v Českých Budějovicích vyslovil 20. září 1920 plnou důvěru poslanci Roudnickému, aniž by čekal na výsledek vyšetřování Ministerstva národní obrany. Odsoudil útoky vedené na jeho osobu.⁴⁶³

Roudnický byl po roce skutečně očištěn. Zjistilo se, že Kadoun nikdy legionářem nebyl a v obci byl znám jako hulvát. 21. prosince 1920 Kadoun přepadl na cestě u Jelma dceru domkáře, aby ji okradl. Dva muži se však naštěstí objevili na cestě a jali se Kadouna pronásledovat. Dostihli ho a dali k soudu. Ukázalo se, že Kadoun spáchal přepadení již tří žen za účelem okradení. 9. dubna byl Kadoun soudem odsouzen k žaláři na deset let. Kadoun po přečtení rozsudku vykřikoval, že rozsudek nepřijímá, že se raději oběsí a způsobil výtržnost. Svým chováním dosvědčil nevalnou cenu obvinění vůči Roudnickému.⁴⁶⁴

Volná myšlenka

Hlas lidu dával do souvislosti stranu národní s Volnou myšlenkou a tu se zednářsko-židovskou společností. Potvrzení svého přesvědčení dokazoval na návrhu, který strana národní předložila ke schválení. V návrhu národovci požadovali konfiskaci veškerého církevního majetku, zabránění kostelů, církevních knihoven, sbírek a nadací. Stát by mohl, ale nemusel propůjčit kostely k náboženským úkonům. Navrhovali zrušení řeholí, zrušení kněžských funkcí ve státní správě a ve školách, minimalizaci důchodů pro kněze, zastavení státního financování církve, zbavení práva církve na držení a získávání jakéhokoliv majetku. Pokud by nějaký zisk náboženský spolek přesto získal, odvedl by jednu čtvrtinu státu. Účty těchto spolků by byly veřejné. Nemovitosti, kterých by spolek nabyl, by po sto letech připadl státu. Civilní sňatek měl být povinný a vždy by předcházel sňatku církevnímu. Náboženství by se ve školách nesmělo vyučovat. Ve školách by nebyly žádné náboženské symboly. Všechny církevní svátky, mimo neděle, by se zrušily. Mše svaté se měly oznamovat úřadům. Stát měl mít právo poslat ke každému veřejnému církevnímu projevu svého zástupce, který by zakročil vždy, když by se mu něco nelíbilo. Náboženské symboly by byly dovoleny pouze na hřbitovech a v náboženských budovách. Odstranily by se dokonce i kříže a sošky v poli. Tento návrh podepsal za župu českobudějovickou i národně sociální poslanec pan Slavíček.⁴⁶⁵

Lidovci se domnívali, že sociální demokraté jsou jedna ruka s volnomyšlenkáři, proto je překvapilo, když sociální demokraté varovali před vstupem do Volné myšlenky. Jejich postoj vysvětlila následující pozvánka do vlastních řad. Kdo chtěl vyjádřit své atheistické smýšlení, měl vstoupit do Sdružení sociálně - demokratických bezvěrců.⁴⁶⁶

⁴⁶³ Župní výbor čsl. strany lidové v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 97, s. 2

⁴⁶⁴ Pletivo lží se trhá. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 51, s. 1

⁴⁶⁵ Co chtějí národní socialisté. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 67, s. 5

⁴⁶⁶ Reakční a měšťáckou společností. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 72, s. 2

Hlas lidu odhalil simulanta v panu řídícím Müllerovi, stoupenci Volné myšlenky v Českých Budějovicích. Vzal si dovolenou, protože byl údajně nemocen, přitom však jezdil řečnit na schůze do Suchého Vrbného, Mladého, Příbrami a Kamenice nad Lipou.⁴⁶⁷

Z tajných sympatií k Volné myšlence podezírali lidovci městskou radu v Českých Budějovicích. Městská rada se usnesla darovat Volné myšlence 100 K. Hlas lidu se ptal, proč rada škrtila 800 K na slavnost Božího Těla a volnomyšlenkářům neváhala a přispěla.⁴⁶⁸

4.3.4.3 Obrana a útok

Diskuse křesťanského Hlasu lidu s ostatními listy

Jihočeské listy tvrdily, že neštvou proti katolické církvi, ale Hlas lidu připomněl, jak psaly nelichotivě o biskupovi Říhovi a biskupovi Hůlkovi, když ještě nebyl biskupem. Ani obrázky otiskované v těchto listech jim nepřišly tolerantní.⁴⁶⁹

Jihočeské listy otiskly z brožury odpadlého kněze J. Holera citát o zpátečnictví Říma, neboť věří v d'ábla. Hlas lidu poslal Jihočeské listy do českobudějovických knihkupectví, podívat se na jejich nabídku plnou knih o d'áblech i o kouzelnictví.⁴⁷⁰

Obrana katolické církve formou historického výkladu

Dr. Jan Budař se v době předvelikonoční roku 1920 zamyslel nad některými zpochybňujícími tvrzeními o křesťanské víře. V roce 1903 vyšel v časopise Národní Politiky titul *Přirozená smrt Ježíšova. Důležitá odhalení o životě a přirozené smrti jeho na základě očitého svědka*. Článek líčil život Ježíšův na základě nálezů pergamenového svitku v alexandrijské knihovně. Svitek nalezl člen abyssinského obchodního družstva. Snažil se spis rozluštit, bohužel jeden fanatický misionář svitek poničil. Podařilo se mu zachránit pouze útržky. Svitek dokazoval falešnost víry ve zmrtvýchvstání Ježíše. Katoličtí úředníci a jesuitští misionáři se proto po dlouhé roky snažili svitek nalézt a zničit. Dr. Budař se o tento svitek začal zajímat a byl skutečně neodbytný v tom, aby se dopátral pravdy. Nakonec došel k překvapivému zjištění. Autor článku čerpal své informace nikoliv ze skutečného svitku, jak by se mohlo zdát, ale přeložil si pouze jednu pozapomenutou německou knížečku Wichtingen Enthüllungen über den wirklichen Todesart Jesu. Vyšla v 60. letech v Heidelbergu a kritika ji odsunula do brakové nenáročné literatury. Dr. Budař nechtěl naznačit svým zjištěním pochybnost nad zkoumáním starověkých traktátů, naopak výzkum dobových spisů i mimo

⁴⁶⁷ Pan řídící Müller. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 72, s. 2

⁴⁶⁸ Volná Myšlenka. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 84, s. 3

⁴⁶⁹ Štvaní jest nám zbrání neznámou. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 38, s. 2

⁴⁷⁰ Zpátečnický Řím. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 87, s. 3

evangelia vítal jako pomoc pro pochopení doby Ježíšovy. Byl ale proti rozšiřování nepravdivých nebo neověřených informací.⁴⁷¹

Hlas lidu potvrdil své konzervativní myšlení článkem, který chválil křesťanstvím prodchnuté středověké uspořádání hospodářství v Evropě. Cechy ve 14. a 15. století zajišťovaly správné rozvrstvení společnosti. Nebylo ani velkých zbohatlíků, ani příliš mnoho chudáků. Všem se vedlo díky cechům dobře. Mravní zkaženost se objevovala na zvladatelné úrovni, neboť každého, kdo jednal mravně špatně, cech vyloučil.⁴⁷²

Hlas lidu pravidelně vydával reklamu na knížečku od T. Blatenského *Pravda o Janu Husovi*. V knížce se čtenáři měli dozvědět, že Hus nezamýšlel vytvořit národní církev. Jiná knížka *Česká národní církev* se měla hodit katolíkům v místech, kde se chystala československá církev uskutečnit schůzi s úmyslem získat si přívržence.⁴⁷³

Sokol a Orel

V pochybnost bylo v Českých Budějovicích uvedeno jméno Sokola. Sokol byl nařčen Hlasem lidu z protikatolictví na základě článku Dr. Kuntovského v Sokolském věstníku. Napsal, že sokolové jsou a musí být proti katolicismu. Hlas lidu odvodil, že katolíci z tohoto důvodu nemohou vstoupit do Sokola pouze do Orla.⁴⁷⁴ Jihočeské listy se zlobily za obvinění Sokola z protináboženského štvání a užili dokonce i hrubých slov vůči lidovcům. Sokol podle nich neštvál proti náboženství, pouze proti klerikalismu. Hlas lidu se ptal, zda vyzývání k odstoupení z katolické církve je také pouze protiklerikálním bojem.⁴⁷⁵ Hlas lidu chtěl tím více podpořit konkurenční hnutí Orla v Českých Budějovicích.⁴⁷⁶ Po nějaké době Jihočeské listy článek Dr. Kuntovského přiznaly. V něm byli sokolové skutečně vybídnuti k vystupování z katolické církve. Šlo ale o názor jednotlivce, nikoliv celého hnutí. Opravdový katolík podle Listů může v Sokolu zůstat. Hlasu lidu se nelíbila bagatelizace článku a upozornil Jihočeské listy, že hájí spolek, který nechává ve svém ústředním časopise místo protikatolického štvání. O solidnosti Jihočeských listů lidovci pochybovali i pro výše zmíněný výběr slovníku vůči Hlasu lidu.⁴⁷⁷

V Českých Budějovicích nedocházelo mezi sokoly a orly k bitkám. Jiná situace byla v jiných jihočeských obcích. Ve Vodňanech nutila mládež ze Sokola jinocha z katolické mládeže, aby se k nim přidal. Když odmítl, počíhali si na něj v noci u domovních dveří a tam

⁴⁷¹ BUDAŘ, J. Sancta sancte tractanda – o svatých věcech svatě! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 46, s. 5

⁴⁷² Kdy se živnostníkům dobře vedlo a zas dobře povede? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 53, s. 3

⁴⁷³ *Pravda o Janu Husovi*. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 70, s. 6

⁴⁷⁴ Masky padají. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 64, s. 2

⁴⁷⁵ Řekněte pravdu! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 66, s. 1

⁴⁷⁶ Všem příznivcům katolického hnutí. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 66, s. 4

⁴⁷⁷ Sokolství, náboženství a Jihočeské Listy. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 67, s. 2

ho ztloukli.⁴⁷⁸ Sokolové napadli katolíky také v Lišově na červencovém sjezdu katolické mládeže.⁴⁷⁹ Po mši se lidé sešli před kostelem na táboru lidu. Referoval poslanec Roudnický. Hned ze začátku ho vyrušovala skupinka národních socialistů označených sokolskými odznaky. Roudnický vyslovil názor, že v novém státě dochází k protěžování židovstva. Po těchto slovech se vrhli sokolové na katolíky a bili je, aniž by jim katolíci odpláceli. Události byli přítomni i českobudějovičtí orlové. Situace se uklidnila, když se všichni odebrali na zábavnou část programu v zahradě „U české koruny“. Večer ale napadli sokolové odcházející lišovské občany a házeli po nich kameny. Hlas lidu nechtěl zveřejnit jména výtržníků s ohledem na jejich rodiny. Zvýraznili pouze jméno jednoho z nich, protože byl židovského původu. Podle listu klesla výrazně národní hrdost, neboť se češi spojují s cizákem (židem) a dovolují mu kopat do křesťanských Čechů. Ostatní sokolové chování několika svých členů odsoudili.⁴⁸⁰

Lidovci si pochvalovali vývoj svých politických aktivit a živost lidoveckých organizací. Zvláštní radost měli z rozvoje Orla, válka totiž jeho činnost zastavila a vůbec vznikl klamný dojem, že toto katolické hnutí zaniklo. Ve skutečnosti žilo dále, ale skryté v chrámech. K veřejnému politickému životu ho probudilo rozbití Mariánského sloupu.⁴⁸¹

Hlas lidu se zmínil o tom, že sokolové v Českých Budějovicích tvrdí, že nikdy proti náboženství nevystoupili. Stačí podle nich ovšem, že v ústředních orgánech Sokola se proti náboženství vystupuje. List připomenul přednášku jednoho knihkupce mezi sokolským dorostem. Mluvil proti katolíkům tak ostře, že se někteří dorostenci rozhodli ze Sokola odejít.⁴⁸²

Lidovci a Hus

Oslavovatelé Husa vytýkali středověké církvi bohatství, nemravnost a podle Hlasu lidu zapomněli srovnat jejich chování se současnými politiky, jejich bohatstvím a opuštěnými manželkami. Husa oslavovaly snad všechny politické strany, také československá církev, ale nikdo z nich ve skutečnosti Husa podle Hlasu lidu nenásleduje. Bůh je jim cizí, i úcta k němu. Z Husa si vybírají pouze odboj vůči Římu.⁴⁸³

⁴⁷⁸ Hrdinové! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 71., s. 3

⁴⁷⁹ Děkujeme vám bratři Sokolové! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 74, s. 1

⁴⁸⁰ Lišov a Luže. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 75, s. 1

⁴⁸¹ Budujme na skále! *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 12, s. 1

⁴⁸² Jihočeské listy. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 10, s. 3

⁴⁸³ Pod pláštěm Husovým. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 74, s. 1

Pan učitel Dubský ve Stráži Lidu volal u příležitosti Husových oslav: „*Pryč s náboženskou lhostejností!*“⁴⁸⁴ On sám však ke katolické církvi choval nepřátelství a tím lhostejnost k náboženství ve svém okolí paradoxně způsoboval.⁴⁸⁵

4.3.5 Rok 1921

Hlas lidu potřeboval zdrazit předplatné a obával se, aby předplatitele neztratil. Přesvědčoval předplatitele, že noviny je třeba všemožně podporovat, protože bez tisku bude katolická věc ztracena.⁴⁸⁶

4.3.5.1 Náboženství

Aktivity českobudějovických katolíků

Radostné překvapení připravili na Lineckém předměstí v kostele sv. Jana katoličtí Rusíni. Účastnili se v takovém množství a s takovou vroucností, že mohli jít příkladem všem českým vojákům, kteří se věcem náboženství obvykle ušklibali.⁴⁸⁷

Nově vysvěcenému biskupovi Bártovi blahopřáli K. Slavík za klub lidoveckých poslanců a poslanec Roudnický za výkonný výbor.⁴⁸⁸ Na přání z několika stran se od února v katedrále povolil lidový zpěv v češtině, vždy v neděli od 8.00 hodin.⁴⁸⁹ Katolické duchovenstvo plánovalo vykonávat apoštolskou práci mezi jihočeským lidem, jako tomu bylo u prvních buditelů národa.⁴⁹⁰

Hlas lidu vysvětlil odchod zdejších německých redemptoristů. Neodešli v žádném případě kvůli národní netolerantnosti, nýbrž proto, že klášter přešel z původní vídeňské provincie pod provincii pražskou. Se změnou a s odchodem redemptoristů se počítalo již před patnácti lety.⁴⁹¹

Českobudějovičtí se v říjnu přiřadili k poutníkům putujícím do Říma, aby vyjádřili před Benediktem XV. věrnost katolické církvi a vzdali mu hold. Vlák s poutníky vyjel z Prahy a zastavil se v Českých Budějovicích. Na peróně se shromáždil zástup českobudějovických katolíků a loučili se s těmi, kteří se rozhodli navštívit Řím. Biskup Bárta pro ně uspořádal pobožnost. Ve vlaku přijel i Msgr. Šrámek – ministr železnic. Původně

⁴⁸⁴ Pryč s náboženskou lhostejností! *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 75, s. 2

⁴⁸⁵ Tamtéž, s. 2

⁴⁸⁶ Jsme připraveni? *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 25, s. 3

⁴⁸⁷ Radostné překvapení. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 35, s. 2

⁴⁸⁸ Nový biskup vysvěcen. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 38, s. 1

⁴⁸⁹ Český lidový zpěv v katedrále. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 37, s. 1

⁴⁹⁰ Sjezd katolického duchovenstva. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 54, s. 1

⁴⁹¹ Odchod zdejších Redemptoristů. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 84, s. 4

zamýšlel jet s poutníky až do Říma, ale úřední povinnosti mu nedovolily. Dav mu provolal na peróně hlučné sláva. Poutí do Říma se mezi ostatními biskupy účastnil i českobudějovický biskup Šimon Bárta, také několik poslanců a senátorů. Arcibiskup Stojan s lidmi krátce promluvil, načež lidé zazpívali národní hymnu a papežskou hymnu „Bože, cos ráčil“. Odjíždějící vlak provázelo hlučné volání a mávání klobouků.⁴⁹² Poutníci se v Římě setkali osobně s papežem. Biskupové s papežem mluvili jednotlivě. Českobudějovický biskup Šimon Bárta mluvil s papežem obzvlášť dlouho.⁴⁹³ Papež řekl při audienci poutníkům z Čech: „*Povstali mezi vámi někteří, kteří nebyli z vás „Nepřátelé kříže Kristova“, kteří porušivše jednoty víry, snažili se a snaží i dále vytrhnouti stkvoucí a neporušený klenot církve Páně, jenž jest celibát kléru, všechno podnikající, aby vás téměř přinutili ke zmírnění kázně církevní.*“⁴⁹⁴

Poutníci se vrátili do Českých Budějovic nadšení a občerstvení. V Hlasu lidu se objevilo několik článků od přímých účastníků a poutníci byli ochotni vyprávět své zážitky veřejně. V Borovanech se konala zdařilá přednáška „O pouti do Říma“ od pana Jaroslava Macka z Českých Budějovic.⁴⁹⁵

Několik přednášek prohloubilo svatováclavský kult v den jeho svátku. Jedna z nich se konala v klášteře redemptoristů. Organizace na pražském předměstí uspořádala přednášku o státě a ideji svatováclavské. V kostele sv. Václava spojil kněz kázání o sv. Václavu s láskou k vlasti. Hlas lidu však vytkl některým továrnám a podnikům, že přestože šlo o důležitý svátek, jejich dělníci a zaměstnanci pracovali.⁴⁹⁶

Lidé uspořádali sbírku mezi sebou na znovuoobnovení kříže a sochy sv. Jana Nepomuckého na Krumlovských alejích. Při posvěcení se konala promluva o významu kříže pro křesťana. Při sbírce se vybralo celkem 125 korun, někteří dárci přidali peníze i po té. Jeden muž přispěl padesáti korunami.⁴⁹⁷

Redemptoristé uspořádali na žádost biskupa Šimona Bárty v Českých Budějovicích od 10. do 18. prosince 1921 tak zvané „misie“. Misionáři kázali dvakrát až třikrát týdně velkému počtu lidí. Došlo ke společnému odprošení svátostného Spasitele za všechny urážky, jimiž se v posledních letech tato svátost zahrнула. Konala se mariánská slavnost a posvěcení misionářského kříže. Hlas lidu napsal, že jiná církev než katolická nemůže člověku připravit takové duchovní hody. Mnozí přišli na misii s předsudkem a odcházeli se světlem poznání.

⁴⁹² Českoslovenští katolíci do Říma. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 1, s. 2

⁴⁹³ Návrat římských poutníků. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 4, s. 1

⁴⁹⁴ Dojmy z pouti římské. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 16, s. 2

⁴⁹⁵ Z Borovan. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 24, s. 4

⁴⁹⁶ Oslava svatováclavská v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 1, s. 2

⁴⁹⁷ Posvěcení obnoveného kříže a sochy sv. Jana Nepomuckého. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 1, s. 2

Někteří se dokonce vrátili ke křesťanskému životu. Člověk na misiích cítil jedinečnost římskokatolické církve, její božský původ i její vlastnění plnosti prostředků ke spáse.⁴⁹⁸

I ve Volyni redemptoristé vykonali misie. V průběhu misií rostl počet posluchačů. Přišli i někteří komunisté a zamýšleli způsobit výtržnost. Nakonec z patnácti komunistů vykonalo dvanáct zpověď a dva z nich se dokonce vrátili do římskokatolické církve.⁴⁹⁹

Hlas lidu se pokusil ukázat na možný smysl těžkostí katolické církve v novém státě. Téměř vojenským vítězným jazykem vykreslil Hlas lidu českou katolickou církev, jež se zocelila přes sílu a množství nepřátel.⁵⁰⁰

Protináboženské projevy

Hlas lidu nechtěl strpět v Českých Budějovicích přednášky osvětových sborů zaměřených protinábožensky. Osvětové sbory podle něj nemají úkol štvát proti církvi. Položil otázku: „*Proč nikdo z osvětových sborů nepozval přednášet lidovce?*“⁵⁰¹

V Republikánovi se objevil článek, v němž autor soudil Habsburky a katolickou církev. Pouze Josefa II. uctíval, přestože Josef II. zničil poslední zbytky českého království. Nařídil úplnou germanizaci českého národa. Vážil si ho jen proto, že bojoval proti Římu.⁵⁰²

Projevy neúcty k náboženským symbolům

Pan Havel sdělil, že v neděli ráno byl v zahradě loděnice stržen Kristus z kříže, rozbit a část Kristova těla nebyla nalezena. Z činu byli podezřelí dva opilci, kteří se o totéž pokusili učinit kříží na Mlýnské stoce, ale pouze ho ohnuli.⁵⁰³

Mezi Radomilicemi a Vodňany někdo přelomil kovový kříž stojící u lesíka Klusa. Ulomenou část ukradl. Pachatel nebo pachatelé byli pravděpodobně z blízkého města, protože stopy mířily tímto směrem. Jedna žebrající kramářka měla ve zvyku se vždy s dětmi u kříže zastavit a pomodlit. Po té, co viděla poničené místo, řekla: „*My leccos provedeme, ale abychom svatý kříž zničili a ukradli, tak zlí přeci nejsme.*“⁵⁰⁴

Náladu katolíkům nepozvedl ani průvod poutníků do Říмова skrze České Budějovice. Museli snášet pošklebky některých českobudějovických na poutní písně zpívané při průchodu

⁴⁹⁸ Duchovní hody. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 24, s. 3

⁴⁹⁹ Z Volyně. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 24, s. 4

⁵⁰⁰ Katolický lide československý! *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 24, s. 9

⁵⁰¹ Osvětové sbory. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 25, s. 4

⁵⁰² Malé duše. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 35, s. 2

⁵⁰³ Z městské rady. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 48, s. 3

⁵⁰⁴ Z Vodňanska. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 1, s. 3

městem.⁵⁰⁵ V Sudoměřicích u Bechyně se při odhalení pomníku 79 padlým a nezvěstným osobám mluvilo o významu kříže a mnohé tato slova dojala až k slzám.⁵⁰⁶

Několik mladíků, kteří rukovali na Pacovském nádraží, se vrhlo na Křečkovského pana faráře p. Mareše a ohrožovali ho, protože papež je prý vinen vyhlášením války a kněz se prý vyslovil neuctivě o republice. Kněz si ale na žádná taková svá slova nepamatoval. Při vystoupení v Obránatech ho znovu obstoupili, zbili ho a ukradli mu stříbrný řetízek.⁵⁰⁷

Na Českobudějovicku se objevila modlitbička s obsahem jasně nekatolickým. Příjemce ji měl vždy devětkrát opsat a poslat dalším devíti osobám.⁵⁰⁸

Staroměstský kostel v Českých Budějovicích byl vyloupen a stalo se zvykem dávat loupeže v kostelech do souvislosti s protináboženským štváním.⁵⁰⁹ Hlas lidu hledal vinu za krádeže v kostelech v myšlenkách a heslech typu „Není Boha“, „Pryč s náboženstvím“. Pokud lidé přestanou ctít první přikázání „V jednoho Boha věřiti budeš“, snadno přestanou dbát i na přikázání „Nepokradeš“.⁵¹⁰

Vztah českobudějovických lidovců k jiným vyznáním

Po převratu roku 1918 přišli do Českých Budějovic dvě křesťanské organizace YMCA (křesťanské sdružení mladých mužů) a YWCA (křesťanské sdružení mladých žen). Jejich cílem bylo pokřesťanit národ. Lidovci jim už několik věcí vytkli, ale po té, co se jich zrekli dokonce evangelíci – napsali ve „Světle“ v orgánu Jednoty českobratrské: „*Pro nás pak je důležitá otázka, zdali na dále máme býti spojeni s organizacemi YMCA a YWCA, kde Pán Ježíš v posledních letech byl zatměn.*“⁵¹¹ – nemohli s nimi být podle lidovců spokojeni déle ani katolíci. Katolíci byli vyzváni k podpoře raději vlastních organizací.⁵¹²

V seriálu o náboženských společnostech byli čtenáři Hlasu lidu varováni před theosofickou společností. Šířila některé nauky z buddhismu a její nauka vedla prý k náboženské lhostejnosti a bezbožectví.⁵¹³

Hlas lidu se s podezřením zamyslel nad příchodem presbyteriánských kazatelů do Československa. V jejich příchodu spatřoval záměr bojovat proti Římu a svádět katolíky k odpadu. Postavil je do stejné řady s Ymkou, Ywkou, Armádou spásy, československou

⁵⁰⁵ Z Vodňanska. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 1, s. 3

⁵⁰⁶ Ze Sudoměřic u Bechyně. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 10, s. 5

⁵⁰⁷ Proč papež podepsal válku? *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 12, s. 3

⁵⁰⁸ Modlitbičku. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 24, s. 4

⁵⁰⁹ Staroměstský kostel vyloupen. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 15, s. 1

⁵¹⁰ Vyloupený kostel. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 28, s. 2

⁵¹¹ YMCA a YWCA. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 6, s. 3

⁵¹² YMCA a YWCA. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 6, s. 2

⁵¹³ Seriál o náboženských společnostech. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 17, s. 5

církvi⁵¹⁴, baptisty, adventisty a ostatními protestantskými církvemi. Položili otázku: „*Kdo to všechno financuje?*“⁵¹⁵

Seriál „O náboženských společnostech“ v Hlasu lidu se věnoval v jedné kapitole popisu historie vzniku Armády spásy a na závěr konstatoval, že se tato společnost v náboženských otázkách dopouští řady bludů a nese následky obrovského sektářství.⁵¹⁶

Československá církev

Největším finančním podporovatelem a agitátorem pro československou církev v Českých Budějovicích byl krejčí p. Ornest z Krajinské třídy.⁵¹⁷ Lidovci prorokovali nové církvi krátkou životnost, protože stavěla podle nich své základy na posměchu, vzteku a zášti. Nezachrání ji podle lidovců ani nadšení krejčího Ornesta, učitele Svačiny ani prof. Dr. Šimečka.⁵¹⁸

Učitelka Glucková agitovala pro církev československou na dívčí průmyslové pokračovací škole. Děvčata údajně ze strachu před špatným prospěchem skutečně do československé církve vstoupila.⁵¹⁹

Československá církev 8. května 1921 konala v Českých Budějovicích manifestaci. Průvod se ubíral z Klaudiovy ulice na Náměstí Svobody, odtud do Besedy. Přítomno bylo 400 dětí, 125 mužů a 136 žen. Většina účastníků průvodu přijela z okolních obcí. Budějovických bylo poskrovnu. Průvod vedl E. Hájek. V čele nesli nápis: „*Chceme, odluku církve od státu!*“ Jiná hesla: „*Chceme spoluužívání kostelů, které jsou majetkem národa!*“ „*Žádáme zrovnoprávnění všech křesťanských církví!*“⁵²⁰ Na táboru promluvil mimo zástupců národní demokracie, národních socialistů, církve českobratrské a Volné myšlenky, představitel církve československé profesor Dr. Šimeček. Církev prý žehnala zbraně a papež neokřikl válčící strany. Bůh katolíků není Bohem lásky, nýbrž král králů. Církev katolická prý zavrhl přikázání Boží a zavedla přikázání církevní. Jediné v čem lidovci se Šimečkem souhlasili bylo, aby byly děti čsl. církve vyučovány učitelem stejného vyznání. Zároveň však musí být i katolické děti učeny učitelem katolické víry.⁵²¹ Dr. Šimeček napsal do Stráže lidu

⁵¹⁴ Místo pojmu Československá církev nebo protestantské církve používá článek výraz Československá sekta, protestantské sekty

⁵¹⁵ Nová lapačka na české katolíky? *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 21, s. 1

⁵¹⁶ O náboženských společnostech. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 21, s. 5

⁵¹⁷ Na sjezdu církve československé. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 27, s. 3

⁵¹⁸ Nač ta stálá nervosita a štvání? *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 29, s. 2

⁵¹⁹ Na dívčí pokračovací škole. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 40, s. 2

⁵²⁰ Manifestace československé církve. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 58, s. 1

⁵²¹ Manifestace československé církve. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 58, s. 1

článek o zásluze Masaryka, Husa, Chelčického, českých bratrů, neboť díky nim byla síla katolické církve poražena.⁵²²

Aktivity československé církve

28. října se v Hluboké konala v hotelu „Obec“ bohoslužba a setkání příslušníků nové československé církve. Bohoslužbu připravili v sále, kde ozdobili dokonce i obraz Panny Marie, přestože ji československá církev nectí. Hudbu opatřil kostelník československé církve p. Foltýn, ředitel na zdejší měšťanské škole. Podle Hlasu lidu nedávno lid přesvědčoval, že Bůh je všude, proto lidé nemusí ani do kostela chodit. Hlas lidu ale podotkl, že se paradoxně snažil získat, co nejvíce lidu na československé bohoslužby. Podle listu je p. Foltýn muž natolik pokrokový a svobodomyšlný, že po celý život neotročil nikomu – a to ani svým vlastním zásadám. List s uspokojením zaznamenal, že vzhledem k předchozí reklamě a procesí „církvíčkářů“ z Českých Budějovic, účast na bohoslužbách nebyla veliká. Bohoslužba proběhla s malým množstvím pobožnosti, vše bylo vypočteno jako „divadelní představení“. Bohoslužby vykonal zdejší okresní tajemník p. Brož, odpadlý kněz. Vydával se za oběť katolického jářma a vystupoval jako ideální národní kněz. List učinil na tohoto muže narážku - *‘Jistý kaplan sahal do spolkové pokladny častěji a hlouběji než jak bylo ve stanovách a pak odletěl do „církvíčky“.*⁵²³

Ve Vodňanech dalo obecní zastupitelstvo československé církvi kostel a rozkázalo, že se musí zvonit i při pohřbech odpadlíků. Osadníci a děkanský úřad podali proti tomu protest a okresní politická správa nařízení zrušila. Českoslovenští podali odvolání, mezitím však starosta, komisař policejní stráže a vrchní četnický strážmistr došli na děkanský úřad a důrazně žádali zvonění na pohřbu i příslušníků československé církve. Jinak, že za pořádek neručí. Ale nic nepořídili. Odpoledne dostal starosta vynadáno od československých. Označili ho za „slaboča“ a „bačkoru“. Ráno se mu p. učitel Vejvara za svá slova omluvil, ale pisatel z Vodňan tuto omluvu nepokládal za upřímnou a dostačující.⁵²⁴ Vodňanský pan Juřina, dříve farář československé církve v Trhových Svinech se chlubil porušením kněžské přísahy.⁵²⁵ Ve Vodňanech přestoupil k československé církvi i varhaník, pan učitel Josef Pícha, přesto se nechal dále platit katolickou církví.⁵²⁶

Záštitu našla československá církev v českobudějovickém orgánu národních demokratů. Při každé příležitosti tuto církev vychvalovali, katolíky naopak soustavně tupili.⁵²⁷

⁵²² Zuřivost. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 59, s. 2

⁵²³ Z Vodňanska. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 1, s. 3

⁵²⁴ Z Vodňan. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 2, s. 5

⁵²⁵ Vodňanský pan Juřina. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 3, s. 2

⁵²⁶ Do Vodňan. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 4, s. 2

⁵²⁷ Národní demokracie a katolíci. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 3, s. 2

Pravděpodobně československá církev konala v Suchém Vrbném posvícenský večírek v hostinci „U pramene“. Dopisovatel do Hlasu lidu chtěl zřejmě poukázat na nízkou kulturu některých příslušníků této církve, protože vybrali k tanci typ hudby, po kterém začali slušnější rodiče odvádět své děti raději domů.⁵²⁸

Československá církev v Pištíně chtěla pohřbit zemřelou ženu hned druhý den po smrti, ač to nikdy nebylo zvykem a vždy se čekalo alespoň tři dny před vložení do hrobu. Pisatel z Pištína se domníval, že úmyslem čl. příslušníků bylo demonstrovat svou sílu před katolíky navštěvujícími své zesnulé, protože byl právě dušičkový den a v hřbitovním kostele se měla slavit mše. Hrobník však žádost československých rázně odmítl, protože nechtěl ohrozit bezpečí návštěvníků hřbitova právě vykopaným hrobem. Přesto se na něj československý kněz druhý den hněval a nechápal, jak je možné, že hrob není stále připravený. Při pohřbu československý kněz předpovídal pád římskokatolické církve v celém světě a vzestup vlastní církve. Nikdo z katolíků se pohřbu konaného čl. církví nezúčastnil, všichni hřbitov po slavnosti dušiček co nejrychleji opustili. Příslušníci čl. církve byli z této situace zklamaní. Nejvíce se soustředili v projevech nevole na místního pana řídícího učitele J. Jakubce. Tento učitel vyučoval v kostele českým zpěvům a byl oblíben u řady místních lidí, rádi si k němu chodili pro radu. Českoslovenští mu zamýšleli nejprve házet kameny do oken, pak však z toho sešlo, protože se báli četníků.⁵²⁹

9. října 1921 se v Hlase lidu objevilo prohlášení Klubu duchovenstva čl. strany lidové, které osvědčovalo věrnost svatému Otci Benediktu XV. a episkopátu. Varovali před rozkolem v řadách kněžských. Prosili, aby se lidé nedali zmást právě rozesílanými oběžníky. Podepsáni byli mimo jiné předseda Václav Kotrech, jednatel Václav Vajs, místopředseda Antonín Hofman a poslanec Alois Roudnický.⁵³⁰

Hlas lidu vyzýval katolíky, aby při vánočních nákupech roku 1921, nakupovali u těch, kteří mají správné křesťanské myšlení. Vyhnout by se měli obchodům těch, kteří se hlásí k Volné myšlence nebo československé církvi. Lidovci by neměli dávat své peníze do ústavu jim nepřátelských.⁵³¹ Skrytá reklama v Hlase lidu nabízela knihu od F. Šubrta, kterou by měl číst ten, kdo si chce utvořit názor na protivníky církve a církev československou.⁵³²

J. L. Fischer se v Hlase lidu vyslovil k existenci československé církve. Podle jeho názoru se celé ideové bohatství této církve vyčerpalo zrušením celibátu a křiklavým nacionalismem, který se tváří protiřímsky. Ve skutečnosti nová církev neví, co by jí mělo od

⁵²⁸ Umění v úpadku. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 7, s. 3

⁵²⁹ Z Hlubocka. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 12, s. 5

⁵³⁰ Bratřím! *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 14, s. 5

⁵³¹ V době vánočních nákupů. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 16, s. 3

⁵³² Reklama. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 16, s. 3

římskokatolické církve dělit. Důvody hledá v názorech Volné myšlenky, což čsl. církvi na věrohodnosti nepřidává. Jak se mohla tato církev spojit s někým, jehož program je protináboženským bojem? J. L. Fischer soudil, že s československou církví se skutečně věřící člověk, byť odpadlý od římské církve, nemůže ztotožnit. Československá církev podle něj neměla s náboženstvím nic společného.⁵³³

Nové usnesení finanční prokuratury ke konci roku 1921 stanovilo, že československá církev musí dokázat své právo na držení zabraného kostela. Toto usnesení velice pomohlo katolické církvi, protože nemusela dokazovat právo na držení svých kostelů. Katolické církvi byl vrácen kostel ve Srubech a pár dalších.⁵³⁴

Hlas lidu v seriálu o náboženských společnostech vysvětlil Husův vztah ke katolické církvi. Nikdy si nepřál rozkol nebo izolaci českého národa od ostatního světa. Nevolal cestou na popraviště „Pryč od Říma!“, ale byl na koncili rozhodnut poslechnout pokorně sbor a dát se poučit.⁵³⁵

Situace v československé církvi se začala pomalu uklidňovat, rozpory mezi vedoucími se staly méně vyhrocenými a formy nové církve se začaly ujasňovat. Přijali prozatímní řád a učení římskokatolické církve, s tím rozdílem, že papežství a latina se vyloučila. Zřízení církve se stalo demokratickým. Chtěli se vydat ve šlépějích Cyrila a Metoděje, Jana Husa a Komenského. Část obcí se ideově přiblížila k pravoslavným církvím, jejich biskupem se stal biskup Gorazd. Druhá část československé církve se rozhodla přejít k církvím protestantským a záštitu našli mezi metodisty. V čele této části církve stáli Dr. Farský a Dlouhý-Pokorný. Tribuna napsala 3. ledna 1922, že v zájmu náboženského míru jde o příznivý vývoj nové církve. Je dobré, aby se jednotlivé obce rozhodly pro tu, či onu orientaci.⁵³⁶

Útok československé církve na kostely

V den svěcení biskupa Šimona Barty 20. února 1921 došlo k útoku československé církve na seminární kostel v Českých Budějovicích. V osm hodin ráno se v chrámě jako obvykle sloužila mše. V době přijímání se do kostela počali shromažďovat noví lidé. Snažili se co nejvíce přiblížit k oltáři. Ke konci mše bylo již jejich množství všem nápadné. Dp. Jurásek ohlásil, aby děti odešly z kostela a zůstali pouze orlové a věřící, protože československá církev chce zabrat chrám. Po jeho slovech se českoslovenští nahrnuli ještě více k oltáři, ale protože jim hradba z orlů bránila pokračovat, stoupl si odpadlý kněz Arnošt

⁵³³ Boj o náboženství. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 24, s. 4

⁵³⁴ Boj o náboženství. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 25, s. 9

⁵³⁵ O náboženských společnostech. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 28, s. 5

⁵³⁶ Boj o náboženství. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 28, s. 5

na stupeň postranního oltáře a řekl: „*Já jako kněz československé církve zabírám tento kostel!*“ Po té začal konat u oltáře bohoslužbu.⁵³⁷ Katolíci chtěli pomoc od úřadů. Pomoc přišla, ale až po zakročení poslance Roudnického u okresního hejtmána Velíka. Podle Hlasu lidu strážníci při odklizení kostela viditelně nadržovali útočnickům. Katolíci jim jejich nespravedlivé jednání vytýkali, oni však pohrozili zatýkáním. Jeden z orlů byl strážníkem z kostela vyvečen, protože má prý za úkol do kostela nikoho nepustit. Agitátora československé církve Dr. Šimečka však díky legitimaci do kostela pustili. Jeden z útočníků před kazatelnou řekl: „*Vy jste přece na nás přišli? Vždyť nám starosta zaručil, že sem policii nepustí.*“⁵³⁸ Okresní hejtmán Velík poručil vyklidit kostel, členové československé církve klekli na kolena a modlili se. Přesto byli vyvečeni. Odebrali se s knězem Arnoštem k Samsonovi na náměstí, kde odsloužili bohoslužbu. V kázání Arnošt vyprávěl, jak byl kamenován. Hlas lidu se zastal orlů. Oni ani věřící ozbrojeni nebyli a kde by v kostele vzali kameny? Největší pozdvižení v kostele způsobil obuvník Pexa z Havlíčkovy kolonie s manželkou. „*Předstírala omdlení a při tom ječela na plné kolo. Chtěla patrně vzbudit domněnku, že jí bylo ublíženo. O lékaři však nechtěla ani slyšet.*“⁵³⁹

Mezi útočníky byli v kostele i stoupcenci strany národně-sociální, strany národně-demokratické a příslušníci Volné myšlenky. Jmenovitě byli viděni řídící učitel Müller⁵⁴⁰, učitelka Králíková (vůdcové Volné myšlenky). Profesor Žlábek a učitel Bílek přihlíželi. Českoslovenští chtěli v kostele vykonat křest, ale nepovedlo se jim to. Někteří členové církve po té, co viděli zuřivost násilníků vůči katolickému kostelu, prý plakali a litovali, že se nechali lákat ke vstupu do násilnické církve. Lidovci slíbili, že na výtržníky podají oznámení a bude soud.⁵⁴¹

O události se ve městě rozhořely spory, nebylo jasné, co se vlastně v kostele stalo. Orlové a jeptišky házeli údajně z kůru na československé kněze uhlí a kameny. Hlas lidu odporoval. V semináři byly v tu dobu pouze dvě starší řeholní sestry, které se ze strachu zavřely v kuchyni. Na kůru žádní orlové nebyli. Žádné uhlí ani kameny se v kostele po útoku nenašlo. Stráž lidu napsala o Roudnickém, že se neslušně vyjadřoval o p. Pexové a dal prý povel k plivání a bití jejího manžela.⁵⁴² Hlas lidu odmítl tento článek ze Stráže lidu jako lež. Nejlépe by podle Hlasu lidu bylo, aby si československá církev vystavěla vlastní modlitebny

⁵³⁷ Zneuctění místa svatého. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 38, s. 1

⁵³⁸ Zneuctění místa svatého. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 38, s. 1

⁵³⁹ Zneuctění místa svatého. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 38, s. 1

⁵⁴⁰ Pan řídící Müller žádal na Hlasu lidu, aby uvedl, že 20. února v seminárním kostele nebyl. Bohužel, svědci znovu potvrdili, že ho z kostela viděli vycházet.

⁵⁴¹ Zneuctění místa svatého. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 39, s. 1

⁵⁴² Stráž lidu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 39, s. 1

a katolické kostely nechala na pokoji.⁵⁴³ Kostel sv. Anny u kněžského semináře byl 21. února rekonciliován (obřad usmíření) z důvodů znesvěcení kostela výtržností československé církve.⁵⁴⁴

Československá církev zažádala o kostel na Lineckém předměstí. Žádost odůvodnila tím, že má v Českých Budějovicích již 10 000 členů. Hlas lidu počtu uvedených členů nevěřil a zapřísáhl se, že jim kostely nikdy nevydá.⁵⁴⁵ Československá církev použila pohřbu svého příslušníka k demonstraci před seminaristickým kostelem. Pohřební průvod se i s rakví před kostelem zastavil a protestovali proti tomu, že je jim kostel odmítán. Průvod vedl odpadlý kněz Brož, ale řečnil protestantský kazatel Gayer. Hlas lidu si potvrzoval své přesvědčení, že československá církev je mostem k protestantismu.⁵⁴⁶

Jihočeské listy psaly o událostech v seminaristickém kostele ve prospěch československých nejvíce ze všech listů. Jihočechem psal o revolverech v rukou orlů. Hlas lidu tvrzení vyvracel. Pokud by měli orlové revolvery, museli by je vidět četníci a ti by podali trestní oznámení.⁵⁴⁷

Republikán považoval za nespravedlivé odmítat kostely československé církvi, když jich je v Českých Budějovicích nadbytek. Hlas lidu se ptal Republikána, proč tedy stavěli kostel na Lineckém předměstí a proč chystají stavbu dalšího kostela. Chrámů nebyl dostatek. Zabírat cizí majetek by byla jasná nespravedlnost.⁵⁴⁸ Ke konci února se nedělních bohoslužeb účastnilo v katedrále 1200 lidí. Příslušníci československé církve znovu plánovali zabrat kostel, ale tentokrát nenašli odvalu.⁵⁴⁹ Někteří obyvatelé Českých Budějovic tvrdili, že kostely v Českých Budějovicích postavili husité. Katolíci je prý po Bílé hoře zabrali. Hlas lidu napsal stručný přehled, kdo, kdy, který kostel v Budějovicích založil.⁵⁵⁰ Protivníci katolické církve tvrdili, že dvojitý kříž na kostelech znamenal, že byl postaven husity. Dvojitý kříž na katedrále byl však křížem „ruským“, pouhou ozdobou. České Budějovice husitům nikdy nepatřily.⁵⁵¹

Hlas lidu upozornil československou církev na prázdné prostory v nově postavené budově Ymky u nádraží.⁵⁵² Diecézní rada katolíků v Českých Budějovicích poděkovala 3. března orlům za zákrok v seminárním kostele a prosila je, aby byli připraveni pomoci

⁵⁴³ Stráž lidu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 39, s. 1

⁵⁴⁴ Poslední zprávy. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 38, s. 1

⁵⁴⁵ Co bude nyní s kostely? *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 38, s. 2

⁵⁴⁶ Pohřeb. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 39, s. 1

⁵⁴⁷ Jihočeské listy. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 39, s. 1

⁵⁴⁸ Republikán. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 39, s. 1

⁵⁴⁹ Klidná neděle. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 40, s. 1

⁵⁵⁰ Kdo stavěl kostely v Českých Budějovicích? *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 40, s. 2

⁵⁵¹ Dvojitý kříž. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 41, s. 1

⁵⁵² Biskupem čsl. církve v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 40, s. 2

i příště. Katolíky varovala, aby se neúčastnili obřadů československé církve ani ze zvědavosti.⁵⁵³

František Šimeček sepsal 19. března 1921 se svými kolegy udání proti Jednotě Orla v Českých Budějovicích. Udání poslali okresní politické správě, politické zemské správě a ministerstvu vnitra. Žádali, aby byl Orel buď rozpuštěn nebo mu bylo zakázáno chránit katolické kostely. Orlové prý nebyli cvičeni především ke zdraví těla, ale i k šíření nenávisti a bojovnosti na veřejnosti. Podepsáni byli V. Ornest, F. Šimeček, A. Hájek, F. Svačina, A. Kopřiva a Č. Pexa. Okresní politická zpráva vyzvala orly, aby se ospravedlnili.⁵⁵⁴

Československá církev zabrala v Českých Budějovicích ještě katolickou kapli sv. Otilie na hřbitově a kapli v Mladém. Kapli v Mladém museli českoslovenští vrátit po delším soudním řízení a vydat ji zpět katolíkům. Katolíci v Mladém se od té doby starali, aby v ní měli každou neděli a svátek mši svatou.⁵⁵⁵

3. července 1921 se konala v Českých Budějovicích obrovská manifestace katolického lidu. Na zahradě spolku tovaryšů byla přijata resoluce, ve které protestovali proti návrhu Dr. Krejčího na společné užívání kostelů katolických s protestanty a ostatními křesťanskými církvemi. Zavázali se hájit chrámy proti všem.⁵⁵⁶

Alois Janeš navrátilce do katolické církve

Chotovinský kněz československé církve Janeš se rozhodl vrátit zpět do katolické církve. Svůj odchod oznámil konzistoři církve československé do Prahy i radě starších v Chotovínách. Přesto pan Hájek, Šimeček a ostatní věřící československé církve bouřili veřejnost, že byl Janeš unesen. Janeš byl dříve katolickým knězem a jeho odpad od katolické církve následovalo asi 1900 lidí. Po čase si uvědomil neblahé důsledky rozdělení. Prohlásil: „*Už z důvodů národních a vlasteneckých nemělo k založení nové církve dojít.*“ Prosil v dopise Chotovinské, aby ho nechali v klidu odejít. Uchýlil se do redemptoristického kláštera v Českých Budějovicích, chotovinští však před klášterem bouřili a žádali jeho vydání.⁵⁵⁷ List pochyboval o svobodě československé církve, když nenechá v klidu odejít ty, kteří si odchod přejí.⁵⁵⁸

Kolem zmizení kněze se počaly šířit poplašné zprávy a do redemptoristického kláštera musela být poslána úřední komise. Janeš komisi potvrdil dobrovolnost svého pobytu

⁵⁵³ Diecézní rada katolíků v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 41, s. 1

⁵⁵⁴ Nízká nota vůdců sekty československé. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 48, s. 1

⁵⁵⁵ Církevní archiv Římskokatolická farnost – Děkanství u sv. Mikuláše České Budějovice, Pamětní kniha děkanství Českých Budějovic, rukopis orig., s. 4

⁵⁵⁶ Obrovská manifestace katolického lidu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 73, s. 1

⁵⁵⁷ Jistě straší. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 72, s. 1

⁵⁵⁸ Jistě straší. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 72, s. 1

v klášteře. Zanedlouho Janeš z Českých Budějovic odjel neznámo kam. Chotovinští v jeho odjezd nevěřili a žádali jeho vydání, přestože měli možnost se na vlastní oči přesvědčit, že v klášteře není.⁵⁵⁹

Ministerský rada Hiebl potvrdil 4. července v Hlasu lidu, že Janeš byl při návštěvě úředníka a dvou svědků při zdravém rozumu a jeho rozhodnutí vrátit se do katolické církve bylo dobrovolné.⁵⁶⁰ Přesto rozvířování hladiny kolem Janeše pokračovalo díky aktivitě českobudějovických listů a Dr. Šimečkovi.⁵⁶¹

27. července Jihočeské listy udělaly konečnou tečku za Janešovým případem. Otiskly dopis poslaný od Janeše z Vyššího Brodu. V dopise potvrdil, že se do katolické církve vrátil zcela dobrovolně. Jeho svědomí bylo uvedeno ve zmatek kvůli náboženským bojům v Chotovinách a kvůli rodinným i občanským rozvratům. Fanatismus pokládal za zavrženíhodný. Do československé církve vstoupil, protože chtěl povznést svou osadu nábožensky a národně, ale viděl, že ji přivedl pouze k rozvratu. Vrátil se k víře svých rodičů, kteří těžce nesli jeho předchozí přestup. Dopisy a domluvy jeho katolických přátel, byli pro jeho návrat vedlejšími. Nebyl nikým donucen ani zmanipulován.⁵⁶²

Sčítání lidu

15. února 1921 se chystalo sčítání lidu a diecézní rada katolíků československých v Českých Budějovicích se obávala rozhodnutí velkého množství matrikových katolíků k odpadu. Na celé půlstránce popsali, co přesně odpad od katolické církve znamená pro Boha, pro církev a pro duši člověka. „*Rozhoduješ o věčném údělu své duše. O klidu, štěstí a posvátnosti svých rodin. O osudu budoucích pokolení. O mravnosti, síle a blahu národa. Lide katolický! Za velikou míru dobrodiní, jež po tisíc let pokolení za pokoleními tiše, neslyšně prokazovala Ti katolická Církev, dávajíc a zachovávajíc národu Tvému duchovní život, zvelebujíc Tvoji kulturu a Tvůj blahobyt, za to vše zůstaň věrný Církvě a zůstaneš věrný Bohu!*“⁵⁶³

Antonín Zátek v českobudějovické kronice napsal: „*Tehdy povstala hrozná agitace pro vystupování z církve katolické. Nejhorší pomluvy, nejspínavější lži se šířily proti církvi katolické, dáno heslo, že žádný Čech nesmí zůstat v církvi katolické i v českých továrnách a na dráze dostupila agitace nejvyššího stupně. Tam, když nechtěli vystoupiti, bylo vyhrožováno, že budou propuštěni z práce. Byli terčem posměchu a nadávek. Není divu, že*

⁵⁵⁹ Kde není víry, bují pověra. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 72, s. 2

⁵⁶⁰ V záležitosti chotovinského faráře Aloise Janeše. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 73, s. 2

⁵⁶¹ Čsl. církev a její stoupenci. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 74, s. 2

⁵⁶² Farář Janeš o svém návratu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 80, s. 1

⁵⁶³ Katolickému lidu jihočeskému! *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 32, s. 1

*hnutí odpadlictví se rozmáhalo a rostlo. Největší část odpadla k církvi československé, potom k bezvyznání a konečně k českobratrství, kteréžto povstalo z církve protestantské. Všech odpadů může se počítati přes 11 tisíc duší.*⁵⁶⁴

Odpadlické agitace prováděli ve školách i někteří učitelé. Na jedné z pokračovacích škol poručil učitel žákům vystoupit do soboty „z toho svinčíku“⁵⁶⁵ (z katolické církve). Takové chování si nechtěli lidovci nechat líbit. Podobně se dělo v továrnách. Diecézní rada katolíků podporovala věřící, aby se volnomyšlenkářů neobávali.⁵⁶⁶

Ve II. třídě dívčí školy bylyžačky vyzvány učitelkou Krebsovou, aby přinesly potvrzení na papíře od rodičů, že vystoupily z katolické církve. Potvrzení donesla pouze jedna žákyně a učitelka vzápětí vyprávěla děvčátkům, že pravý Čech nemůže být katolíkem. Podobně na pokračovací škole vyprávěl učitel Petraš o náboženství a přemlouval studenty k vystoupení z církve. Dětem bylo již čtrnáct let a rodiče jim již nemohli určovat vyznání.⁵⁶⁷ Agitace na vystoupení z církve probíhala i v českobudějovických továrnách zvláště v sirkárně.⁵⁶⁸ Pan profesor Růžička na státní průmyslové škole v Českých Budějovicích při vyučování několikrát odsoudil katolickou církev. Zeptal se, kdo z katolické církve vystoupil. Ze čtyřiceti pěti žáků se přihlásili dva příslušníci československé církve. Po té profesor vykládal žákům, že se mají všechny protestantské církve sloučit a vytvořit jednu velkou československou církev. Skutečný vlastenec nemůže být katolíkem. Katolická církev podle něj je jednou z nejslabších církví. Rozhodl se příští sobotu žákům vykládat o indickém buddhismu.⁵⁶⁹ Osmnáctiletý mladík oklamal úřady a vypsal z katolické církve svou matku a sourozence, přestože jeho sestra chodila každý den na mši.⁵⁷⁰

Hlas lidu v průběhu několika měsíců vyzýval všechny, kteří byli donuceni pod hrozbami nebo agitací k vystoupení z církve, aby se do ní opět přihlásili. Během určité doby se opět k církvi vrátilo kolem sta členů.⁵⁷¹ Hlas lidu pochyboval o charakteru lidí, kteří vystoupili z katolické církve, ale své děti posílali stále do klášterní školy.⁵⁷²

Při sčítání lidu se zjistil skutečný počet příslušníků československé církve v Českých Budějovicích. Hlas lidu považoval ani ne poloviční číslo z deseti tisíc - 4 544 členů - za evidentní prohru československých.⁵⁷³

⁵⁶⁴ Církevní archiv Římskokatolická farnost – Děkanství u sv. Mikuláše České Budějovice, Pamětní kniha děkanství Českých Budějovic, rukopis orig., s. 4

⁵⁶⁵ Mezi dětmi ve školách. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 35, s. 2

⁵⁶⁶ Mezi dětmi ve školách. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 35, s. 2

⁵⁶⁷ Školy rejdištěm hnutí odpadlického. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 37, s. 1

⁵⁶⁸ Továrny. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 37, s. 1

⁵⁶⁹ Buddhismus v Českých Budějovicích. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 50, s. 2

⁵⁷⁰ Výroba lidí bez vyznání. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 51, s. 3

⁵⁷¹ Katolíci, kteří hrozbami a nezřízenou agitací. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 1, s. 2

⁵⁷² Charakterové. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 35, s. 2

⁵⁷³ Kdo lhal? *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 54, s. 1

Pro srovnání v roce 1919 vystoupilo z katolické církve zhruba 116 lidí, v roce 1920 500 lidí a v roce 1921 pravděpodobně následkem sčítání lidu a agitací téměř 1 400 lidí. Často se mezi odešlými katolíky objevovala povolání dělnická, železniční zřizenci, řemeslníci, soukromníci, učitelé a ojediněle i žáci a studující.⁵⁷⁴

Výchova dětí

Lidovci odmítli smíšenou školu dětí katolických a nekatolických. Pokud by došlo k nejednotné výchově, děti by nebyly vychovány, ale rozvráceny. Nevyrostly by z nich charakterní dospělí. Lidovci nechtěli pouze katolickou školu, kde se bude vyučovat náboženství, ale chtěli školu, kde bude veškerá látka a způsob vyučování proniknut duchem katolického náboženství.⁵⁷⁵ Katoličtí rodiče měli příležitost vyjádřit svůj požadavek na katolické školy na českobudějovickém diecézním sjezdu v Českých Budějovicích, který se měl konat od 13. – 15. července 1921.⁵⁷⁶

13. srpna byl ustanoven „Odbor svazu kř. učitelstva“ v Českých Budějovicích. Schválili resoluci, ve které trvali na tom, aby dětem byla skutečně zajištěna svoboda svědomí. Aby byla katolickým dětem dána katolická škola s katolickým učitelem. Aby byla spravedlnost při obsazování učitelských míst a aby byla ochrana před terorem pokrokových organizací.⁵⁷⁷ V resoluci, odmítli současnou školní výchovu zlehčující před dětmi beztestně náboženství jejich rodičů. Požadovali zavedení škol státních a katolických.⁵⁷⁸

28. srpna se měly konat v celé republice schůze s cílem domoci se svobodných katolických škol. I židé měli vlastní židovské školy. Tím spíše by je měli mít katolíci, vezmou-li se v úvahu jejich 70% počet ve státě. Lidovci byli přesvědčeni, že pouze katolické školy vychovávají řádné dospělé lidi, kdežto školy bezvěrecké jsou schopné vychovat pouze zpustlíky a metly společnosti.⁵⁷⁹

23. října 1921 československá církev pořádala v Českých Budějovicích schůzi, na níž mluvil Dr. Bartošek – vůdce volnomyšlenkářů, sám bez vyznání. Mluvil proti požadavku katolické církve na katolickou školu v československém školství. Řekl: „*Pakliže jsou katoličtí rodiče nerozumní, nelze jim přiznat právo, aby i jejich děti zůstaly nerozumnými.*“⁵⁸⁰ Hlas lidu položil otázku, zda rodičům náleží právo děti pouze odívat a živit a zda ostatní práva

⁵⁷⁴ Státní okresní archiv České Budějovice (SOkA), fond Děkanství České Budějovice, Religionsübertritts für die Budweiser Seelsorge 1835 – 1921. sign. B 155/42, rukopis orig.

⁵⁷⁵ Pro katolickou školu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 82, s. 1

⁵⁷⁶ Boj o dětské duše. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 69, s. 1

⁵⁷⁷ Naše učitelstvo pro katolickou školu! *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 86, s. 5

⁵⁷⁸ Byla schválena resoluce. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 85, s. 1

⁵⁷⁹ Pro katolickou školu! *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 87, s. 1

⁵⁸⁰ Kdo se povyšuje bude ponížěn. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 17, s. 6

(vychovávat a vzdělávat) mají získat volnomyšlenkáři a odpadlíci. Kdo vlastně může rozsoudit, či rodiče jsou rozumnější?⁵⁸¹

Poslanec Alois Roudnický napomenul učitele za vyhazování křížů ze škol. Vytkl učitelům trestání dětí za účast na bohoslužbách, bránění kněžím ve vstupu do škol, snahu zrušit církevní svátky za účelem získání většího počtu vyučovacích dní a důvěru v dostatečnost výuky pouhé laické morálky. Někteří církvi vytýkali, že se nechá vydržovat státem, ale zapomněli na skutečnost, že stát odebral církvi značnou část majetku za císaře Josefa II. Pokud by se tento odejmutý majetek vrátil, církev by byla určitě zcela soběstačná.⁵⁸²

Spory o přítomnost výuky náboženství a náboženských symbolů na školách

Mezi jinými reklamami se v Hlasu lidu objevila výzva: „*Zachraňte dětské duše! Až vašim dětem bude bezvěrecký učitel nabízet časopis, který má zakazít křesťanskou výchovu, nedovolte, aby jej odebíraly! Objednejte jim časopis „Dětský svět“, který je zachrání před zkázou.*“⁵⁸³

Na jedné budějovické škole se přely dívky československé a katolické, zda je po smrti peklo. Slečna učitelka jim odpověděla, že peklo není, protože se to neslučuje s dobrotou Boží. Mluví se o něm pouze proto, aby se jím strašily děti. Hlas lidu vytkl učitelce překročení mezí její působnosti, protože vykládala dětem nauku, která do její osnovy nepatří. Učitelka je v bludu, popírá-li existenci pekla. Jsoucnost pekla hlásal Kristus, Hus i Komenský. Jestliže učitelé vyzdvihují Husa nebo Komenského jako své vzory a zároveň popírají jejich slova, chovají se jako farizeové a pokrytci.⁵⁸⁴

Jihočech (sociální demokratická strana) vypočítal státy, kde se nevyučuje náboženství na školách: Amerika, Holandsko, Švýcarsko, Francie, Anglie a další. Hlas lidu souhlasil, že se v těchto státech náboženství ve školách nevyučuje, ale zároveň v nich nesmí učitel žádné náboženství tupit nebo urážet, jak se tomu děje v Československu. V Americe nevádí nepřítomnost výuky náboženství na školách, protože katolíci mají možnost navštěvovat katolické školy. Ve Francii navštěvuje katolické školy 80% všech francouzských dětí, přičemž úroveň světských škol se nedá s katolickými srovnat. V tom je rozdíl oproti těmto zemím, protože v Československu usilují sociální demokraté proti možnosti vytvořit školy vedle státních škol bez výuky náboženství i školy církevní s náboženskou výchovou a výukou.⁵⁸⁵

⁵⁸¹ Kdo se povyšuje bude ponížen. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 17, s. 6

⁵⁸² Poslanec Alois Roudnický. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 18, s. 2

⁵⁸³ Zachraňte dětské duše! *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 2, s. 4

⁵⁸⁴ Učitelka zesměšňuje dětem jsoucnost pekla. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 4, s. 3

⁵⁸⁵ Škola a náboženství. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 5, s. 6

Hlas lidu podporoval katolické studentstvo. Vysvětlil, jak je katolické studentstvo pro katolickou církev v Čechách nepostradatelné. Právě z nich vyrostou katoličtí profesori, právníci, lékaři, inženýři a další důležití profesionálové.⁵⁸⁶ V navazujícím článku se připomněla čtenářům povinnost finančně podpořit katolické studenty, kteří bohužel nepožívali takových výhod od státu jako studenti nekatoličtí. Bez katolického studentstva podle listu nebude mít katolická církev obranu v inteligenci. Katoličtí studenti umí podle listu vystupovat proti Volné myšlence, československé církvi, oni pracují v Orlu. Toto vše by nebylo, pokud by neexistovalo sociální studentské sdružení, časopisy Jitro, Život, kalendáře, styk se studenty v zahraničí, sekretariát a Ústředí. Udržování těchto orgánů vyžadovalo od katolické veřejnosti finanční oběti.⁵⁸⁷

Vánoce byly trnem v oku těm, kteří církvi vytýkali odklon od Krista a od jeho učení. Článek v Hlase lidu srovnával chování dětí v době, kdy se učily náboženství a chování dětí v současnosti. Ve svých úvahách došel k závěru, že pouze návrat ke Kristu může pro děti i dospělé znamenat odklon od nešťastného života. O kolik by rodiny byly pokojnější, pokud by se lidé dokázali sejít o Vánocích nejen kolem stromečku, ale i kolem Krista.⁵⁸⁸

Episkopát republiky československé vydal pastýřský list, který se zabýval otázkou výuky náboženství na školách. Právo katolické církve na výuku náboženství na školách plynulo z faktu, že stát si nemůže přisoudit výhradní nárok na výchovu dětí.⁵⁸⁹ Na začátku roku 1922 Hlas lidu oznámil, že mezi pět bodů požadavků sociálně demokratických učitelů se dostalo i bezpodmínečné vyloučení náboženství ze všech veřejných škol vůbec.⁵⁹⁰

V Českých Budějovicích existovalo kromě veřejných chrámů množství kaplí, především školních. Zrušeny byly, když školní děti už nebyly povinné chodit do kostela. Zrušeny byly kaple ve všech obecních a měšťanských školách. Největší kaple, která byla ve škole v Nové ulici, byla propůjčena městským úřadem k používání českým bratřím.⁵⁹¹

Diecézní sjezd v Českých Budějovicích

Diecézní sjezd v Českých Budějovicích předcházela několikadenní reklama a vysvětlování významu sjezdu pro současné dění v Českých Budějovicích i v Československu. K. Reban vyzdvihl smysl sjezdu jako pomyslného zvednutí jihočeského

⁵⁸⁶ Katolíkům jihočeským. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 16, s. 4

⁵⁸⁷ Sv. Mikuláš se blíží. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 16, s. 4

⁵⁸⁸ Vraťme se! *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 22, s. 1

⁵⁸⁹ Pro katolickou školu. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 24, s. 1

⁵⁹⁰ Požadavky soc.-demokratických učitelů. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 25, s. 9

⁵⁹¹ Církevní archiv Římskokatolická farnost – Děkanství u sv. Mikuláše České Budějovice, Pamětní kniha děkanství Českých Budějovic, rukopis orig., s. 5

praporu na obranu náboženství.⁵⁹² Dr. J. Budař vyzval v souvislosti se sjezdem orly k obraně víry.⁵⁹³ J. Macek napsal článek určený mládeži. Litoval současné doby, která nevychovala mladé, aby se nechovali urážlivě k představitelům náboženství. Nedávno dva mladíci plivli na zem před řádovou sestrou, která se vracela po těžké noci u nemocného. Byl přesvědčen, že katolická mládež mravně vysoce převyšuje mládež bezvěreckou.⁵⁹⁴ K účasti mladých na sjezdu diecéze v Českých Budějovicích vyzval především organizátor katolického dorostu A. Tošner. Nazval mladé chloubou katolicismu. Mají být vidět na předních místech. Jejich obdarováním je schopnost znovu zapálit věřící již unavené.⁵⁹⁵

Na diecézní sjezd v Českých Budějovicích se sjelo množství významných hostů, řečníků, poslanců, senátorů, učitelů, inteligence a 80 000 lidí. Průvod se ubíral prostředkem přihlížejících diváků. Kupodivu nikdo průvod nenapadal uštěpačnými poznámkami. Lidé se zúčastnili mše v kostele sv. Jana Nepomuckého. Velkou pozornost vzbudil příjezd papežského nuncia Klementa Micary, kterému Jihočeši provolali nadšené sláva. Tím podle lidovců dokázali, že stojí při Římu a váží si papeže. Účastníky sjezdu uvítal Šimon Bárta. Shrnul dosavadní útoky na církev a vyvodil, že katolíci byli zpočátku zaražení, ale díky jejich probuzené bojovnosti se postavili na odpor. Nepřátelé církve se ulekli probuzeného katolického lidu a změnili taktiku. Rozhodli se pro pozvolné, nenápadné změny, ale je již pozdě. Katolíci stojí na stráží.⁵⁹⁶

4.3.5.2 Politika

Obavy z odluky církve od státu

Podle lidovců se sociální demokraté více než o zlepšení a povznesení průmyslu, zemědělství a obchodu, starali o odluku státu od církve a školy od náboženství. Podle Hlasu lidu chtěli odstranit kněze ze školy a zabrat kostely a církevní majetek. Republice by však více prospělo, kdyby bylo ve státě méně protináboženské agitace. Uskutečnění návrhů pana Bartošky by znamenalo úplné zotročení církve.⁵⁹⁷

Sociálně demokratický poslanec Bechyně prohlásil, že odluka státu od církve se nemá uskutečňovat bojem, ale dohodou. Stát nemá zájem na boji proti církvi, pokud se církev

⁵⁹² Pod praporem kříže. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 84, s. 2

⁵⁹³ S nadšením vpřed! *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 84, s. 3

⁵⁹⁴ Mládež budoucnosti. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 84, s. 2

⁵⁹⁵ Skupinám sdružení katolické mládeže na Č.-Budějovicu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 83, s. 2

⁵⁹⁶ Po sjezdu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 85, s. 1

⁵⁹⁷ Poslední zkouška. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 2, s. 1

podrobí jeho zákonům. Kdosi z budějovických okomentoval poslancova slibná slova: „*Jen jestli se na tenhle špek chytí volná myš.*“ (Volná myšlenka s Bartoškem)⁵⁹⁸

Městská rada

Budějovický starosta chtěl prosadit, aby se zvonilo i na pohřbech nekatolíků. Dr. Slavík zástupce lidovců v městské radě protestoval, protože okresní správa nedávno zvonění nekatolíkům odmítla. Právo užívat zvony měli pouze ti, kteří je vysvětili. Dr. Slavík při téže schůzi navrhl prošetření obvinění jedné řeholní sestry z nemocnice, která údajně nabízela zaopatření příslušníkovi československé církve katolickým knězem. Naopak, tato sestra zaopatření od kněze jeho manželce zamítla, s odůvodněním, že je muž nepřičetný a zpověď je tudíž nemožné provést.⁵⁹⁹

Městská rada v Českých Budějovicích dostala návrh od starosty, aby byly katolické kostely užívány všemi křesťanskými církvemi. Hlas lidu považoval návrh za políček do tváře a prohlásil, že nikdy na podobné řešení nepřistoupí.⁶⁰⁰

Potíže dělníků v továrnách

Z českobudějovické smaltovny bylo na nátlak socialistů 2. března 1921 propuštěno deset dělníků kvůli křesťanskému smýšlení.⁶⁰¹ 10. března byla vyhlášena sbírka na pomoc dělníkům vyštvaných v Náchodě a Českých Budějovicích.⁶⁰²

V domě katolických tovaryšů se konala v březnu spolková schůze odborových křesťanských organizací. Mluvilo se o chování národně-sociálních organizací, které varovaly katolíky, aby při sčítání nepsali své vyznání, jinak, že budou automaticky vyloučeni. Katolíci neměli čekat, až budou vyloučeni, ale měli vystoupit sami a vstoupit do křesťanských organizací.⁶⁰³

Politické schůze a diskuse

V obci Purkvarc p. poslanec Roudnický po hodinovém kázání v kostele v místním hostinci vysvětloval současnou náboženskou situaci. Jeden muž, ač sociální demokrat vyjádřil při té příležitosti veřejně svou katolickou víru. Naopak jiný muž, pan Tupý, použil zmínky

⁵⁹⁸ Různé zprávy. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 10, s. 5

⁵⁹⁹ Z městské rady. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 38, s. 2

⁶⁰⁰ Společné užívání katolických chrámů. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 55, s. 2

⁶⁰¹ Socialistická snášenlivost. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 41, s. 1

⁶⁰² Pomozte! *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 43, s. 1

⁶⁰³ O skývu chleba! *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 42, s. 1

pana poslance o době husitské k útokům na katolickou církev. Celé shromáždění ho však usvědčilo z neznalosti historie.⁶⁰⁴

Lidovci podpořili protizidovskou schůzi v Besedě 12. června 1921. Mluvil na ní pan Kassandra, redaktor Štítu národa. Na pražském hradě napočítal v úřednických pozicích 400 židů.⁶⁰⁵

Diskuse křesťanského Hlasu lidu s ostatními listy

Hlas lidu se domníval, že katolický tisk je Popelkou ve srovnání s ostatními tiskovinami. Katolíci odebírali tisk i odpůrců katolické církve, důležité zprávy hlásili převážně ostatním tiskům a na katolické listy si nevzpomněli. Katolické noviny tímto způsobem ztrácely na kvalitě, ale nároční čtenáři očekávali mnohem víc. Na oplátku nebyli schopni listu něco nabídnout. Předplatitelé posílali peníze pozdě a se zdráháním. Katolické listy nikdo ani pořádně nepropagoval, což u listů různých politických stran dělali jejich příznivci dobrovolně.⁶⁰⁶

Římský list *Osservatore Romano* otiskl zprávu, že v Československu bylo zničeno a zneuctěno více než 300 soch a kostelů. Republikán tento údaj popřel. Hlas lidu byl však přesvědčen o ještě větším počtu zneuctění posvátných předmětů a prostor. Navrhl sepsat zprávu o vandalstvích ve všech farnostech a opatřit je fotografiemi zničených objektů. Budoucí pokolení by se mělo na vlastní oči přesvědčit, jak vypadala doba, o níž se říkalo, že v ní není náboženské nesvobody.⁶⁰⁷

Stráž lidu nazvala Řím nepřitelem bolševiků v Sovětské Rusku, protože začala jednat s Ruskou pravoslavnou církví úhlavním odpůrcem bolševismu.⁶⁰⁸

24. dubna přijel do Budějovic vlak s ostatky italských legionářů. Konala se kolem jeho příjezdu sláva s účastí všech důležitých zástupců města. Stráž lidu ale ranila lidovce větičkou, že obřad našťestí neporušily „*ornáty našich klerikálů*“⁶⁰⁹. Lidovců se výrok dotkl zvláště proto, že legionáři zemřeli jako katolíci.⁶¹⁰

Jihočeské listy přinesly 19. října zprávu, že jedna řeholnice přemlouvala umírajícího chlapce v českobudějovické nemocnici, aby pokud se uzdraví, vstoupil k Orlům. Zpráva působila dojmem snahy pošpinit jméno budějovických klerikálů a Hlas lidu prohlásil, že jde

⁶⁰⁴ Z Purkvarce. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 5, s. 6

⁶⁰⁵ Protižidovská schůze. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 69, s. 2

⁶⁰⁶ Popelka. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 24, s. 2

⁶⁰⁷ Zapírání nepomůže. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 1, s. 3

⁶⁰⁸ Ten Řím! *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 38, s. 1

⁶⁰⁹ Stráž lidu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 54, s. 2

⁶¹⁰ Stráž lidu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 54, s. 2

o nepravdivou událost.⁶¹¹ Několik dní poté trvali stále na svém přesvědčení, že jde o falešnou zprávu. Aby se ukázala jasně pravdivost nebo nepravdivost události, vyzval Hlas lidu autory článku ke konkrétnímu pojmenování zmíněné řeholnice a nemocného chlapce.⁶¹²

Hlas lidu polemizoval s panem V. Cílkem, učitelem v Suchém Vrbném, který napsal v Jihočechu článek o nábožensko-mravní výchově ve školách. Inteligence se podle něj hlučně dovolává Masaryka, Husa, Komenského, ale nevyvozuje důsledky pro své jednání. Vždyť řada z nich zůstává matrikovými členy katolické církve. A této církvi matrikové členství postačuje. Hlas lidu se nad článkem pana Cílka rozhořčil a vzkázal panu Cílkovi, že pakliže se dovolává Husa, měl by si uvědomit Husův názor na hříšné kněze. Tito kněží podle Husa ztrácí nárok na poslušnost svých farníků. Kolik učitelů by dnes mohlo zůstat na školách, pokud by se uplatnilo Husovo pravidlo? Z pokrokových nikdo, vždyť podle Husa je již nevěra těžkým hříchem.⁶¹³

Pan Cílek se dovolával i Komenského. Komenský však chtěl, aby veškerá výchova byla prodchnuta duchem náboženským. Jak je ale patrné, pan učitel Cílek zamýšlel náboženství ze škol vyloučit. Vyčítal katolické církvi matrikové členy. List se ptal, zda i jiné církve nemají matrikové členy. Např. v Praze mělo být 85 000 příslušníků československé církve. Svatý Mikuláš – chrám pražské československé církve – však při bohoslužbách zel prázdnotou. Hlas lidu zařadil svůj názor o nezbytnosti náboženské výchovy zkušeností s beznáboženskou výchovou československých dětí. U dětí narostla po válce surovost vůči zvířatům, ničily cizí majetek, chovaly se hlučně, používaly vulgární slova a množily se případy, kdy děti házely kameny na lidi a vozidla. Pan Cílek tvrdil, že světovou válku vyvolala náboženská výchova. Ve skutečnosti její příčina tkvěla v oblasti národnostní a hospodářské. Čechoslováci se díky válce osamostatnili. Pan učitel nevěřil v možnost shody vědy a římské církve. Podle Hlasu lidu si katolíci vědu přejí a podporují její přítomnost na školách. Odmítají pouze pavědu volnomyšlenkářskou. Věda v českém národě byla zaseta zásluhou kněží. Díky jim začal národ používat písmo. Založili českou literaturu a první školy, pěstovali pravé umění, zušlechtili mravy lidu a velká část vzdělanců vyšla z katolické církve. Nikdo z katolíků nebránil tomu, aby i jiné církve měly možnost učit náboženství na školách. Výuka náboženství nemohla být přenesena do kostelů z důvodů zdravotních, pedagogických, finančních a historických.⁶¹⁴

Hlas lidu se s kritikou i se zadostiučiněním zamyslel nad prožitím vánočních příprav a vánoční doby roku 1921 z pohledu jeho konkurenčních protináboženských listů na

⁶¹¹ Co se děje v českobudějovické nemocnici. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 6, s. 1

⁶¹² Co se děje v českobudějovické nemocnici. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 7, s. 3

⁶¹³ Učiteli škola – faráři kostel? *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 22, s. 1

⁶¹⁴ Učiteli škola – faráři kostel? *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 22, s. 1

Českobudějovicku. Shledal nedůslednost těchto listů ve svých postojích, protože i tyto se daly zlákat kouzlem Vánoc k hlubším myšlenkám o Betlémském poselství. Jihočechem uznal, že křesťanská tradice zanechala světu velký odkaz míru a odpuštění. Bohužel dělnictvu po celém světě se doposud nepodařilo přinést nové náboženství rovnosti a míru (socialismus), ale naopak tato vize se podle nich ocitá v poslední době v úpadku. Stráž lidu si cenila Kristovy ideje lásky k chudým. Tato idea nebyla však ani po dvou tisíci letech uskutečněna a pravděpodobně se na její naplnění bude muset ještě určitou dobu čekat. Republikán zavrhl víru vedenou nedokonalými lidmi, ale nezatratil přitom čisté prameny Kristova učení. V Pošumavském kraji se pisatel rozešlý se všemi církvemi hlásil ke Kristovým zásadám jako k nejlepšímu pravidlům života. Hlas lidu však poukázal, že ačkoliv listy odmítly hrubý materialismus ve vztahu k Vánocům, přesto nakonec u materiálního významu Vánoc zůstaly. Kristus byl pro ně pouhým symbolem snahy po sociální spravedlnosti a lidského pokroku zde na zemi.⁶¹⁵

Volná myšlenka

Volná myšlenka prohlašovala, že je proti náboženství, zároveň však spolupracovala s československou církví a s českobratrskou církví. Z toho Hlas lidu usoudil, že pouze katolická církev nese skutečné náboženství, neboť volnomyšlenkáři útočili pouze proti ní.⁶¹⁶

Stráž lidu a Volná myšlenka doporučovali rodičům laický křest svých dětí. Jednalo se o pouhý zápis narození a jména dítěte. Hlas lidu se podívoval, proč použili názvu křtu, když se o svátost nejednalo.⁶¹⁷

Oslava 1. května

1. května 1921 přijal tábor lidovecké strany v Českých Budějovicích resoluci: „*My stoupenci československé strany lidové, shromáždění na táboru dne 1. května 1921 manifestujeme pro sbratření všech národů a pro solidaritu všech stavů a povolání. Vyslovujeme se proti třídnímu boji, jež považujeme za štvání jednoho proti druhému, zdůrazňujeme povinnost všech, aby svorně pracovali ve prospěch státu a vyvarovali se všeho, co by poškozovalo práva jiných. Chceme, aby podnikatel a zaměstnavatel viděl v dělníku svého bratra. Jsme pro kolektivní smlouvy a pro rady dělnické, jež by bděly nad jejich dodržováním a nad prosperitou národů ke společnému zisku. Jsme pro solidaritu veškeré společnosti a pro vybudování národohospodářství na zásadách společenstev a družstevnictví. Odmítáme socializaci, rušící veškerý majetek soukromý, ale připouštíme socializaci, pokud to*

⁶¹⁵ Vánoční krasobraní. *Hlas lidu*, 1922, roč. XVI., č. 25, s. 2

⁶¹⁶ Volná myšlenka. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 48, s. 3

⁶¹⁷ Laický křest bez vyznání. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 59, s. 2

*žádá hospodářský a finanční prospěch státu a dovoluje to schopnost, účelnost, prospěšnost a nutnost podniků. Jsme pro reformu půdy na zásadách křesťanské spravedlnosti a pro její urychlení. Odsuzujeme s rozhořčením výjimečné zákony proti katolíkům. Manifestujeme pro práva katolíků v republice, zvláště pro práva rodičů na výchovu svých dětí a pro požadavek katolických škol pro katolické děti, pro práva katolíků na své chrámy. Slibujeme, že přičiníme se, aby do katolických rodin přišel a čten byl katolický tisk a z nich vypuzen byl tisk nepřátelský.*⁶¹⁸

4.3.5.3 Obrana a útok

Obrana katolické církve formou historického výkladu

Hlas lidu se zastal tupeného kněžstva a zahrál na národní strunu. Kněžstvo položilo základ obrození svou spisovatelskou činností. Byly doby, kdy polovina našich spisovatelů pocházela z kněží. V dobách nejhorších se ujímali lidu. Mezi obroditelské kněze patřili například Dobrovský, Vinařický, Karlík a Čermák.⁶¹⁹

Hlas lidu rozběhl na svých stránkách seriál zabývající se novodobou historií církve (19. století). Všiml si především vztahu státu a církve v jednotlivých státních uspořádáních, například ve Francii nebo Spojených státech. Ve Francii proběhlo zestátnění majetku církve pod záminkou získání prostředků pro chudé. Ve skutečnosti skončily zabrané statky v rukou likvidátorů, advokátů a úředníků.⁶²⁰

Hlas lidu bojoval články zabývajícími se historií, čímž pravděpodobně sledoval vymýcení nesprávných předsudků vůči církvi. V řadě těchto článků například nalezneme „Novinku o procesu Galileově“. Profesor Antonia Favara z Padovy zjistil při studiu Galileova případu omyl v chápání sporu Galilea s Urbanem VIII. Papež, jinak do té doby Galileův přítel, uvěřil pomluvám Galileových nepřátel. Namluvili Urbanovi, že se Galileo o něm domnívá, že zastává zastaralou soustavu Ptolemajovskou. Papež, jinak Kopernikovec, se cítil touto zprávou uražen, protože by ho tím pádem Galileo označil zároveň i za zaostalce. Po té, co se situace vysvětlila, byl Galileo opět vzat na milost.⁶²¹

V Hlase lidu se rozeběhl také seriál o Karlu Havlíčku Borovském. Autor líčil jeho život podle známých historických faktů, ale podotýkal, že se Havlíčkovi nemůže připisovat bezvěrectví. Naopak byl hluboce nábožensky založený a to i díky výchově kněze faráře

⁶¹⁸ Naše oslava květnová. *Hlas lidu*, 1921, roč. XV., č. 57, s. 2

⁶¹⁹ Nezištný vůdce národa proti tupení kněžstva. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 5, s. 1

⁶²⁰ Církev a stát. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 1, s. 5

⁶²¹ Novinka o procesu Galileově. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 5, s. 1

Brůžka. Bez tohoto kněze by Český národ Havlíčka vůbec neměl.⁶²² Havlíček si skutečně přál ve svém mladickém nadšení povolání kněze, po vstupu do semináře ho však hluboce zklamaly nedostatky představených. Podle autora článku Havlíčkovo známé ironické Vyznání víry nevycházelo z touhy zesměšnit skutečnou víru, nýbrž z jeho hněvu na nízkou známku z hebrejštiny. Byl při psaní Vyznání příliš mladý a příliš rozrušený. Z toho plyne, že si Havlíčka přivlastňovali bezvěrci neprávem.⁶²³ Pokud psal vtipné fejetony o kněžích, jistě je nezamýšlel jako nepřítel kněžstva, pouze k pobavení. Byl katolíkem, i když liberálním.⁶²⁴

Ochránci katolické církve z necírkevních řad

Profesor Stanislav Nikolau napsal do „České demokracie“, že agitace pro výstup z katolické církve skončila fiaskem. Řada vystoupivších lidí se opětně vrátila do katolické církve. Věci Volné myšlenky neprospěly ani promluvy poslance Dr. Bartošky. Jeho řeč byla příliš „*trapná, odporná a šťouravá vůči inteligenci*“.⁶²⁵ Proti útokům na katolickou církev se překvapivě vyslovil i zastánce svobodomyslných, profesor Weyr, v úvodníku národních demokratických novin „Lidové noviny“. Odchod z katolické církve z agitačních důvodů, nikoliv náboženských, bylo podle něj umělým gestem. Tyto akce celosvětovou katolickou církví neotřesou. Odstraňování křížů ze škol, kde odjakživa visely, považoval za naivní a nevkusné. Skutečně svobodomyslný člověk by si měl uvědomit, že kříž je vznešeným symbolem, kterému se klaněli největší duchové dob minulých.⁶²⁶

⁶²² Karel Havlíček Borovský. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 6, s. 2

⁶²³ Karel Havlíček Borovský. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 7, s. 2

⁶²⁴ Karel Havlíček Borovský. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 9, s. 2

⁶²⁵ O volnomyšlenkářské agitaci pro vystupování z církve. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 5, s. 1

⁶²⁶ Odluka církve od státu. *Hlas lidu*, 1921, roč. XVI., č. 4, s. 2

ZÁVĚR

Výsledkem práce je zjištění několika faktů. Jedním z nich je, že někteří katolíci v Českých Budějovicích z počátku očekávali reformy v církvi. Sledovali záměry Jednoty katolického duchovenstva, pravděpodobně však nesouhlasili zdaleka se všemi jejími návrhy na změny v církvi. Odmítli jednoznačně navrhované zrušení celibátu. Více se jim zamlouvalo zavedení většího využití českého jazyka při liturgii. Biskup se zpočátku proti češtině v liturgii bránil, později její využití na žádost z více stran v liturgii povolil.

Vznik československé církve byl ze strany katolických duchovních přijat s lítostí, pravděpodobně se skutečným zármutkem. Exkomunikace odpadlých kněží byly vyhlášovány jako právní nutnost, nikoliv jako pomsta. Po určité době zvali odpadlé katolíky zpět do katolické církve, aniž by jim jejich odchod vyčítali. Naopak Hlas lidu vykazoval vůči nové církvi mnohem více negativních emocí. Zakladatele církve a přední vůdce československé církve vykresloval list obvykle jako osoby bezcharakterní, pomstychtivé, s omezeným vzděláním v historii, lháře nebo násilníky. Pouze některé řadové věřící považoval list za svedené, zmanipulované a vybízel je k návratu do katolické církve.

Bylo těžké vysledovat, co přesně k odchodu z katolické církve v Českých Budějovicích katolíky vedlo. Objevovaly se zmínky o matrikových členech a o množství protikatolických přednášek odvolávajících se ve svých argumentech na národní cítění občanů. Přednášející připisovali katolické církvi vinu za všemožná příkoří vykonaná v historii na českém lidu. Po domech chodili agitátoři a snažili se obyvatelstvo přesvědčit o odchodu z církve. Velikou část práce vykonali socialisté, kteří slibovali dělníkům lepší podmínky pro život, pakliže podpoří jejich plány. Zmínky o nedostatku potravin, předražených základních potřebách pro život, zprávy o krádežích banálních věcí a sebevraždy, provázely články v listu pravidelně, proto bylo jistě velmi lákavé uvěřit někomu, kdo měl jasný plán na rychlé zlepšení neutěšených podmínek. Socialisté ale časem přitvrzovali a žádali po svých členech omezení jejich křesťanských aktivit, později se je snažili přinutit k odchodu z katolické církve zcela.

Katolická církev reagovala velmi aktivně. Zakládala množství spolků a doufala, že s jejich pomocí zachová víru v českém národě. Duchovní konali osvětové přednášky pro věřící a zaměřovali se na nejžhavější témata. Domnívám se, že právě tyto vzdělávací akce byly pro katolickou církev v Českých Budějovicích nejpřínosnější. Pokud by se duchovní soustředili pouze na aktivitu spolků, velké manifestace založené na masové účasti katolíků a lidová strana by zůstala pouze u kritizování své konkurence, katolíci by pod vlivem silných argumentů katolických oponentů ztratili rychle k církvi důvěru. Pro některé katolíky však bylo pozdě a jakoby neslyšeli, nechtěli nebo nedokázali věřit apologetickým článkům a přednáškám. Příznačně na mě zapůsobilo setkání s jedním starším jihočeským rodákem

z okolí Českých Budějovic. Vysvětloval, proč už do církve nechodí, ačkoliv v dětství ministroval. Když jsme mluvili o katolické církvi, asocioval si ji s křížovými výpravami, inkvizicí, poněmčováním a svěcením kanónů. Uvědomila jsem si, že poslední dvě výtky Hlas lidu tolika články vyvracel, zvláště pro svěcení zbraní se nenašel žádný svědek, přesto přežily tyto argumenty proti církvi až do současnosti.

Duchovní v Českých Budějovicích považovali svou současnost pro církve za složité období, ale zároveň pociťovali hrdost a odvalu, když si uvědomili, že Kristus zaslíbil církvi pronásledování. Prestiž církve ležela na srdci více lidovcům. Byli ochotni se za ni bít. Zasloužili se nemalou mírou o vytvoření pocitu, že katolická církev má jasný světonázor a nesleví z něj ani pod tlakem ze strany státu. Na druhou stranu se snažili tvář církve zachránit trochu nešťastným způsobem. Jejich chování vůči oponentům bylo občas nevybíravé a možná nevědomky se pokusili najít obětního beránka, na kterého by mohli svalit vinu za současné poměry. Jejich volba padla na židy, protože ve srovnání s českým obyvatelstvem se jim vedlo ekonomicky, nábožensky a politicky lépe. Věřili v celosvětové židovské spiknutí a byli rozhodnuti proti tomuto spiknutí bojovat, alespoň tiskem.

Téma nábožensko-církevních poměrů v Českých Budějovicích po první světové válce se touto prací nevyčerpalo. Dalo by se rozšířit o pohledy i ostatních nekatolických stran. Zajímavé by jistě bylo zabývat se názory Jihočecha, Jihočeskými listy, Republikánem, Stráží lidu a dosud nezpracovaným archivem československé církve v Českých Budějovicích.

Seznam použitých pramenů

a) rukopisné prameny

1. Státní okresní archiv České Budějovice (SOkA), fond Děkanství České Budějovice, Religionsübertritts für die Budweiseer Seelsorge 1835 – 1921. sign. B 155/42, rukopis orig.
2. Církevní archiv Římskokatolická farnost – Děkanství u sv. Mikuláše České Budějovice, Pamětní kniha děkanství Českých Budějovic, rukopis orig.

b) tištěné prameny

- Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1918.* Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1918.
- Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1919.* Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1919.
- Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1920.* Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1920.
- Ordinariátní listy Budějovické diecéze za rok 1921.* Biskupské knihtiskárny, České Budějovice, 1921.

Seznam literatury

a) Monografické publikace

- ALBERTI, P. *Pius XI.* Přerov : Sestry Neposkvrněného Početí Panny Marie, 1929.
- ANTONÍN, K., KUDLÁČ, K. *Příběh(y) Volné myšlenky.* Praha : Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-673-7
- BĚLOHLÁVEK, P. V. *Crux : postní řeči s povol. bisk. konsistoře v Č. Budějovicích z 22. pros. 1919.* Pelhřimov: Emil Šprongl, 1920.
- CAHA, A. *Karel Havlíček Borovský : K 100. výročí jeho narozenin.* Brno : Vydavatelský odbor ústředního spolku učitelského na Moravě a ve Slezsku, 1921.
- Česká katolická moderna : Sborník z konference konané 10. listopadu 1998 v Prostějově.* Olomouc – Prostějov : Univerzita Palackého v Olomouci a Městský úřad v Prostějově, 2000. ISBN 80-862776-04-X
- DOLINSKÝ, J. *Antiklerikalismus - Niektore aspekty antiklerikalismu v Európe v 19. a 20. storočí.* Bratislava : Dobrá kniha, 2003. ISBN 80-7141-428-X
- FRÝDL, D. *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky.* Brno : L. Marek, 2001. ISBN 80-86263-15-0

- GOTZ, F. *Novodobá literatura česká ve škole obecné a občanské*. Vyškov : Učitel obč. školy v Novém Rousínově Antonín Travěnek, 1920.
- HALAS, X. F. *Fenomén Vatikán : idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán*. CDK : Brno, 2004. ISBN 80-7325-034-9
- HARNA, J., FIŠER, R. *Dějiny českých zemí II*. Praha : Fortuna, 1998.
- HEER, F. *Evropské duchovní dějiny*. Praha : Vyšehrad, 2000.
- JANOVSKÝ, T. *Převrat v r. 1918 v Č. Budějovicích*. České Budějovice : Ferdinand Böhm, 1932.
- JENNE, A. *Stručný český dějepis*. 2. vyd. Nymburk : Svatopluk Hrnčič, 1924.
- JOHNSON, P. *Dějiny křesťanství*. Brno : CDK, 1999. ISBN 80-859559-41-0
- KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. České Budějovice : Sdružení sv. Neumanna, 1995. ISBN 80-901602-3-9
- KUČERA, Z., KOŘALKA, J., LÁŠEK, J.B. *Živý odkaz modernismu : sborník příspěvků z mezinárodní konference, pořádané Husitskou teologickou fakultou Univerzity Karlovy v pražském Karolinu dne 29. listopadu 2002*. Brno : Pontes Pragenses, 2003. ISBN 80-86263-42-8
- MAREK, P. *Apologetové nebo kacíři? : studie a materiály k dějinám české Katolické moderny : k 100. výročí sjezdu Katolické moderny na Velehradě 1899*. Rosice u Brna : Gloria, 1999. ISBN 80-86200-11-6
- MAREK, P. *České schizma : příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917-1924*. Rosice u Brna : Gloria, 2000. ISBN 80-86200-36-1
- MASARYK, T. G. *Česká otázka, Naše nynější krise*. 6. vyd. Praha : Čin, 1948.
- MASARYK, T. G. *Světová revoluce: Za války a ve válce 1914-1918...* Praha : Orbis, 1925.
- PEKAŘ, J. *Z duchovních dějin českých*. Praha : Melantrich, 1941.
- PROKEŠ, J. *Obrázkové dějiny naší samostatnosti*. Praha : Nakladatelství české grafické unie a.s., 1930.
- RADA, F. *Když se psalo T.G.M. : České Budějovice v prvním desetiletí republiky*. České Budějovice : Jihočeské nakladatelství Růže, 1992. ISBN 80-7016-049-7
- ŘEZNÍKOVÁ, L. *Moderna a historismus*. Praha : Libri, 2004. ISBN 80-7277-278-3
- SEDLÁK, J. *Mistr Jan Hus*. 2.vydání. Olomouc : Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996.
- SMOLÍK, J., ŠTĚPÁN, J. *TGM ve třech stoletích : rozhovor generací o Masarykových náboženských názorech*. Brno : L.Marek, 2001. ISBN 80-86263-20-07
- STÖRIG, H. J. *Malé dějiny filosofie*. 5. vyd. Praha : Zvon, 1996.
- TONZAR, D. *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. Praha : Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0499-X

Knihkupec p. Svátek si před Vánoci obstarával reklamu tím, že jezdil po venkově a přednášel o Bílé Hoře. Útočil proti katolické církvi, chválil protestanty a tím zamýšlel podle Hlasu lidu nalákat nekatolíky do svého obchodu. Dříve, když začínal, si však proti katolíkům veřejně mluvit nedovolil. Katolíkům list doporučil, aby se Svátkovu knihkupectví vyhýbali.³³⁴

Navíc radil list katolíkům, aby se před každým obchodem přesvědčili, zda na něm nejsou vyvěšeny plakáty urážející, tupící a snižující víru. Těmto obchodníkům a živnostníkům by katolíci neměli přispívat na živobytí.³³⁵

Projevy neúcty k náboženským symbolům

Ve Velešíně se ztratil ve škole ze čtvrté třídy kříž. Rodiče dětí žádali, aby krádež byla co nejpřísněji vyšetřena. Nebude-li, aby byl koupen kříž nový.³³⁶ Jihočeské listy o zmizení velešínského kříže ze školy napsaly. Davy rodičů podle nich ohrožovaly pana učitele Vančuru, aniž on by do té doby věděl o jakémkoliv zmizení. Podle Hlasu lidu však o zmizení kříže musel vědět již předtím. Hlas lidu podezíral učitele školy, že se chtěli pokusit zajistit beznáboženskou výchovu ve škole potichu a bez emocí. Protože si však děti zmizení kříže všimly a začalo se s pátráním, záměr učitelům nevyšel.³³⁷ 28. března se sešla na radnici ve Velešíně rada, která o ztrátě kříže jednala. Pan ředitel Váňa upozornil radu na prohlášení pana učitele Vančury, že ve své třídě kříž nestrpí. Pan Vančura ale napsal posléze do Jihočeských Listů a Republikána o lháři, který si toto vše vymyslel. Hlas lidu se ptal pana Vančury, kdo z nich dvou je tedy lhářem.³³⁸ Událost rozmazávalo i svobodomyšlné učitelstvo „Jednota Komenský“ v Českém Krumlově. Učinilo trestní oznámení na duchovní správu ve Velešíně pro porušení kazatelnicového zákona a pro konání neohlášené schůze, kdy se řešilo zmizení kříže ze třídy pana učitele Vančury.³³⁹

5. dubna konal pan děkan v Římově schůzi na obranu práv katolických rodičů ve škole. Římovští socialisté si zavolali na pomoc socialisty a spiritisty z několika obcí. Výkřiky proti katolické církvi pobuřovali občany. Jednu ženu následkem silného rozrušení ze setkání s buřiči ranila mrtvice, po chvíli zemřela. Hlas lidu v ní viděl prvního mučedníka současných poměrů.³⁴⁰

18. května rozbili dva chlapci kamenem okno v klášterním kostele redemptoristů v době, kdy probíhala mše. Otcové chlapců zaplatili pokutu. O výtržnosti napsala Stráž lidu.

³³⁴ Vánoční reklamu. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 15, s. 2

³³⁵ Katolíci než vejdete do chrámu. *Hlas lidu*, 1920, roč. XV., č. 18, s. 2

³³⁶ Ztratil se kříž ve škole. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 48, s. 2

³³⁷ Ke zmizení kříže ve škole velešínské. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 50, s. 1

³³⁸ Kdo lhal? *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 54, s. 4

³³⁹ Cliftone, jdi se utopit. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 57, s. 3

³⁴⁰ Z Říмова. *Hlas lidu*, 1920, roč. XIV., č. 53, s. 6

Živý odkaz modernismu : Sborník příspěvků z mezinárodní konference, pořádané Husitskou teologickou fakultou Univerzity Karlovy v pražském Karolinu dne 29. listopadu 2002. Brno : Centrum pro náboženský a kulturní dialog při Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, 2003. ISBN 80-86263-42-8

b) Tištěné seriálové publikace

Hlas lidu, 1918/1919, roč. XIII.

Hlas lidu, 1919/1920, roč. XIV.

Hlas lidu, 1920/1921, roč. XV.

Hlas lidu, 1921/1922, roč. XVI.

c) Nepublikované texty

25 let náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích (1920 –1945). České Budějovice 1945. Nákladem vlastním. Knihtiskárna V.A.Vimer a spol.

HOUSKOVÁ, L. *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích (1918 - 1938).* Praha, 2003. Diplomová práce. Univerzita Karlova (Praha). Fakulta sociálních věd. Katedra mediálních studií. Vedoucí práce B. Köpplová.

JAREŠOVÁ, J. *Vznik sboru církve československé v Českých Budějovicích.* České Budějovice, 1993. Diplomová práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra filosofie a sociologie. Vedoucí práce J. Podlešák.

SIDIBE, K. *Katolická církev a první republika.* České Budějovice, 1997. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce R. Malý.

SVOBODA, R. *Vznik farnosti sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích: příspěvek k dějinám církevní správy v Českých Budějovicích v letech 1888 – 1925.* České Budějovice, 2004. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Historický ústav. Vedoucí práce M. Novotný.

Seznam použitých zkratk

SOkA – Státní okresní archiv

čsl. církev – československá církev

čsl. strana lidová – československá strana lidová

ŘKC – římskokatolická církev

ABSTRAKT

RAJDLOVÁ, P. *Náboženstvo - církevní poměry v Českých Budějovicích krátce po vzniku Československé republiky z pohledu zastánců katolické církve*. České Budějovice 2006. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce M. Weis.

Klíčové pojmy: katolická církev, Československá strana lidová, československá církev, protináboženské projevy, České Budějovice, první republika, výuka náboženství

Práce se zabývá reakcemi katolické církve na protináboženské projevy po první světové válce v Českých Budějovicích. První část vysvětluje předválečný protináboženský vývoj v Evropě a v českých zemích. Představuje křesťanské politické strany, českou katolickou modernu, Jednotu katolického duchovenstva a seznamuje s vývojem vzniku československé církve.

Druhá část zaznamenává významné nebo dokreslující události v Českých Budějovicích v letech 1918 – 1921 souvisejících s katolickou církví. Obsahuje události náboženské, politické, obranu nebo útok vůči odpůrcům katolické církve. Zaznamenány jsou reakce katolických duchovních, Československé strany lidové a laiků. Katolická církev utrpěla ztráty v několika oblastech – školství, v politické prestiži a v počtu svých členů. Její ztráty však byly po třech letech menší než se původně od jejích odpůrců očekávalo. Výuka náboženství na školách zůstala jako nepovinný předmět, Československá strana lidová si získala silnou podporu katolíků a úbytek věřících, byl sice velký, ale nikoliv zdrcující.

Abstract

The religion's relations in České Budějovice after the arise of the Czechoslovak republic in the view of supporters of the Catholic Church.

Key terms: Catholic Church, the Czechoslovak Public Party, Czechoslovak Church, anticlerical manifestations, České Budějovice, the first Republic, education of the religion

The work deals with responses of the Catholic Church to the anticlerical manifestations in České Budějovice after the first world war. The first part explains the pre-war anticlerical trends in Europe and in Bohemian lands. It presents Christian political parties, the Czech Catholic Modernism, the Union of Catholic Clergy and it postes up with the development of the arise of the Czechoslovak Church.

The second part records the main and interesting events related with Catholic Church in České Budějovice in the years 1918 – 1921. It contains religions events, politic events, apology and offense against the opponents of the Catholic Church. It notes the reactions of the Catholic clergy, the Czechoslovak Public Party and of the lay people. The Catholic Church sustained the faults in several fields – education, in political prestige and in the number of the members. But its losses have been less after three years than the opponents expected. The religion education was in the schools like a voluntary subject, the Czechoslovak Public Party captured the strong support of the Catholic people and the decrease of the churchgoers was large, but not destructive.